

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra historické sociologie

Mgr. Miloslava Matějková

**Diskurzivní analýza fenoménu Velká
pardubická steeplechase**

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Štěpánka Pfeiferová

Praha 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem. Zároveň prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 5. 1. 2012

Mgr. Miloslava Matějková

OBSAH

ABSTRAKT	
KLÍČOVÁ SLOVA	
1. ÚVOD	1
2. METODOLOGIE VÝZKUMU	4
2.1. VÝZKUMNÁ METODA: DISKURZIVNÍ ANALÝZA	4
2.2. HLAVNÍ METODOLOGICKÉ POSTUPY	6
2.2.1. <i>Diskurzivní analýza podle Michela Foucaulta</i>	6
2.2.2. <i>Kritická diskurzivní analýza</i>	7
2.2.3. <i>Diskurzivní psychologie</i>	8
2.3. METODY SBĚRU DAT	10
2.3.1. <i>Výzkumný problém a jeho teoretický kontext</i>	12
2.3.2. <i>Volba výzkumného vzorku, sběr dat</i>	12
3. PARFORSNÍ HONY NA PARDUBICKU V LETECH 1880 - 1914	
V ODRAZU REGIONÁLNÍCH NOVIN	15
3.1. K HISTORII PARFORSNÍCH HONŮ	16
3.2. OBRAZ PARFORSNÍCH HONŮ V NOVINOVÝCH ČLÁNCÍCH V LETECH 1880 –	
1914 21	
3.2.1. <i>Prameny</i>	21
3.2.2. <i>Články zaměřené na parforní hony</i>	23
4. HISTORIE VELKÉ PARDUBICKÉ STEEPLCHASE	28
5. VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	32
5.1. VELKÁ PARDUBICKÁ STEEPLCHASE V KONTEXTU VÝVOJE NÁRODNÍCH	
DĚJIN 32	
5.1.1. <i>Monarchie</i>	33
5.1.1.1. <i>Stručná charakteristika období</i>	33
5.1.1.2. <i>Diskurzivní analýza článků z období monarchie</i>	35
5.1.2. <i>První republika</i>	45
5.1.2.1. <i>Stručná charakteristika období</i>	45
5.1.2.2. <i>Diskurzivní analýza článků z období první republiky</i>	46

5.1.3. <i>Komunistické období</i>	57
5.1.3.1. Stručná charakteristika období	57
5.1.3.2. Diskurzivní analýza článků z komunistického období	58
5.1.4. <i>Demokratické období</i>	69
5.1.4.1. Stručná charakteristika období	69
5.1.4.2. Diskurzivní analýza článků z demokratického období	71
5.1.5. <i>Diskurzivní analýza rozhovorů</i>	79
5.1.5.1. Typologie „koňáků“	79
5.1.5.2. Vývoj vztahu lidí ke koním.....	80
5.1.5.3. Klady a zápory Velké pardubické steeplechase	81
5.1.5.4. Koncepce Dostihového spolku a. s.	82
5.1.5.5. Vztah Statutárního města Pardubice a Dostihového spolku a. s. ...	84
5.1.6. <i>Shrnutí výzkumu</i>	86
6. PŘÍLOHY	90
7. PRAMENY A LITERATURA	93

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na diskurzivní analýzu fenoménu Velká pardubická steeplechase. Závodu, o kterém se tvrdí, že je nejobtížnějším a nejdelším překážkovým dostihem na evropském kontinentu. V úvodní části je vysvětlena metodika diskurzivní analýzy spolu s technikou sběru dat. Práce obsahuje stručný popis historie parforsních honů, které měly za příčinu vznik tohoto dostihu. Empirická část práce je zaměřena na rozbor článků z regionálních novin z období let 1880 – 2011. Pro větší přehlednost byla rozdělena do čtyř kapitol, rozdělených na základě čtyř historických období, které ovlivnili vývoj Velké pardubické. Je zde zařazena i kapitola, rozebírající obsahy rozhovorů uskutečněných na toto téma. Práce seznamuje čtenáře s netradičním pohledem na tento dostih, jelikož dosud vydané publikace se věnují pouze významným osobnostem, jejichž osudy byly s dostihem spojené. Zde je naopak pozornost zaměřena a důležitá hlediska ve vývoji Velké pardubické, jak z pohledu historického, tak společenského.

ABSTRACT

The thesis is focused on the discursive analysis of the Great Pardubice Steeplechase phenomenon. The race, which is considered to be the most difficult and the longest hurdle race on the European continent. In the introductory part is explained the methodology of discourse analysis, together with the technique of data collection. The work also includes a brief history of Par force hunting, which was the cause of this race creation. The empirical part of this thesis is focused on the analysis of articles from local newspapers of the period from 1880 to 2011. For greater clarity was divided into four chapters - four different historic periods - that influenced the development of the Great Pardubice Steeplechase. There is also a chapter analysing interviews contents, which were conducted on this topic. The work introduces the reader with an unusual view of this race, as the previously released publications were dedicated only to outstanding personalities whose fates were linked with the race. This piece is on the contrary focused on important aspects in its development, both in historical and social point of view.

KLÍČOVÁ SLOVA

Velká pardubická steeplechase

dostih

překážkový

tradice

sport

koně

parforsní hony

šlechta

monarchie

první republika

komunistické období

demokratické období

1. Úvod

O vhodném tématu diplomové práce jsem velmi dlouho přemýšlela. Zcela na počátku svého studia jsem měla v úmyslu vybrat si úplně jiné zaměření týkající se kriminality žen. Po diskuzi s mnoha lidmi a delším zvažování jsem nakonec soustředila svoji pozornost na fenomenální závod, který se po celý můj život odehrává v místě mého rodiště a zároveň i bydliště, ale kterému jsem nikdy nevěnovala větší pozornost a neshledávala v něm osobní zálibení.

Toto téma diplomové práce jsem si nakonec vybrala, jelikož se mi díky mé práci stalo postupem let velmi blízké. Jako člověk žijící ve městě Pardubice jsem sice věděla, že dostih Velká pardubická steeplechase má mnohaletou tradici, ale nikdy jsem se více touto tematikou nezaobírala. Koně jsou z mého hlediska nádherná zvířata, ke kterým chovám respekt spojený zároveň s neustálou ostražitostí, pokud jsou mi nablízku. Jsem také jednou z těch, kteří neradi vidí koně umírat kvůli lidské zábavě. Z tohoto důvodu jsem během svého života snad na Velké pardubické ani jednou nebyla a jen matně jsem tušila, že se tento dostih běhá vždy někdy na podzim. Jediné, co mi bylo vždy jasné, byl fakt, že naše město je v tu chvíli plné cizinců, kteří zde v období Velké pardubické stráví víkend a že v den, kdy se tento dostih koná, není možné bez obtíží projet město automobilem, aniž byste neuvízli v nějaké zácpě.

Roku 2007 se však můj pohled na tento závod začal postupně měnit a já jsem si začala uvědomovat jeho významnou roli v životě Pardubic. Toho roku jsem totiž začala pracovat na úseku zahraničních vztahů na Magistrátu města Pardubic. Mou náplní práce zde je starat se o rozvoj mezinárodní spolupráce a partnerská města. Z hlediska činnosti tohoto úseku je každoročně Velká pardubická nejdůležitější akcí, na kterou se sjíždí nejvíce zahraničních politických představitelů měst, o které se zde během jejich pobytu staráme. Je tedy nasnadě, že jsem díky své náplni práce náhle musela pravidelně začít chodit nejen na dílčí dostihové dny, které se na závodišti konají během celého roku, ale zejména na Velkou pardubickou steeplechase.

Hned na počátku mne velmi překvapilo, jak ohromné množství lidí tento dostih každoročně navštěvuje, byla jsem udivena obdivem a názory lidí, kteří na závod přijeli poprvé. Zarazili mě myšlenky těch, kteří navštěvují tuto akci pravidelně každý rok. A zároveň jsem také jako pracovník zaměstnaný na Magistrátu města Pardubic začala postupně vnímat a sledovat přístupy vedení města k Dostihovému spolku Pardubice.

Zkrátka a jednoduše řečeno, začala jsem si krok za krokem uvědomovat, jak obrovským a zajímavým fenoménem tento překážkový dostih je nejen v rámci České republiky, ale také v zahraničí. Čím více informací jsem se o dostihu dovídala z médií nebo ze zákulisí, tím více mne osobně začal zajímat nejen dostih samotný, ale také příčiny jeho vzniku a důvody toho, proč se zrovna tento druh zábavy stal tak výjimečným a hojně navštěvovaným.

Poté, co jsem svůj záměr závěrečné práce probrala s pracovníky z pracoviště Historické sociologie na Univerzitě Karlově, jsem se rozhodla, že téma Velká pardubické steeplechase budu zkoumat výzkumnou metodou kvalitativní diskurzivní analýzy, která mi přišla pro toto zaměření práce nejvhodnější. Následující kapitoly Vás krok za krokem seznámí s výzkumným postupem a výsledky, ke kterým jsem během výzkumu došla.

V první části práce je čtenářům představena metodologie výzkumu, kde stručně rozepisují podstatu výzkumné metody diskurzivní analýzy a zároveň popisují způsob sběru dat a následnou analýzu dat. Následně jsou zařazené kapitoly o historii parforsních honů v Pardubicích s krátkou analýzou novinových článků z regionálního tisku na toto téma a stručná historie Velké pardubické steeplechase. Tyto úvodní kapitoly jsem do práce zařadila, protože považuji za velmi důležité pochopení příčiny vzniku tohoto dostihu, které čtenářům této práce osvětlí mnoho souvislostí spojených se vznikem Velké pardubické steeplechase a jejích následných proměn.

Empirickou část textu jsem rozdělila do několika kapitol, jelikož se jedná o velmi dlouhé zkoumané období. Velká pardubická steeplechase má za sebou již 121. ročníků, proto jsem pro větší přehlednost práce rozdělila tento dostih na čtyři úseky vývoje a každý nejdříve rozepsala zvlášť. Rozhodla jsem se tak zejména

z důvodu větší přehlednosti v údajích, jelikož se mi podařilo ke každému období nashromáždit obrovské množství dat, ve kterých by se badatel jako v celku opravdu velmi těžko orientoval. V závěru práce je zařazena kapitola, v níž shrnuji svá zjištění.

Pevně věřím, že má zjištění budou zajímavá z hlediska netradičního pohledu na tento jedinečný překážkový dostih. V diplomové práci se nehodlám zabývat vývojem pravidel dostihového jezdeckví, chovem koní či významnými jedinci, kteří přispěli k jeho slávě. Jde mi o odhalení změn, která pro mnoho lidí, kteří znají historii Velké pardubické a pravidelně tento dostih navštěvují, zůstávají i nadále skryta.

2. Metodologie výzkumu

2.1. Výzkumná metoda: Diskurzivní analýza

Pojem diskurz v obecném smyslu, tak jak jej vykládají slovníky, znamená rozhovor, vyprávění či diskuzi o nějakém tématu. Znalost tohoto pojmu nebyla cizí Platonovi či Aristotelovi. Avšak metodicky začal být tento výraz používán až lingvisty v průběhu 19. a 20. století. Lingvisté se na počátku zaměřovali na základní jazykové jednotky, jako jsou hlásky, fonémy¹, morfémy² a později celé věty. S postupem času, v 70. letech 20. století, však skupina několika lingvistů – zejména holandský lingvista Teun A. van Dijk - začala tvrdit, že tento pohled na text nestačí, proto se všeobecně začal ujímat názor, že jednotkou analýzy by se měl stát text jako celek.³ O něco později se také začala prosazovat textová lingvistika s tzv. pragmatikou, tedy jinak řečeno s psychologickými a sociologickými aspekty ovlivňujícími jednotlivé výpovědi.

Pro další vývoj diskurzu byl důležitý přístup Johna Austina a Ferdinanda de Saussura. Austin ve své knize *How to do Things With Words* klade velký důraz na významy lingvistických struktur v souvislostech, tedy v jejich kontextu. *Pravdivost nebo faleš jednotlivých prohlášení nezávisí pouze na významu jednotlivých slov, nýbrž na způsobu jednání za daných okolností*^{4,5} Pro Saussura byl jazyk jako systém, který chápal jako sociálně závazný fakt. Díky tomuto systému pak vznikají jazykové projevy.⁶ Hlavní myšlenky své teorie nastínil během několika přednášek na ženevské univerzitě na počátku 20. století, bližší metodologii však nestihl vypracovat.⁷

---

¹ Foném je nejmenší součást zvukové stránky řeči. Jsou to pouze ty hlásky jazyka, které jsou schopny odlišit významy slov. Varianty fonémů vznikají vlivem okolních hlásek.

² Morfém je vydělitelná část slova jako např. předpony, přípony či koncovky.

³ Černý, Jiří. *Dějiny lingvistiky*. Olomouc: Votobia, 1996. s. 375.

⁴ Text v originále: The truth or falsity of a statement depends not merely on the meaning of words but on what act you were performing in what circumstances.

⁵ Austin, John. L. *How to do Things With Words*. London: Harvard University Press, 1962.

⁶ Saussure, Ferdinand. *Kurz obecné lingvistiky*. Praha: Odeon, 1989.

⁷ Ferdinand de Saussure zemřel roku 1913. Knihu *Kurz obecné jazykovědy* sestavili ze Saussurových přednášek jeho dva žáci Charles Bally a Albert Séchehaye tři roky po jeho smrti.

Diskurz v tomto smyslu tedy chápeme jako soubor ukrytých/viditelných a ne/uvědomovaných zákonitostí v řeči či textu. Diskurzivní analýza má jako každá výzkumná metoda svá specifika a je v posledních letech často využívána sociology a dalšími vědními obory. V následujícím textu se proto pokusím popsat genezi a používání této metody. Přestože existuje několik analytických přístupů k diskurzivní analýze, existuje obecná metodologie, které by se měli badatelé držet. Diskurzivní analýza se zabývá hlavně zkoumáním textů, tedy toho, co bylo řečeno nebo napsáno. Přestože principy této analýzy byly stanoveny až ve 20. století, nelze říci, že by nebyla využívána i dříve. Tohoto postupu využilo několik představitelů sociologie - M. Weber, N. Elias či E. Durkheim - již dříve. Všichni tyto autoři používali k tvorbě svých prací historické texty.

Diskurzivní analýza se zabývá jazykem a jeho vztahem k okolí. Snaží se porozumět tomu, co se skrývá za daty. Jde jí o interpretaci. Diskurz se dá také dle Homoláče definovat jako používání jazyka určité společnosti v určité oblasti společenského života při komunikaci týkající se nějaké oblasti či tématu.⁸ Výzkumné hranice diskurzu jsou pak určeny pojetím a zaměřením jednotlivých výzkumů. Phillips a Jorgensenová definují v rámci diskurzivní analýzy čtyři hlavní body, které mají všechny existující postupy diskurzivní analýzy společné:⁹

- kritičnost,
- specifická historie a kultury,
- souvislost mezi sociálními procesy a věděním,
- souvislost mezi jednáním a věděním.

Jednoduše řečeno, na žádný dokument nelze nahlížet jako na objektivně psaný. V každém z nich se odráží autorovo hledisko. Tedy to, v jakém společenském prostředí, v jaké kultuře a v jaké historické epoše žil. Názory každého autora jsou ovlivňovány sociální interakcí a vzděláním. Jedno bez druhého nemůže existovat, protože právě vzdělání se přenáší díky sociální interakci. Zároveň je třeba si uvědomit, že míra vzdělání ovlivňuje jednání.

---

⁸ Homoláč, Jiří. 2006. Diskurz o migraci Romů na příkladu internetových diskusí. *Sociologický časopis*, 2006, roč. 42, č. 2, s. 329-351, zde s. 329.

⁹ Phillips, Louise.; Jorgensen, Marianne. *Discourse Analysis as Theory and Method*. London: Sage Publications, 2002. s. 5-6.

Přestože existuje několik přístupů k metodice diskurzivní analýzy, jsou představitelé této výzkumné metody jako např. již zmiňovaní Louise Philips a Marianne Jorgensenová, Ruth Wodaková, Margaret Wetherell a další, kteří vyzývají ostatní k tomu, aby badatelé nelpěli na daných postupech, odprostiti se od daných technik a využili možnosti multidisciplinarity a multimetodičnosti. Každý z existujících přístupů má své silné a slabé stránky, které se dají při různých typech výzkumných prací vhodně využít.

2.2. Hlavní metodologické postupy

2.2.1. Diskurzivní analýza podle Michela Foucaulta

Michel Foucault byl silně ovlivněn strukturalismem. Podle něho se diskurz projevuje jako systém daných pravidel, který je vymezen prostorem pro tvorbu významů či výpovědí. K jiným diskurzům je ve vnějším prostředí určen hranicemi. Hlavním bodem Foucaultovy pozornosti je prostor, kde významy vznikají. Výstupem jeho analýz jsou popisy diskurzu, které by měly vzejít z výpovědí, které vznikají díky lidem v určitém prostředí a za určitých podmínek. Foucault svou teorii rozvinul ještě dále na tzv. prediskurzivní realitu. To je určitý soubor pravidel diskurzu, díky kterému vznikají výpovědi. Výstižně tuto realitu popisuje v knize *Psychologie a duševní nemoc*, kde v krátkosti popisuje vznik duševní nemoci v dějinách. Na základě teologického učení a míry znalostí v psychologii popisuje vývoj principů, které určovaly chápání pojmu šílenství v dějinách.¹⁰ Ve Foucaultově přístupu je lidský jedinec chápán jako subjekt, není rozumějícím aktérem. Diskurz by měl definovat vědění určité historické epochy, které je omezeno pravidly pro utváření výpovědí. Foucaultovi odpůrci mu vytýkají přílišnou abstraktnost.

---

¹⁰ Foucault, Michel. *Psychologie a duševní nemoc*. Slavonice: Dauphin, 1999. s. 61 – 70.

2.2.2. Kritická diskurzivní analýza

Ke kritické diskurzivní analýze (označované CDA¹¹) se hlásí skupina výzkumníků, která vzájemně spolupracuje na projektech, komunikuje a publikuje v odborných časopisech. Nejedná se tedy o jednotnou metodologii, nýbrž skupinu vědců, kteří sdílí podobné náhledy na analýzu. To však neznamená, že se v některých ohledech nemohou od sebe v názorech lišit. Do této skupiny vědců patří již dříve zmiňovaná Wodaková nebo van Dijk.

Slovo kritická obsažené v názvu znamená kritický postoj za účelem poznání reality a zároveň možnost zbavení komunikace její ideologičnosti. Sama analýza by neměla být kritická pouze ke společnosti, ale také sama k sobě.

Kritická diskurzivní analýza chápe diskurz jako proces a zároveň i jako systém pravidel. Oba tyto významy jsou v ní obsaženy. Na rozdíl od Foucaulta jde jejím představitelům o to, aby při svém zkoumání dosáhli zobecňujících závěrů. Vyznačuje se tedy větší systematičností. Při svém zkoumání se zaměřují na analýzu jazyka, používaného stylu, výrazů, gramatických tvarů apod.¹²

Oproti Foucaultovi nechápou diskurzivní kritici diskurz jako samostatný jev. Podle nich je vždy součástí sociálního světa, který může obsahovat i realitu nediskurzivní. Ve světě se setkáváme se vztahy, které jsou díky diskurzu dále přenášeny, oslabovány nebo přeměňovány.

Snad nejvýraznějším představitelem CDA je Norman Fairclough, který diskurz chápe jako součást sociální praxe. Texty jsou vytvářeny a čteny v rámci určitého diskurzu, který je řízen danými pravidly v závislosti na existující sociální praxi nebo kontextu.¹³ Diskurz sám pak ovlivňuje sociální situace, instituce a celou společnost. Fairclough, na rozdíl od Foucaulta, vnímá subjekt jako aktivní a za určitých okolností i jako kreativní. Ve své knize *Language and Power* se také zabývá metodologií kritické diskurzivní analýzy, která se skládá ze třech kroků: deskripce, interpretace a explanace. Přičemž deskripce se zabývá lingvistickou

---

¹¹ Critical Discourse Analysis.

¹² Meyer, Michael. Between theory, method and politics: positioning of the approaches to CDA. Kap. 2, str. 14 – 31. In: Wodak; Meyer (eds.). *Methods of critical discourse analysis*. London: Sage, 2002.

¹³ Fairclough, Norman. *Language and Power*. London: Longman Inc. 1989. s. 28.

analýzou textu. Interpretace se věnuje odhalování diskurzů v rámci intertextuální analýzy. V konečné fázi přichází explanace, která by měla odhalit roli diskurzu uvnitř mocenských vztahů.

2.2.3. Diskurzivní psychologie

Stejně jako v případě kritické diskurzivní analýzy i v tomto případě se spíše než o metodologii jedná o širokou formu přístupu. Diskurzivní psychologie oproti dvěma předešlým přístupům připisuje lidem cílené používání jazyka, které používají pro tvorbu okolního sociálního světa. Hlavními aktéry v něm jsou právě lidé, kteří svými chováními vytvářejí pravidla, v kterých se posléze cítí být uvěznění a ztraceni. Důraz při bádání je v tomto případě proto zaměřen na to, jak lidé dosahují porozumění těmto strukturám. V praxi to znamená, že každý jedinec se pohybuje v rámci daných diskurzů a pravidel. Problémem však je to, jak jim porozumí a jak se jimi řídí.

Tímto problémem se ve své knize *Diskurz a myseľ*¹⁴ zabývají Rom Harré a Grant Gillett. Dle této knihy je důležité si uvědomit, že řečové významy a lidské chování není pro každého stejné a může se v průběhu času změnit. Tuto hlavní myšlenku demonstrují na příkladu zlomené větvičky v buši, která bude mít zcela určitě jiný význam pro turistu a jiný pro místního stopaře. Význam, který jednotlivosti nabývají, jsou závislé na diskurzu. Stejně tak tito autoři odmítají jednostranný výklad řeči v případě navyklých řečových reakcí. „*Nemůžeme však říci, že jeden řečový akt zapřičiňuje druhý. Spíše jeden řečový akt činí druhý vhodným.*“¹⁵ Podle nich se jedinci chovají jako agenti, kteří šikovně využívají kulturní a diskurzivní prostředky k dosažení svých záměrů. Kulturní kontext a diskurzy omezují jednotlivce, ale jedinci si také vybírají, jak budou reagovat na situace, v nichž se nacházejí^{16 17}.

---

¹⁴ Harré, Rom; Gillett, Grant. *Diskurz a myseľ. Úvod do diskurzívnej psychológie*. Bratislava: IRIS, 2001.

¹⁵ Tamtéž, s. 59.

¹⁶ Harré and Gillett present individuals as agents who skillfully use cultural and discursive resources to accomplish their intentions. Cultural context and discursive positions constrain individuals, but individuals also choose how to respond to their situations.

Obecně lze říci, že diskurzivní psychologové se zabývají světem obyčejných lidí, zatímco Foucault byl zaměřen na abstraktní výpovědi, které nalézal v textech zabývajících se vědou, právem či filosofií.

Ve své práci jsem nejvíce pracovala s metodami používanými v kritické diskurzivní analýze.

---

¹⁷ Wortham, Stanton. Reviews of Rom Harré and Grant Gillett, *The Discursive Mind*. In: *Theory and Psychology*. GSE Publications:University of Pennsylvania, 1997. vol.7, issue 3, June 1997, p. 422 – 424.

2.3. Metody sběru dat

Samotné výzkumné šetření, které je stěžejním jádrem této práce, bylo rozloženo zejména do průběhu dvou let (2010 – 2011). To platí především o sběru dat z novinových článků a výzkumných rozhovorech. Do práce samotné jsem však nakonec zahrнула i své poznatky z této oblasti, které jsem získala během posledních šesti let díky svému zaměstnání, jak již bylo řečeno v úvodu této práce. Během této doby jsem získala a nashromáždila mnoho poznatků o Velké pardubické nejen od pracovníků Dostihového spolku, členů představenstva Dostihového spolku, od současného i minulého politického vedení města, zaměstnanců města, ale i některých zahraničních návštěvníků tohoto dostihu, kteří jej každoročně navštěvují. Celý výzkum probíhal zhruba ve čtyřech fázích. V první fázi jsem se soustředila na studium literatury o Velké pardubické v dostupných archivních dokumentech a na vytvoření plánu mého výzkumu. Zároveň s tím jsem se snažila probrat záměr své práce s lidmi z dostihového prostředí, kteří by mi mohli pomoci se správným nasměrováním cíle mé práce a doporučit mi dokumenty či osoby vhodné pro můj výzkumný záměr.

Úplně na počátku stanovení tématu své práce jsem zamýšlela svoji pozornost soustředit zejména na žokeje samotné. Mým původním záměrem bylo udělat rozhovory s několika generacemi žokejů, kteří se tohoto dostihu pravidelně účastnili. Probrat s nimi jejich pocity, zážitky a postřehy. Díky rozhovorům s nimi jsem chtěla také postihnout změny, které v průběhu posledních desetiletí ve Velké pardubické nastaly. K seznámení s nimi jsem zvolila prostředníka, který se po mnoho let pohybuje v oblasti dostihového sportu a všechny bývalé i současné profesionální žokeje osobně zná, je s nimi ve stálém kontaktu a s několika výherci se i blíže přátelí. Přestože jsem však zvolila k seznámení tento krok, nebylo mi to příliš platné. Jen jsem se utvrdila v tom, co se v dostihových kruzích povídá. Do úzkého kruhu „koňáků“ je pro člověka neznalého věci poměrně těžké se dostat. První člověk, kterého jsem oslovila, patří mezi nejstarší žijící vítěze. Přes první počáteční svolení s rozhovory a několik telefonních hovorů, během nichž jsem se

s ním snažila domluvit osobní schůzky, se nám nepodařilo se na žádném pevném termínu domluvit. Druhý oslovený člověk patří mezi současnou vedoucí osobnost v tomto sportu, který se stále tomuto sportu aktivně věnuje a je v něm velmi úspěšný. Tento člověk při rozhovoru s mým prostředníkem a při prvním osobním kontaktu nejdříve souhlasil, poté však byl vzhledem ke svému pracovnímu vytížení vytížen až příliš. Další osobnosti z dostihového sportu jsem již poté neoslovovala, protože mi bylo z časového hlediska – konání dostihové sezóny – jasné, že v přesvědčování nebudu zřejmě vůbec úspěšná.

Proto jsem nakonec při stanovování výzkumného tématu zaměřila svoji pozornost někam jinam. Moje pozornost se však neodvrátila příliš daleko od původního tématu. Zůstala jsem sice u Velké pardubické steeplechase, ale jako zdroj informací jsem si vybrala články z regionálních novin a osoby, které se v současnosti nějakým způsobem buď přímo podílejí na organizaci dostihu, nebo mají pravomoc o budoucnosti Dostihového spolku a Velké pardubické rozhodovat. Ve druhé fázi jsem sbírala data. Sběr dat, jak již jsem zmínila výše, se skládal ze shromažďování článků o Velké pardubické z lokálního tisku a z rozhovorů s informátory.

Největší a nejrozsáhlejší archiv regionálního tisku se nachází ve Východočeském muzeu Pardubice, které má větší a ucelenější zásobu tiskovin než Státní okresní archiv Pardubice. Dalším místem, kde se mi podařilo získat velké množství podkladů, byla Krajská knihovna v Pardubicích a archiv zpráv z Rady města Pardubic a Zastupitelstva města Pardubic. Cenným zdrojem informací mi byl také monitoring tisku, který každý den v zaměstnání obdržím do své e-mailové schránky. Ve svém bádání jsem nevynechala ani osobní pozůstalost Miloše Svobody, který byl a stále je pokládán za jediného historika, který se systematicky zabýval historií Velké pardubické a byl také jedním z těch, kteří se jí osobně účastnili nejen z pozice návštěvníka, ale přímého účastníka.

Při shromažďování dat pro mne bylo velkým překvapením, že jak Státní okresní archiv Pardubice, tak ani Dostihový spolek a. s. neuchovávají žádné dokumenty (ani písemné, audio dokumenty či jiné typy podkladů), které by mapovaly vývoj tohoto významného místního dostihu.

Ve třetí fázi výzkumu jsem se soustředila na přepisy jednotlivých rozhovorů a následnou analýzu dat. Rozhovorů jsem udělala celkem osm. Informátory jsem se snažila cíleně vybrat tak, abych na základě jejich následné analýzy byla schopná porovnat postoj a záměry města směrem k Dostihovému spolku a Velké pardubické. V některých případech jsem se pro potvrzení svých domněnek a údajů na informátory následně opakovaně obrátila.

V poslední fázi jsem se vrátila ke všem nafoceným článkům, které se mi podařilo nashromáždit, a začala jsem s jejich podrobným studováním. Zároveň se studiem textů vznikala tato práce.

2.3.1. Výzkumný problém a jeho teoretický kontext

Výzkumným problémem v této práci je fenomén Velké pardubické steeplechase vzhledem ke společenské stránce dostihu a diskurzům, které ovlivňovaly vývoj tohoto dostihu ve vztahu k městu Pardubice či národním událostem.

O Velké pardubické bylo vydáno poměrně mnoho knih. Všechny dosud vydané publikace se však věnují spíše osudům jednotlivých osobností, které tento slavný dostih vyhrály, či poskytují přehled o jednotlivých ročnících. Dosti často se v knihách věnovaných tomuto tématu setkáme také se srovnáním s dostihem The Grand National, konaném v anglickém Liverpoolu.

Mým cílem tedy je vynechat ona velká jména těch, kteří svým úsilím a pílí dosáhli vítězství a zaměřit se na společenskou stránku „Velké“ jako celku. Proto se moje výzkumná pozornost jednoznačně soustředila na nalezení diskurzů, které sehrály roli při vývoji dostihu.

2.3.2. Volba výzkumného vzorku, sběr dat

V mém případě byl výběr vzorků poměrně jasný. Ve chvíli, kdy jsem došla k zjištění, že diplomovou práci není možné založit na rozhovorech s žokeji,

zaměřila jsem svoji pozornost na tisk. Bylo mi hned na začátku jasné, že za 121 let existence Velké pardubické bylo vytištěno tisíce a možná i statisíce článků o tomto dostihu. Vedle toho jsem chtěla zjistit vzájemný vztah města Pardubice a vývoje závodu. Proto má volba hlavní techniky sběru dat padla na články z regionálního tisku, který odráží jak dění během dostihu, tak reflektuje i podmínky pro to, aby se dostih mohl vůbec konat.

V Pardubicích vždy během celé existence Velké pardubické steeplechase vycházelo několik místních periodik najednou. Nebylo jich mnoho. Obvykle tři časopisy. Přesto však tyto noviny dokážou podat ucelený obraz vývoje dostihu a nastínit to, jak společnost vnímala tuto pravidelnou sportovní akci. Článků k Velké pardubické jsem našla opravdu nepřeberné množství a všechny jsem je postupně přečetla. Abych se v tak obrovském množství dat dokázala orientovat, rozdělila jsem vývoj dostihu na několik období, která budou rozepsána v následujících částech práce.

Doplňující technikou sběru dat byly strukturované rozhovory. Jelikož se v této oblasti již několik let pohybuji, věděla jsem na koho se s žádostí o rozhovor obrátit. Během doby, kdy jsem rozhovory dělala, že změnilo vedení jak Dostihového spolku, tak i představenstva Dostihového spolku. Z toho důvodu jsem požádala o rozhovor jak osoby z minulého, tak ze současného osazenstva obou institucí. Zároveň jsem provedla rozhovory s osobami z magistrátu. Celkem jsem provedla 8 rozhovorů.

Ve většině případů jsem se setkala s tzv. efektem výzkumníka.¹⁸ Pod tímto pojmem se skrývá fakt, že osoba, která provádí výzkum, ovlivňuje vyjádření respondenta. Všechny osoby mne totiž osobně znají a vědí, kde pracuji. Z těchto důvodů při nahrávání rozhovorů sice respondenti působili uvolněně a mluvili souvisle, přesto však byla z jejich odpovědí znát určitá rezervovanost a strach z pravdivého projevení vlastního názoru, ačkoliv byli všichni upozorněni na striktní anonymitu rozhovorů. U několika respondentů jsem se také setkala s tzv. pozitivní

---

¹⁸ Tomuto tématu se věnují Čermák, Ivo; Štěpáníková, Irena. Kontrola validity dat v kvalitativním psychologickém výzkumu. In: *Československá psychologie*, 1/1998. S. 50 – 62. ISSN 0009-062X.

sebeprezentací.¹⁹ Tento typ zkreslení jsem se snažila omezit nehodnotícím přístupem a také tím, že jsem respondenty důsledně upozorňovala na to, že předmětem mého výzkumu je pouze Velká pardubická steeplechase a nikoliv současné dění v jejich pracovním prostředí. Oba tyto typy zkreslení byly způsobeny mojí osobou, protože se vzhledem k nastalým událostem v Dostihovém spolku a jeho představenstvu někteří báli bez okolků vyjádřit svůj názor. Proto jsem se při pozdějším zpětném upřesňování informací uchýlila k terénním poznámkám. Některé osoby jsem opětovně oslovila kvůli doplnění několika málo informací, tentokrát však již bez nahrávání na diktafon. Všechny jsem vždy upozornila, že jde sice o doplnění dat do diplomové práce, avšak již bez nutnosti nahrávání, jelikož se jednalo pouze o upřesnění faktů. Tento přístup se ukázal být mnohem efektivnějším.

---

¹⁹ Viz Plichtová, Jana. *Metódy sociálnej psychológie zblízka. Kvalitatívne a kvantitatívne skúmanie sociálnych reprezentácií*. Bratislava: Média, 2002. ISBN 80-967525-5-3.

3. Parforsní hony na Pardubicku v letech 1880 - 1914 v odrazu regionálních novin

Pokud se zeptáte návštěvníků Pardubic, jaké jsou typické atraktivity města, většina z nich by Vám v současnosti odpověděla, že je to pardubický perník a Velká pardubická steeplechase. Málokdo však dnes již ví, jaké události předcházely vzniku nejtěžšího překážkového dostihu na starém kontinentě Velké pardubické steeplechase, jež se s několika málo přestávkami během válečných let v první polovině 20. století běhá již od roku 1874.

Po celou druhou polovinu 19. století a během první třetiny 20. století se Pardubice vždy na celý podzim staly „centrem“ tehdejšího Rakouska-Uherska, kam se sjíždělo mnoho šlechticů z celé habsburské monarchie. Co toho bylo příčinou? Každoročně se zde odehrávala sezóna parforsních honů. Cílem tohoto krátkého příspěvku je objasnit čtenáři historii parforsních honů a přiblížit mu to, jaký byl obraz parforsních honů v místním tisku během let 1880 - 1914. To nám pomůže pochopit také příčiny vzniku Velké pardubické steeplechase a také objasnit proč tento dostih vznikl právě v Pardubicích, kde se s železnou pravidelností koná až do současnosti.

3.1. K historii parforsních honů

Tradice dostihové sportu vznikla v Pardubicích zejména díky parforsním honům, které se v okolí Pardubic konaly již od roku 1841. Za zavedení tohoto sportu Pardubice vděčí knížeti Františku Liechtensteinovi, který od roku 1837 působil v Pardubicích jako velitel husarského pluku č. 9 cara Mikuláše.

V tehdejší Rakousku-Uhersku se na přelomu 18. a 19. století prosadil tak zvaný anglický způsob honů, který spočíval v překonávání přírodních překážek a štvání zvěře, která však – na rozdíl od francouzského způsobu honu – byla po ukončení honu zachráněna a použita při další příležitosti pořádání honu.

Kníže Liechtenstein měl velkou zálibu v trávení svého času na honech a z toho důvodu si roku 1840 do svého domu v Pardubicích pořídil parforsní psí smečku, „*kteřou vedl anglický štolba Andrews*“²⁰. Následující rok byla z jeho popudu založena pardubická honební²¹ společnost, která „*byla založena na principu akciové společnosti*“²², pod jejíž záštitou se konala dne 15. září 1841 první štvanice na jelena. Kníže tehdy hradil všechny náklady na konání honů, včetně škody způsobené na polích, ze svých peněz. V dalších letech až do roku 1848 se na výlohách spolupodíleli hrabě Eduard Clam-Gallas a kníže Vincenc Auersperg. Všichni tito významní muži tvořili členskou základnu první pardubické parforsní společnosti. Celkový rozsah a finanční náročnost honů bývaly veliké. Hony na jelena nebo na zajíce se „*opakovaly čtyřikrát do týdne...trvaly až do Štědrého dne, později tak dlouho, dokud nezamrzlo*“²³. V době mástrování knížete Liechtensteina se hony z praktických důvodů konaly na levém břehu Labe, protože na druhé straně se nacházely rybníky, „*takže tudy nebylo možno vést run*“²⁴. Na hony bylo „*k dispozici na sto čtyřicet jezdeckých koní...*“²⁵. Jeleni na hony pocházeli z obory

---

²⁰ Svoboda, Miloš. *100 ročníků Velké pardubické steeplechase*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1990. s. 10.

²¹ Rozuměj „parforsní“.

²² Šebek, František. *Stoleté ohlédnutí. Život Pardubic kolem roku 1900*. Pardubice: Helios – Jiří Razskazov, 2000. s. 104.

²³ Svoboda, Miloš. *Pardubické parforsní hony*. In: A B – Zet Pardubicka, sešit 25. Klub přátel Pardubicka a Společnost pro rozvoj Pardubicka, 2003. s. 14.

²⁴ Tamtéž, s. 14.

²⁵ David, Vladimír. *Taxis a ti druzí*. Hradec Králové: Nakladatelství Kruh, 1987. s. 26.

v majetku knížete Auersperga a hrabě Clam-Gallas choval „*zvláštní smečku pro hony na zajíce*“²⁶, která čítala čtyřicet psů pro štvanici.

Revoluční rok 1848 však počínající tradici konání parforsních honů na nějaký čas znemožnil. Hony byly opět obnoveny roku 1850, díky návrhu saského barona Zedtwitze a byla vytvořena nová honební společnost. Baron Zedtwitz během svého života zchudnul a bylo známé, že za mástrovství honů obchodoval s koňmi. Úroveň meetů za jeho působení v Pardubicích klesla, protože dbal na to, aby zvířata nebyla příliš unavena, „*aby ze subskripčních podílů²⁷ co nejvíce ušetřil*“²⁸. Jeho mástrovství skončilo válečným rokem 1866, kdy musel prodat své koně. Finančně se mu nedařilo, proto se vrátil do Vídně, kde se následně otrávil jedem.

Po Zedtwitzově smrti převzal mástrovství honů a také psí smečky kníže Egon Thurn-Taxis. Místo honů však bylo z důvodu pruské okupace a cholery přesunuto do Uher – Königsheiden. Protože ale při těchto honech roku 1866 a na jaře 1867 naháněla jelena psí smečka z Pardubic, považovaly se tyto hony stále za pardubické. Princ Thurn-Taxis měl pověst výborného jezdce a snažil se pořádat kvalitní sportovní události. Roku 1871 Thurn-Taxis ukončil své mástrovství, oženil se a odstěhoval se do Uher za svou manželkou.

Ve vedení honů ho následoval roku 1871 hrabě Stockau, který v této funkci setrval pouhý jeden rok. Největší slávy pardubické parforsní hony dosáhly mezi lety 1872 a 1877, kdy je vedl princ Emil Fürstenberg. Koně i jeleny si nechával na parforsní hony dovážet z Lán. Dovážená zvířata prý „*pro svou vytrvalost při honech měla...nejlepší pověst*“²⁹. Během Fürstenbergova mástrování poctil roku 1874 Pardubice svou přítomností císař František Josef I. se svou manželkou. Oba zde zůstali několik dnů. Po uskutečněné návštěvě byla na jejich počest dnešní třída Míru „*nazvána Královskou a ...ulice od Veselky k nádraží byla pojmenována Alžbětinou třídou*“³⁰. Císařovna Alžběta přijela na parforsní hony do Pardubic opět o dva roky

---

²⁶ Svoboda, Miloš. *Pardubické parforsní hony*. In: A B – Zet Pardubicka, sešit 25. Klub přátel Pardubicka a Společnost pro rozvoj Pardubicka, 2003. s. 13.

²⁷ Rozuměj parforsní společnosti.

²⁸ Tamtéž, s. 17.

²⁹ Tamtéž, š. 21.

³⁰ Jedlička, Pavel; Paleček, Jiří. *Pardubická třída Míru II. Královská třída – Na zeleném*. In: AB – Zet Pardubicka, Ulice, sešit 29, Kostěnice: Společnost pro rozvoj Pardubicka, 2003. s. 7.

později, avšak kvůli nepřízní počasí se hony a dostihy toho roku nekonaly, proto po několika dnech odjela do Vídně.

Po princí Fürstenbergovi převzal vedení honů hrabě Larisch, který se o jejich úroveň staral až do počátku první světové války, kdy zanikla jak parforsní společnost, tak i hony samotné. V této době byli členy pardubické parforsní společnosti nejen příslušníci šlechtického stavu, ale i důstojníci, jejichž počet na honech byl omezován nařízením samotného mástra. Za dlouholetého Larischova působení Pardubice navštěvovalo mnoho členů panovnické rodiny. Za všechny jmenujme návštěvu korunního prince Rudolfa se ženou roku 1881. Rudolfova návštěva honů nedopadla zrovna nejlépe, protože se během honu ztratil a do města se navrátil až pozdě večer. Vůbec se v Pardubicích nezdržel a okamžitě odjel do Kladru nad Labem, kde byl ubytovaný. Dalším návštěvníkem honů z panovnické rodiny byl arcivévoda František Ferdinand, který do Pardubic přijel nejen na hony, ale také na Velkou pardubickou steeplechase, na které startoval jeho kůň Czufondar.

Pro potřeby honů se za Larischova působení u Dvakačovic a Pohránova chovali jeleni a z Anglie se vozili psi, kteří byli vycvičeni jen pro tento účel. Velmi známou postavou pardubických honů byl Charles Peck, anglický psovod, který zde „působil šestatřicet let, až do posledního parforsního honu, který se konal dne 6. prosince 1913“³¹. Jednou z příčin byla první světová válka, do které odešlo mnoho jezdců i se svými koňmi, dále fakt, že mnoho členů parforsní společnosti nezaplatilo akcie a také byly zastaveny „platby císařské a ministerstva války...“³². Po skončení války zemřel i hrabě Larisch. Po první světové válce a zrušení pardubické parforsní společnosti se hony nadále konaly, avšak již v menší míře a zanikly po druhé světové válce. Na těchto honech jezdci již nestopovali jelena, ale jezdce nebo uměle vleklou stopu.

V době, kdy parforsní hony začínaly, mělo město Pardubice „něco málo přes čtyři tisíce obyvatel“³³. I přes tento fakt se každoročně na podzim do města sjela společnost z celého Rakouska - Uherska a město se díky tomu stalo centrem

---

³¹ Šebek, František. *Stoleté ohlédnutí. Život Pardubic kolem roku 1900*. Pardubice: Helios – Jiří Razskazov, 2000. s. 104.

³² Svoboda, Miloš. *Pardubické parforsní hony*. In: A B – Zet Pardubicka, sešit 25. Klub přátel Pardubicka a Společnost pro rozvoj Pardubicka, 2003. s. 35.

³³ David, Vladimír. *Taxis a ti druzí*. Hradec Králové: Nakladatelství Kruh, 1987. s. 17.

společenského dění, kde se každoročně od září do prosince setkávala smetánka habsburské monarchie. Velký přínos pro rozvoj parforsních honů měla i přítomnost kasáren jezdecké posádky. Důstojníky zde navštěvovalo velké množství jejich přátel či příbuzných, kteří byli z většiny šlechtického původu. Do města přijíždělo spolu s bohatými účastníky honů také mnoho umělců, stavitelů či malířů. Protože v té době ještě nebylo kvalitní vlakové spojení, většina z nich ve městě zůstávala po celou honební sezónu. Majitelé živností a podniků v podzimním období velmi prosperovali. Mnozí podnikatelé se díky honům stali známými i mimo region, jako například „*tehdy proslulé sedlářství Františka Hladěny*“³⁴. Hostince byly plně obsazené, mnoho občanů využilo možnosti přivýdělku a „*své zlepšené byty pronajímali na honební sezónu*“³⁵. Nejednen z účastníků parforsních honů si v Pardubicích zakoupil dům pro svou vlastní potřebu, který nechával v provozu i během zbytku roku. Jako příklad zde můžeme uvést Josefa Pírku, jenž byl dvorním fotografem J. V. vévody Nassavského a zakoupil si dům čp. 59 na dnešní třídě Míru., hlavní ulici města. Svůj dům zde měl i sám Kinský, Fürstenberg, Thurn-Taxis a další. Velký příliv kapitálu do města můžeme dokumentovat například i na vzniku šlechtického kasina na Zeleném předměstí.

Parforsní hony, respektive pardubický honební spolek, přispěly ke vzniku dostihového sportu v Pardubicích. Ve dnech 14. až 16. října 1842 se zde konaly první překážkové dostihy, které patřily mezi jedny z mnoha doprovodných akcí během honební sezóny. Ve dnech 17. až 18. října se pak konaly dostihy na dráze. Dostih ze 14. října tak můžeme považovat za první ze všech pardubických dostihů. Byl uspořádán v oblasti dnešní části města Trnová a na dráze se tehdy nacházelo 18 přírodních překážek. Dostihy se konaly i v dalších letech v různých lokalitách kolem města³⁶. Roku 1856 město přistoupilo k založení dostihové závodní dráhy na místě pastviště s lesíkem Cvrčkovem u Popkovic. Ještě ten samý rok ve dnech 7. – 8. října se zde konaly dostihy plnokrevných koní.

---

³⁴ Šebek, František. *Stoleté ohlédnutí. Život Pardubic kolem roku 1900*. Pardubice: Helios – Jiří Razskazov, 2000. s. 104.

³⁵ Svoboda, Miloš. *100 ročníků Velké pardubické steeplechase*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1990. s. 11.

³⁶ Dnes jsou již některé z těchto lokalit součástí města, jako např. Studánka či již zmiňovaná Trnová.

Na rozvoji dostihů po celé Evropě měla velký vliv Liverpool Grand National steeplechase, která se běhala ve Velké Británii od roku 1836. Tato steeplechase byla velmi populární a stala se vzorem pro vznik mnoha dalších dostihů. V Rakousku-Uhersku se konaly dostihy ve Vídni, Pešti, Šoproni, Pozsony, Pardubicích a Karlových Varech. V celé říši však nebyla taková dráha, na níž by majitelé dostihových stájí mohli měřit své síly, proto jezdili na dostihy do jiných evropských zemí, zejména pak do Anglie či Francie.

Roku 1874 měl hony navštívit císař František Josef I. Pardubický parforsní spolek si předsevzal vybudovat na závodisti velkou steeplechase vysoké úrovně a ustanovil komisi, která měla na starosti zřízení překážkového dostihu moderního typu, na kterém by se mohla pořádat steeplechase. Mezi členy komise byl např. hrabě Max Ugarte, prince Emil Fürstenberg, hrabě Oktavián Kinský. Komise vytvořila plán na novou trasu překážkového dostihu se čtyřadvaceti překážkami, která se velmi lišila od ostatních překážkových drah v Evropě. První dostih na nové dráze se konal 5. listopadu 1874. Dostih díky svému průběhu „*vzbudil mimořádný ohlas v dostihových kruzích doma i v zahraničí*“³⁷. Přestože parforsní hony ve své původní podobě a míře nepřežily první světovou válku, z překážkového dostihu Velká pardubická steeplechase se stala hlavní sportovní událostí roku města Pardubice a evropským fenoménem.

---

³⁷ Šebek, František. *Stoleté ohlédnutí. Život Pardubic kolem roku 1900*. Pardubice: Helios – Jiří Razskazov, 2000. s. 104.

3.2. Obraz parforsních honů v novinových člancích v letech 1880 – 1914

3.2.1. Prameny

Ve sledovaném období v Pardubicích a jejich okolí vycházelo několik periodik, jejichž ročníky jsou dodnes uloženy ve Východočeském muzeu Pardubice a ve Státním okresním archivu v Pardubicích. Jedná se o noviny *Pernštýn*³⁸, týdeník pro zábavu, poučení a zájmy obecné, který vycházel od roku 1880 v Pardubicích a jenž se po dvou letech změnil na časopis politický a národohospodářský. Vycházel v pardubickém nakladatelství F. V. Hoblík v nákladu několika stovek výtisků. List se vydával až do roku 1903. Po dobu své existence v něm působilo několik redaktorů. Dalším periodikem, které v tomto období vycházelo, jsou *Neodvislé listy*³⁹, což byl týdeník věnovaný zájmům národní strany svobodomyšlné ve východních Čechách, s měsíční přílohou *Pardubický perník*. Listy vycházely od 28. září 1895 až do roku 1915 a jejich vydavatelem a redaktorem byl Antonín Juklíček. Třetím periodikem vycházejícím v tomto období jsou *Samostatné směry*, vydávané od roku 1897 Antonii Štěpánkovou-Goldsteinovou, vydavatelkou a redaktorkou v jedné osobě, která vedla časopis po čtyři první roky a poté post redaktorky předala svému muži, Ladislavu Štěpánkovi. „*Časopis počal vycházeti v 650 výtiscích a byla první dvě čísla tištěna ve Společné tiskárně zde. List po založení těšil se oblibě v některých kruzích občanských. Později stoupl náklad na 950 výtisků, když byl tištěn ve Vys. Mýtě u fy. V. Klofáč a Boček*“⁴⁰. Dalším stěžejním periodikem jsou noviny *Východočeský obzor*⁴¹, Orgán strany sociálně demokratické ve východních Čechách, vycházející v letech 1907 – 1938. Všechny výše uvedené noviny spolu ve sledované době soupeřily a názorově si oponovaly, jsou proto zajímavým pramenem k našemu tématu výzkumu.

---

³⁸ Bičík, Zdeněk. *Bibliografie kraje Pardubického*. Pardubice: Krajský dům osvěty, 1959. s. 101.

³⁹ Tamtéž, s. 99.

⁴⁰ Státní okresní archiv Pardubice (dále jen SOKA). Autor neznámý. *Kronika města Pardubice*, rok 1897.

⁴¹ Bičík, Zdeněk. *Bibliografie kraje Pardubického*. Pardubice: Krajský dům osvěty, 1959. s. 104.

Ve výčtu novin nemohu vynechat další pramen, který sice nelze zařadit mezi periodika, je však velmi důležitým a cenným dokladem toho, jak bylo každoroční konání parforsních honů vnímáno obyvateli města Pardubic. Jedná se o kroniku města Pardubic⁴², která byla nalezena Martinem Mandysem na půdě rekonstruovaného domu roku 2008. Kronika začíná zápisy ze schůze obecního zastupitelstva dne 23. března 1895 a její poslední zápisy se vztahují k roku 1933. Po mnoha letech, kdy nebylo možné do jejích zápisů nahlédnout, z ní nyní můžeme čerpat mnoho informací k politickému, kulturnímu a spolkovému životu ve městě Pardubice. V mnoha ohledech je tedy také cenným pramenem, který můžeme využít.

Pokud se zaměříme na strukturu novin, můžeme konstatovat, že všechny výše jmenované listy se v ní shodují. Noviny měly dva, maximálně tři, dvojlisty. Titulní strana se stranou následující obsahovaly zprávy o politických událostech mezinárodních či národních. Vnitřní strany novin se zabývají zprávami z města a blízkého okolí. Uveřejňovaly se zde zprávy ze zasedání městského zastupitelstva, informace o spolkové činnosti a významných návštěvách ve městě, zprávy osobní povahy⁴³, zprávy ze soudní síně, informace o spáchaných krádežích, vraždách a sebevraždách. Poslední stránky novin byly věnovány výhradně reklamě, jejíž rozsah byl o jednu a více stran rozšířen vždy před Vánoci.

Články obsažené ve sledovaných novinách z hlediska stylistického jsou laděny různě. Většina z nich obsahuje zprávy bez citového zabarvení, najdeme zde ale také články s humornou nadsázkou či invektivy vůči osobám a institucím. Subjektivně zabarveny jsou ty, které se týkají politických událostí, protože každé z periodik zaštiťovalo jinou politickou stranu: Neodvislé listy národní stranu svobodomyšlnou a Východočeský obzor sociálně demokratickou stranu. Pokud jedny noviny napadly druhé, bylo to z důvodu politického přesvědčení nebo kvůli uvedení čtenářů v omyl⁴⁴.

---

⁴²Rybníkárová, Dana. *Oficiální internetové stránky Statutárního města Pardubice – Stoletá kronika města Pardubic nalezena*. [online]. 23. 7. 2008 [cit. 25. 11. 2011]. <<http://www.pardubice.eu/urad/radnice/tiskove-zpravy/tz2008/tz-080723-2.html>>.

⁴³ Pod zprávami osobními se nacházejí oznámení o sňatku, úmrtí, povýšení či přestěhování osob ve městě žijících.

⁴⁴ Rozuměj kvůli tiskové chybě.

3.2.2. Články zaměřené na parforsní hony

Dříve, než se zaměříme na samotné hodnocení obrazu parforsních honů v novinách, musíme uvědomit, že se hony v okolí Pardubic konaly již od roku 1841 a první noviny v tomto městě – Pernštýn – vycházely až od roku 1880. V té době již hony měly čtyřicetiletou tradici a Velká pardubická steeplechase se běžela již šestkrát. Hony tedy již po mnoho let a několik generací patřili k naprosto běžnému městskému koloritu. Město vždy na poslední třetinu roku ožilo, do města přijelo několik stovek lidí, kteří se zde ubytovali. Jednalo se o šlechtice a vysoké důstojníky armády s rodinami, jež se neobešly bez svých služebných, což s sebou samozřejmě přinášelo další nároky na ubytování, stravu a služby. Z toho profitovali hoteliéři, restauratéři, řemeslníci a mnoho dalších živnostníků. Přítomnost mnoha šlechtických rodin přivábila také umělce. To musel být pro nás již těžce představitelný obraz koloritu na malém městě, kterým Pardubice v té době byly. A nesmíme také zapomenout na to, že takový ruch musel přinášet i své stinné stránky, jako je zdražování cen pozemků, bytů a služeb. Jak tedy byly vnímány po několika desítkách let šlechtické radovánky? Byla jim věnována v novinách zvláštní pozornost, nebo patřily mezi zprávy okrajové? Jak byly tyto články laděné a co vše z nich můžeme vyčíst? Na to se pokusíme najít odpověď v již zmiňovaných novinách.

Zprávy týkající se parforsních honů čtenář vždy našel v prostřední části novin v rubrice, která se nazývala například „Drobné zprávy“ či "Různé zprávy"⁴⁵. Žádné ze sledovaných novin však neměly ustálený způsob, kterým by o honech informovaly čtenáře. Struktura článků se velmi liší a to nejen mezi jednotlivými periodiky, ale dokonce i v jednotlivých listech samotných. Informace o honech byly ve všech novinách nejčastěji označovány úvodníkem „Parforsní hony“. Většinou se jednalo o zprávy o zahájení a zakončení sezony parforsních honů a o průběhu

---

⁴⁵ Rubrika Drobné zprávy byla obsažena v Samostatných směrech, rubriku Různé zprávy byla v týdeníku Pernštýn.

jednotlivých honů, jako například zprávy o honech konaných na sv. Huberta⁴⁶, které byly a dodnes také jsou považován za nejdůležitější hon roku.

„Jelikož svátek sv. Huberta, patrona lovců, zítra v neděli se světi, v pondělí pak svátek Dušiček připadá, odbývá se slavnostní hon parforcesní v úterý 4. dne měsíce listopadu.“⁴⁷

Články byly opravdu krátké, obsahující maximálně několik vět, mnohdy dokonce pouze jednu větu. Lze říci, že byly tedy opravdu stručně informativní, velmi krátké, strohé. Informace v nich se omezovaly na minimum. To platí o všech honech, které proběhly bez nenadálých událostí, tedy tak, jak bylo zvykem.

„Parforční hony, jež byly letos zvláště čteně navštíveny, byly ve středu již skončeny.“⁴⁸

„Parforcesní hony zdejší šlechtické honební společnosti započnou v pondělí dne 1. října, v kterýžto den první hon odbývati se bude.“⁴⁹

Dalším důležitým faktem pro uveřejnění článku o honech jsou mimořádné návštěvy známých osob ve městě. Pokud se nějaký článek v novinách o parforsních honech objeví, tedy kromě oznámení o započetí/zakončení honební sezony či jednotlivých honů na jelena, je to spíše z důvodu mimořádné návštěvy význačné osobnosti, která se honů zúčastnila, zpravidla člena vládnoucí královské rodiny. I v těchto případech je to však pouhé oznámení, které je citově nezabarvené:

„J. V. korunní princ Rudolf sůčastnil se v neděli ...honby. Výsledek honu, při němž přítomni byli princ Coburg Gotha, kníže Taxis, hrabě Nostic, hrabě Mitrovský, hrabě Wurmbbrand a hrabě Hajus....“⁵⁰,

„....oznamuje, manželé Windischgrätzovi do Pardubic nepřijedou.“⁵¹,

Také v kronice města se objevují o návštěvách členů královské rodiny stručné informace.

„Dne 18. října t. r. přijel do Prahy bratr císařův J. E. V. arivévoda Karel Ludvík s chotí svou Marií Terezií. ... Na zpáteční cestě stavili se dne 22. října t. r.

---

⁴⁶ Sv. Hubert je považován za patrona všech lovců a myslivců. Jeho svátek se světi dne 2. listopadu.

⁴⁷ Archiv Východočeského muzea Pardubice (dále jen VČM). Autor neznámý. Hon na sv. Huberta. *Pernštýn*, 1. listopadu 1884, roč. V., č. 88.

⁴⁸ VČM. Kuklíček, Antonín. Parforční hony. *Neodvislé listy*, 22. prosince 1904, roč. X., č. 94.

⁴⁹ VČM. Autor neznámý. Parforcesní hony. *Pernštýn*, 26. 9. 1888, roč. X., č. 77.

⁵⁰ VČM. Autor neznámý. J. V. korunní princ Rudolf. *Pernštýn*, 29. 11. 1882, roč. IV., č. 95.

⁵¹ VČM, Kuklíček Antonín. Parforční honby. *Neodvislé listy*, 27. 9. 1902, roč. XIII., č. 37.

pan arcivévoda s chotí Svou v Pardubicích k návštěvě zdejších parforcesních honů. ...Dne 23. a 24. říj. zúčastnila se pí. arcivévodkyně štvanic na jelena, kdeždo p. arcivévoda navštívil hřebčinec v Kladrubech,... ⁵²

Třetím faktem, který ovlivňoval otiskování článků o parforsních honech, byly úrazy nebo výjimečné události, které během honu nastaly. Jelikož jsou hony venkovní aktivitou, kdy jezdci své koně ženou za prchající zvěří, byly úrazy na honech velmi časté. Někdy končily i smrtí. Účastníky honů byly pouze význačné a vysoce postavené osoby, proto se popisu toho, jak k nehodám došlo věnoval větší prostor. Výjimkou nejsou ani zprávy, kdy následkem nehody zemřel kůň.

„První hon byl provázen malou nehodou: U Blata porazili lovci hadrnici z Pardubic Annu Paclovou, táž však jen málo utrpěla.“ ⁵³

„V úterý dne 24. října při parforčních honech spadl s koně raněn byv mrtvicí dlouholetý podkoní hr. Aehrenthala p. J. Wilfert. Dotyčný odvezen byl automobilm hr. Czernina ze Srchu do Pardubic, kdež v krátké chvíli skonal“ ⁵⁴

„Dne 12. října b. r. po skvělé jízdě za jelenem, při skoku přes příkop padl kůň s jezdcem knížetem Karlem Kinským. Kníže dopraven ihned do Pardubic, do domu p. Vlacha a přivolaný lékař pan MUDr. Martin konstatoval poškození hrudníku.“ ⁵⁵

Stylisticky se články v novinách shodují. Informují o konání honu, jmenují nejvýznamnější účastníky. V delších člancích následuje popis honu a jeho výsledek. Nejvíce přídavných jmen je používáno zejména při popisování počasí.

„Povětrnost byla rozkošná, zejména při zahájení honu klenula se na obloze krásná duha; teprve ku konci spustil se strašný liják spojený s bouřkou.“ ⁵⁶

Výjimkou v tomto ohledu jsou jednoznačně Samostatné směry, které v několika případech události kolem honů komentovaly s ironickým nádechem; nebo naopak parforsní hony využily k okomentování jiných událostí. V těchto případech se nejednalo o negativní postoj Samostatných směrů vůči parforsním

---

⁵² SOKA. Autor neznámý. *Kronika města Pardubic*. Rok 1895.

⁵³ VČM. Janda Josef. Parforcesní hondy. *Pernštýn*, 3. října 1883 roč. IV., č. 79.

⁵⁴ VČM. Kobera, A. V. Neštětí. *Východočeský obzor*, 26. listopadu 1911, roč. VII., č. 49..

⁵⁵ VČM, Štěpánková, Antonie. Nehoda při štvanicích na jelena. *Samostatné směry*, 22. října 1906, roč. VI, č. 83.

⁵⁶ VČM, Janda Josef. J. V. korunní princ Rudolf. *Pernštýn*, 29. 11. 1882, roč. III., č. 95.

honům, autor článků tento styl komentářů využíval i v oblasti politiky, spolkové činnosti či zpráv ze soudní síně.

„Parforcní hony v Pardubicích jsou světoznámé, proto jest nám velice nemilé, když musíme konstatovat, že předstiženy jsou novým druhem sportu. Mladý židáček Kafka z Bohdánče⁵⁷ stal se Nimrodem a v přílišné horlivosti na místě koroptve střelil do krávy. Jiné neštěstí ne nepříhodilo. Pane Kafka, to jest kravka.“⁵⁸

Mezi všemi těmito novinovými zprávami se vyskytují i ty, které nám mohou mnoho říci o tom, jak byly hony a jejich účastníci ve městě vnímáni. Zpráv, které se týkají problémů spojených s hony v tisku není mnoho, ale jistý obraz o náladě mezi obyvateli města a jeho blízkého okolí, kde se hony odehrávaly, nám nastíní. Mezi lidmi po delší dobu byla nevraživost vůči šlechtě a jejímu chování, proto se roku 1888 v novinách Pernštýn objevil článek s názvem „Šlechta v Pardubicích“, jehož úvodní větu zde cituji:

„Šlechta v Pardubicích bývá dosti často v různých hovorech předmětem útoků a nájezdů jednotlivců.“⁵⁹

Článek je ale laděn ke šlechtě a jejímu počínání v Pardubicích pozitivně. Autor se snaží upozornit na fakt, že veškeré výdělků z dlouhodobého pobytu šlechty zůstávají městu, upozorňuje na to, že šlechta přispívá i na charitu a tvrdí, že stesky rolníků nad zničenými poli jsou přehnaná, protože rolníci se snaží způsobené škody zveličovat, aby dostali vyšší náhrady. Animosita vůči šlechtě však v lidech přetrvávala a spor se vyhroutil v prvním desetiletí 20. století. Z novinových článků a zápisů v kronice je zřejmé, že k vyhocení sporu došlo i v důsledku změn ve společnosti, které se odehrávaly během druhé poloviny 19. století a před první světovou válkou. V novinách zejména na konci prvního desetiletí 20. století bylo otištěno několik článků laděných proti šlechtě, vyplácení náhrad rolníkům za zničenou úrodu či používání němčiny namísto češtiny. Narážek na chování šlechty a neznalost češtiny najdeme mnoho i v kronice města Pardubic, jejíž kronikář jednoznačně sympatizoval s národním hnutím.

---

⁵⁷ Rozuměj Lázně Bohdaneč

⁵⁸ VČM. Štěpánková, Antonie. Parforcní hony. *Samostatné směry*, 12. září 1901, roč. I., č. 43.

⁵⁹ VČM. Šafařík, J. Šlechta v Pardubicích. *Pernštýn*, 7. 11. 1888, roč. X, č. 89.

„Svůj názor na tuto pitomou šlechtickou zábavu projevili jsme již několikrát...“⁶⁰

„V posledních dvou letech nápadným způsobem množí se oprávněné stesky rolnictva okresu pardubického a chrudimského oproti Společnosti pro pořádání parforčních honů, a sice z těch důvodů, že škody způsobené štvanicemi jelenů nejsou ani zdaleka nahražovány obnosy, jimiž měly by býti kryty. Náš rolník prý koná lokálně vlasteneckou povinnost, když propůjčuje svoje role honům...“⁶¹

Šlechta však vyřešila spor s vedením pardubické radnice smírně a hony se zde konaly nadále až do vypuknutí války.

„Dne 23. července bylo skončeno jednání o ponechání honů v Pardubicích; za šlechtu jednali: hr. Larisch, hr. Rud. Kinský a bar. Aehrenthal (a to po česku). Zástupce města vedl Fr. Kuchynka. Po hodinném jednání dosaženo dohodnutí a šlechtický sport byl městu zachován.“⁶²

Přestože šlechta dokázala s vedením města vyřešit spor smírem, parforsní hony již neměly dlouhého trvání. Jejich konání přerušila první světová válka, odchod mnoha účastníků honů na frontu a úmrtí dlouholetého mástra Larische. Zprávy o konání parforsních honů se v novinách přestaly objevovat a namísto nich se věnovala pozornost každoročním dostihům, které se běhají dodnes.

---

⁶⁰ VČM. Autor neznámý. Parforční hony. *Východočeský obzor*, 4. 11. 1909, roč. V., č. 45.

⁶¹ VČM. Autor neznámý. Parforční hony a okresní hejtman Novák. *Východočeský obzor*, 11. 11. 1909, roč. V., č. 46.

⁶² SOKA. Autor neznámý. *Kronika města Pardubic*. Rok 1910.

4. Historie Velké pardubické steeplechase

Velká pardubická vznikla v těsné návaznosti na pořádání parforsních honů. Důvod pro vznik dnes již tradičního dostihu byl poměrně jednoduchý: „...*my Češi, musíme ukázat cizákům, jak má vypadat skutečný překážkový dostih*“⁶³. První zmínka o pardubických dostizích se datuje červencem roku 1842, kdy Český dostihový spolek převzal mimo Prahu i pořádání překážkových a rovinných dostihů v Pardubicích. Do té doby pořádal dostihy plnokrevníků Spolek českých pěstitelů koní.

Existují poměrně podrobné záznamy o první steeplechase konané poblíž Pardubic dne 14. října 1842, která měřila přes dvě anglické míle, tj. cca 3 200 m, kde čtyři startující koně museli překonat 18 překážek přírodního typu. Hned následující den se běžela další steeplechase na trati tří mil, tj. 4 800 m, dokonce přes 32 překážek. Dostihy se v okolí dnešního závodiště, či přímo na něm konaly pravidelně každým rokem. V roce 1856 požádal oficiálně Český dostihový spolek město Pardubice o postoupení pastviny a lesíka Cvrčkova pro zřízení závodní dráhy. Městská rada souhlasila, a tak se na nově zřízeném závodišti konal 7. a 8. října téhož roku dostihový mítink.

Je důležité zde zmínit, že dostihy se staly módní záležitostí, podobně jako jejich předchůdci parforsní hony, díky velké popularitě Velké Národní ceny v Liverpoolu, o níž se zmíním podrobněji později. Věhlas tohoto překážkového dostihu byl brzy znám i na starém kontinentu a i v Rakousku-Uhersku, kde zdejší majitelé a chovatelé koní chtěli mít podobně těžký dostih ve svém dosahu. Pardubice byly pro takový záměr ideálně položeným místem, navíc sem, na zdejší parforsní hony, byli šlechtici a majitelé koní zvyklí po dlouhá léta jezdit. A to nejen z mocnářství, ale i z německých zemí, Francie či Itálie.

Úkolem vytvořit tady novou dostihovou dráhu byli pověřeni šlechtici, kteří věděli, o co jde. Všichni, kteří se na tvoření plánů nového závodiště podíleli, byli dlouholetými účastníky zdejších honů. Společně vymysleli, navrhli a dohlíželi na

---

⁶³ Kovář, Pavel. *Velká pardubická. Příběhy z dějin, současnosti a zákulisí slavného dostihu*. Praha: XYZ, 2011. s. 12.

stavbu závodiště, na němž se oranice střídala s travnatou či písčitou půdou. Nebylo výjimkou, že země byla místy i bažinatá. Hlavními dominantními prvky závodiště byly překážky, které tvořily přírodní valy, zdi nebo vodní příkopy.

Za zakladatele Velké pardubické jsou považováni hrabě Maximilián Ugarte, princ Emil Fürstenberg a hrabě Oktavián Kinský. Ti se rozhodli na pardubickém závodišti vytyčit trať jedinečného a těžkého dostihu, jehož start byl očekáván veřejností s velkým napětím. Předehru obstarala „Velká distanční jízda koňmo z Vídně do Pardubic“, kterou uspořádal Vídeňský jezdecký klub a již časopis Sportblatt udělal ohromnou reklamu. A tak se ve čtvrtek 5. listopadu 1874 konala za velkého zájmu první Velká pardubická, na jejíž start se nakonec postavilo 14 koní, a vítězný hřebec, hnědák Fantome, s jezdcem Sayersem vydělal svému majiteli baronu von Crammovi 11 700 zlatých. Už při prvním ročníku vyvolal tento dostih, jehož součástí byl od počátku i pověstný Taxisův příkop, považovaný za nejtěžší překážku na světě, rozporupné reakce. I tehdy, stejně jako dnes, vysoce převažovaly kladné ohlasy. I proto se dostih postupně stal součástí národní tradice a je dnes nejstarším pořádaným kulturním, či sportovním podnikem na území Česka.

Velká pardubická prodělala mnohá období rozkvětu i úpadku, přežila dvě válečná období, když během první i druhé světové války měla nechtěné přestávky, stejně jako po sovětské okupaci v roce 1968.

Období od založení do první světové války měla dva koňské hrdiny, valacha Briganda a klisnu Lady Anne – oba vyhráli třikrát. Stejně tak třikrát vyhráli angličtí žokejové Fletcher, Buckenhan a Geoghegan.

Po první světové válce se dostih jen pomalu dostával zpět na výsluní. Dvacátá i třicátá léta byla ve znamení soubojů československých a německých koní. Nejlepší český jezdec té doby, kapitán Rudolf Popler, který se zúčastnil i olympijských her a také startoval bez úspěchu ve Velké národní v Aintree, se stal dvojnásobným vítězem, stejně jako český jezdec Holoubek, Ital Spano a Němec Lengnik. Největšími hrdinkami se však staly jediná vítězka v historii, jezdka Lata Brandisová s klisnou z Kinského chovu Normou, které ve vypjaté atmosféře před

druhou světovou válkou porazily favorizované německé koně a staly se obě miláčky nejen přítomných 40 000 diváků, ale i celého národa.⁶⁴

Po další válečné přestávce se závodistiště vzpamatovávalo jen těžce. Uskutečnily se pouze dva ročníky v relativně svobodné atmosféře, v roce 1946 vyhrál pardubický jezdec Miloš Svoboda s valachem Titanem a rok 1947 zaznamenal zatím jediné francouzské vítězství hřebce Rayon de Lune s jezdcem kapitánem Buretem.

Komunistický puč poznamenal černě padesátá léta, kdy většina armádních jezdců byla pronásledována režimem, dostihy byly považovány za buržoasní zábavu a mnoho koní bylo ze sportu a dostihů převedeno na práci v zemědělství. Z tohoto úpadku paradoxně Velké pardubické pomohl zájem Sovětů, kteří koncem padesátých let začali přijíždět, a pardubický mítink se tak postupně stal vrcholným dostihovým setkáním socialistických zemí. Téměř deset let trvala éra úspěchů sovětských koní, nejúspěšnější byl trojnásobný vítěz Epigraf, z toho dvakrát s jezdcem Prachovem v sedle. Konec šedesátých let přinesl návrat úspěchů československých koní, které pokračovaly i v letech sedmdesátých a osmdesátých. Jejich souboje se sovětskou ekipou vrátily dostihu náboj a tím i popularitu. Běžné byly návštěvy kolem 30 000 diváků. Hrdiny se stali dva trojnásobní vítězové, hřebec Korok s jezdcem Václavem Chaloupkou a valach Sagar s jezdcem Liebichem.

Na přelomu osmdesátých a devadesátých let dosáhla svých největších úspěchů zatím nejúspěšnější dvojice v historii, čtyřnásobný vítěz valach Železník s jezdcem Josefem Váňou, který potom zvítězil ještě několikrát.

Po svržení komunistického režimu v roce 1989 se odehrála další podstatná změna v životě závodistiště a Velké pardubické. V roce 1992 bylo závodistiště navraceno do majetku města Pardubic a od té doby je pořadatelem dostihů Dostihový spolek Pardubice. Na závodistiště se vrátila konkurence z Anglie, Francie a Irsko, ale úspěchy českých koní, až na vítězství anglického ryzáka It's a Snipa s jezdcem Charlie Mannem v roce 1995, pokračují. I toto období má dvojici trojnásobných vítězů – hnědáka Peruána s jezdcem Matysíkem, dvakrát pak vyhrál

---

⁶⁴ Více viz Hubálek, Jaroslav. *Od Fantoma po Peruána*. Přelouč: Jezdecký spolek Kolesa, 2001.

tmavý hnědák Maskul. Také klisny nepřišly zásluhou dvojnásobného vítězství Registany a bělky Sixteen zkrátka. Poslední léta přinesla i dalšího čtyřnásobného vítěze, německého žokeje Petera Gehma.

Velká pardubická prošla ve své historii několika změnami délky a kursu dostihu, obdobími rozkvětu i úpadku. V posledních desítkách let je délka dostihu 6 900 m a počet překážek se ustálil na 31. Tento obtížný dostih představuje stále obrovskou výzvu. Svoji dlouhou tradicí se stal součástí národní kultury a město Pardubice a jeho obyvatelé naplňuje hrdostí. Vrcholem snahy Dostihového spolku ve společenské oblasti byly návštěva prezidenta republiky Václava Klause a zejména návštěva britské královské princezny Anny, úspěšné účastnice soutěží ve všestranné způsobilosti a také dostihů, v roce 2007.

5. Výsledky výzkumného šetření

V této kapitole bych chtěla popisným způsobem dopodrobna vysvětlit výsledky provedeného výzkumného šetření. Témata, která níže popisuji, se postupně vynořovala v průběhu analýzy textu. Hned od počátku bylo očividné, že jsou jednotlivé etapy vývoje spolu propojeny a úzce provázány. Vysvětlení vztahu těchto propojení se budu věnovat v závěrečné kapitole, v níž výsledky svého šetření shrnuji. V následujícím textu se hodlám soustředit o co nejsrozumitelněji vysvětlit jednotlivých jevů tak, abych neztratila ze zřetele cíl své práce, a nezamotala se až příliš do velkého shluku sesbíraných dat.

5.1. Velká pardubická steeplechase v kontextu vývoje národních dějin

Inned na počátku výzkumu se při analýze dat okamžitě vynořila možnost, jakou formou práci uchopit. Již při zevrubném studiu textů je jasné, že vývoj Velké pardubické výrazně ovlivňovaly národní dějiny. Ač se mnohým čtenářům může zdát tento fakt překvapující, je tomu právě naopak. Právě na této pravidelné společenské akci odrážejí dění, která se také odehrávala v naší vlastní historii. Je opravdu zářející, jakou roli naše dějiny v tomto závodu sehrály. Na základě zjištěných skutečností ve vývoji Velké pardubické, jsem se rozhodla její jednotlivé etapy rozdělit (viz tabulka níže). Každou z fází jsem rozepsala do jednotlivých kapitol, v nichž jsem se snažila rozebrat nejvýraznější diskurzy, které se v popisovaném období nejjasněji projevovaly.

Fáze	Vymezení období
monarchie	1874 - 1914
první republika	1920 - 1937
komunistické období	1946 - 1989
demokratické období	1990 - doposud

5.1.1. Monarchie

5.1.1.1. Stručná charakteristika období

Pro pochopení životních snah a cílů člověka žijícího na přelomu 19. a 20. století je nutné přiblížit si tehdejší situaci v Evropě a také společenské dění a nálady obyvatelstva v Rakousko-Uherské monarchii.

Po roce 1848 bylo společenské prostředí ovlivněno nacionalistickými názory. Lidé se aktivně zajímali o politiku. Během druhé poloviny 19. století v celé Evropě vzniklo mnoho politických stran. Společnost na toto dění reagovala různě. Projevy nálad se odrazily v různých formách umění.

Svým specifickým vývojem prošla i habsburská monarchie, který do sedmdesátých let 19. století spočíval ve vnitřních změnách,⁶⁵ jež měly své kořeny v událostech z let 1848 – 1849. V tomto období se dovršily změny ve všech oblastech života společnosti, které dávaly vzniknout kapitalistickému systému. Roku 1871 se odehrál neúspěšný pokus o tzv. české vyrovnání v rámci Předlitavska⁶⁶, který posílil v českojazyčném prostředí pocit, že českému národu je v rámci habsburské monarchie záměrně přisuzována podřadná role.⁶⁷ Jedná se o období, kdy se roku 1873 odehrál krach na vídeňské burze⁶⁸. V tomto období také vzniklo několik jazykových nařízení⁶⁹, roku 1881 se rozdělila pražská univerzita na českou a německou atd. Česká část obyvatelstva cítila silný antagonismus proti šlechtě, která byla považována za nejzarytější odpůrce jakýchkoli změn ve společnosti a nebrala ohled na české požadavky.

---

⁶⁵ Porážky monarchie v letech 1859 a 1866, z toho vzešlé změny v Itálii a v Německu, následované dualistickým vyrovnáním roku 1867 a nástupem ministerstva na přelomu let 1867 a 1868.

⁶⁶ Dnešní Rakousko. Dříve jedna z částí Rakouska-Uherska 1867 – 1918 v hlavním městě Vídeň. Pojem „předlitavsko“ byl neoficiální. Název Rakousko se začalo oficiálně používat až roku 1915.

⁶⁷ Bělina, Pavel; Kaše Jiří, Kučera Jan: *České země v evropských dějinách*. Díl třetí 1756 -1918. 1. vyd. Praha: Paseka, 2006. s. 327.

⁶⁸ Po vítězství Německa nad Francií roku 1871 byla Francie nucena splácet vysoké válečné reparace. To vedlo k zakládání mnoho akciových společností a bankovních ústavů jak v Německu, tak v Rakousku. K pádu na burze přispěla malá návštěvnost světové výstavy ve Vídni roku 1873, která způsobila deficit 15 mil. Zlatých, což způsobilo pád celého trhu.

⁶⁹ Označení pro výnosy rakouské vlády z roku 1880, 1897/1898, která upravovala používání češtiny a němčiny jako úředních jazyků a stala se jedním z pokusů o řešení národnostních sporů.

Každodenní život 2. poloviny 19. století byl ovlivňován neustálým stykem s novými technickými a technologickými vynálezy. Člověk se s nimi setkával téměř na každém kroku v podobě elektrického osvětlení, železnice, parních strojů a mnoha další a dalších věcí.

V Habsburské říši však průmyslová revoluce nastoupila o něco později, než na Západě, kde byl vývoj zvláště britského a francouzského kapitalismu spjat s koloniemi, které pro ně byly dosti velkou tržní a surovinovou základnou. Vývoj kapitalismu v Evropě tedy postupoval od západu k východu a v souladu s tím se formoval i ekonomický potenciál uvnitř Habsburské říše. Pomalejší vývoj kapitalismu v zemích monarchie lze dokumentovat na vývoji a růstu velkoměst, které jsou jedním z mnoha *typických znaků kapitalistické civilizace*.⁷⁰

Důvodem, proč byl ekonomický vývoj monarchie opožděn, byl vliv absolutistického systému na všechny oblasti života společnosti. Absolutismus Habsburské říše byl v letech 1815 – 1848 reakcí na Velkou francouzskou revoluci a vědomě se snažil zamezit vývoji kapitalistických vztahů. Ke změně došlo až ve druhé polovině 19. století, kdy se liberalizovala obchodní politika, vznikaly obchodní a živnostenské komory (1850), zakládaly se první akciové banky a byla uzákoněna pravidla pro živnostenské podnikání (1859). Po státoprávním vyrovnání roku 1867 se začaly Uhry a Rakousko vyvíjet relativně samostatně. V Uhrách převládal agrární charakter ekonomiky, zatímco v Rakousku spíše průmyslový. Vedoucí postavení přitom měly České země, které zaujímaly vůdčí postavení ve sklářské a textilní výrobě.

Značný vliv měla industrializace na vývoj měst. V městech byly bořeny městské hradby a postupně vznikala typická průmyslová města a městské aglomerace.⁷¹ Současně se měnilo i venkovské prostředí, kde se začaly stavět zděné budovy. Z demografického hlediska byl vývoj v Českých zemích

---

⁷⁰ URBAN, Otto. *Kapitalismus a česká společnost*. 2. vyd. Praha: Lidové noviny, 2003. s., s. 57.

⁷¹ K tomuto tématu lze nalézt více: Kárníková, Lenka. *Vývoj obyvatelstva v českých zemích 1754 – 1914*, Praha: Nakladatelství československé akademie věd, 1965. Na počátku 20. století byly průmyslové aglomerace téměř dotvořené. Zejména v Praze, Brně, Ostravě a severočeské oblasti. Tam, kde nebyl průmysl tolik rozvinutý, vznikaly kraje s nepříznivým vývojem populace. Mezi tyto kraje patřila jižní Morava, Valašsko, Jeseníky a Českomoravská vysočina.

příznivý, protože se během 19. století počet obyvatel zdvojnásobil. Velkou úlohu v hospodářském vývoji sehráli bohatí mlynáři a sedláci, kteří díky pěstování cukrovky, brambor a obilí nahromadili obdivuhodný majetek. Patřili také k významným zastáncům české národní myšlenky. Mnoho intelektuálů tohoto období pocházelo právě z rodin vesnických mlynářů. Rozvoj průmyslu a obchodu dal vzniknout neomezeným podnikatelským příležitostem, což bylo provázeno vznikem nových společenských tříd, jejichž diferenciaci pocházela ze samotného principu kapitalistických sociálních vztahů.⁷²

České obyvatelstvo si uvědomovalo ekonomický potenciál, který se nacházel v Českých zemích. Také z tohoto důvodu nebylo spokojeno s politickým postavením, jež mu bylo v rámci habsburské monarchie přisouzeno. Svou nespokojenost dávali lidé najevo životním stylem, jednáním a myšlením. Protože zde ale k industrializaci docházelo pomalejším způsobem a celý proces se odehrával především na vesnici, lze říci, že i změna v tradičním chování lidí a jejich smýšlení se odehrávala velmi pomalu.

Dalším důležitým faktem také je, že v Pardubicích od roku 1776 sídlila jezdecká kasárna, která se nacházela přímo u Pernštýnského náměstí⁷³ v centru města. Vedení města se po dlouhá léta snažilo o jejich přesunutí kasáren a ubikací vojáků na okraj města. To se povedlo až roku 1895 a o tři roky byly tyto budovy v jádru města zbourány. Vojáci byli to Pardubic přesunuti ze strategického hlediska. Jejich dlouhodobý pobyt však občané města příliš nevíтали, jelikož se zde chovali obhrouble a hlučně.

5.1.1.2. Diskurzivní analýza článků z období monarchie

Stejně jako v případě článků týkající se parforsních honů, i v tomto případě můžeme říci, že zprávy týkající se Velké pardubické čtenář vždy našel v prostřední

---

⁷² Rozdělení společnosti do 19. století: *aristokracie* (dvorská a historická šlechta, nižší šlechta), *měšťanstvo*, *řemeslnictvo*, *venkovský lid* (sedláci, chalupníci, domkáři), *chudina*. Rozdělení společnosti na přelomu století: *dělnická třída* (např. služebnictvo; tovární, řemeslnický a domácí proletariát), *maloburžoazní vrstvy* (např. malovýrobci; obchodní a domácí malopodnikatelé; rolníci; technická inteligence; svobodná povolání), *buržoazie* (např. finančníci; agrární, průmyslová a obchodní buržoazie; vyšší vrstvy technické inteligence; vyšší úřednictvo).

⁷³ Dnešní historické jádro Pardubic, které tvoří městskou památkovou rezervaci od 60. let 20. století.

části novin v rubrice, která se nazývala například „Drobné zprávy“ či "Různé zprávy“, kde se nacházely jak zprávy týkající se politiky, tak také informace o aktuálním dění na Pardubicku. Žádné z novin v tomto období neměly ustálený způsob, kterým by o dostizích informovaly čtenáře.

Ze struktury článků však lze vyvodit, že povětšinou každé periodikum informovalo o konání tohoto dostihu dvakrát. Jednou byla zpráva o termínu dostihu vytištěna s větším předstihem, zhruba měsíc před konáním. Podruhé bývala otištěna v posledním čísle novin před konáním dostihu. Tedy zhruba týden před termínem, někdy však i den předem. To záleželo na tom, který den v týdnu časopis vycházel.

Struktura článků o dostizích se na rozdíl od článků týkajících se parforsních honů příliš neliší. Informace o dostizích byly ve všech novinách nejčastěji označovány úvodníkem „Koňské dostihy“ či „Pardubské koňské dostihy“. Oznámení o termínu konání bývala opravdu velmi stručná. V prvním oznámení, které vycházelo s větším předstihem před dostihem, bylo vždy uvedeno pouze datum konání příští Velké pardubické:

„Dostihy odbývati se budou letošního roku v Pardubicích v neděli dne 5. listopadu.“⁷⁴

Druhé oznámení o termínu konání dostihu již většinou bývalo delší⁷⁵. Zde se jejich obsah již liší. Buď se jednalo o stejný typ článku, jako je uvedeno výše, nebo již bylo v článku uvedeno více informací k dostihům samotným. Zda byl článek pouze krátký, stručný a oznamovací, nebo delší s více informacemi o plánovaném programu dostihového dne, zřejmě záviselo na termínu tisku novin. Tedy na tom, zda již byl znám počet koňů přihlášených na dostihy v závislosti na vydání dalšího čísla tiskoviny.

Všechny tyto články se obsahově jasně shodují. Na počátku je opět uveden termín konání dostihu, jmenovitě jsou uvedeni členové ředitelstva, dozorcí u váhy, dozor nad tratí a sekretář. Jistě nikoho již nepřekvapí, že se vždy jednalo o členy vysoké společnosti, tedy šlechtice. Ti měli na starosti i dozorování na trati, často spolu s lidmi, kteří se starali o plynulý chod parforsních honů. Neustále zde proto

---

⁷⁴ VČM, Autor neznámý. Koňské dostihy. *Pernštýn*, 6. října 1882, roč. IV., č. 81.

⁷⁵ Viz příloha č. 1.

figuruje ta samá jména. Po nekonečném výčtu osob následuje popis dostihů, které se toho dne poběží. U každého z dostihu je uvedena cena pro vítěze, určeno jaký typ koní se může závodů účastnit. Dále vklad do dostihu, odstupné, délka dráhy a určená váha jezdců. Jako poslední informace jsou k dostihu uváděni startující a jejich rozpoznávací znaky. Zpráva k jednotlivým dostihům tedy vypadá takto:

„... - III. Velká pardubická steeple-chasse. Handicap. Cena na 5 000 zl., dána milovníky sportu. Pro koně všech zemí a každého stáří. Vklad 200 zl., odstupné 100 zl. Když oznámení se stalo do 25. září 50 zl. Vzdálenost na 6 400 m. Druhý kuň dělí se s prvním o polovici vkladů a odstupného; třetí zachovává svůj vklad. Jac. Schawela st. hnědka Viktoria plkr., 86 ½ klg., barva červená, černá čapka; O. Oehlschlägera, st. hnědka Martha, 80 klg., žlutá, modrá stužka, černá čapka; ...“⁷⁶

Celkově vzato byly tyto články velmi přehledně členěny. Čtenář v nich s jistotou nikdy nenašel jakýkoliv náznak citového zabarvení. Vždy je jednalo o co nejstručnější popis programu dostihového dne. Nebyly zde žádné spekulace o možných vítězích. Jednalo se opravdu o základní informace. Což však neznamena, že se vždy jednalo o krátké články. Ten, který jsem zde ocitovala, zabíral celé dva sloupky od shora až dolů. Tedy poměrně velkou část prostoru věnovaného jindy aktuálním událostem z monarchie či blízkého okolí Pardubic.

Jelikož se však tyto oznámení typologicky shodují, je nasnadě zde zmínit, že si je nevymýšleli novináři samotní. S jistotou byly tyto informace přebírány od organizátorů Velké pardubické, kterým šlo o to, co nejvýstižněji informovat potencionální návštěvníky dostihů o jejich programu. Musíme si zde uvědomit, že ve sledované době neexistovaly tak rozsáhlé prostředky pro reklamu, jako je tomu v současnosti. Jediným možným prostředkem, jak informovat co nejširší veřejnost ve svém či vzdálenějším okolí, bylo tuto zprávu rozeslat do redakcí novin. Přestože ve sledovaném období již existoval telefon, nový prostředek komunikace vynalezený na konci 70. let 19. století, bylo budování meziměstských a mezinárodních linek velmi zdlouhavé a nákladné. A i když se telefon na konci 19. století stal nepostradatelným komunikačním prostředkem, který čím dál tím

---

⁷⁶ VČM. Autor neznámý. Pardubské dostihy. *Pernštýn*, 9. října 1880, roč. II., č. 15.

více ovlivňoval život společnosti,⁷⁷ nadále zůstal tisk a osobní korespondence velmi důležitým prvkem komunikace a socializace širokých vrstev obyvatelstva. Toto tvrzení lze doložit zcela výstižným výňatkem z dopisu Bedřicha Frída⁷⁸ z jeho studentských let v Praze, který adresoval své starší sestře Marii⁷⁹:

„...umínil jsem si, že nebudu vůbec nikomu psát, neboť se mi pojednou vše zbytečné psaní zošklivilo –... nepsal jsem za ten půl roku nikomu. Jest to ovšem velmi odvážlivé přetrhnutí rázem všechny své korespondence, a přerušit tak spojení své se světem“.⁸⁰

Tisk a korespondence měla funkci informativní, díky níž lidé sledovali nebo si sdělovali novinky, jež se děly mimo *místní a časový dosah adresáta*.⁸¹ Chtěli-li organizátoři dostihů přilákat co největší množství návštěvníků, nezbylo jim nic jiného, než do redakcí novin zaslat informace o dostihovém programu, aby tak seznámili s plánovaným programem co nejširší veřejnost, která na základě sestaveného programu a počtu přihlášených mohla rozhodnout o své případné osobní účasti na dostizích.

Regionální tištěná média z tohoto období jsou plná podrobných údajů o účastnících dostihů. V žádném jiném období Velké pardubické již čtenář nenalezne tolik informací o žokejích, jejich váze, zápisném, délce dostihu či členech organizační komise jako zde. Články z tohoto časového období, které byly pro tuto diskurzivní analýzu nejdůležitější, však byly otištěny až po konání dostihu. Detailnější pohled na ně je poměrně zajímavý. Obsahují sice informace o vítězích dostihů, avšak velmi krátké a stručné. Málokdy se zde čtenář dozví, jak se

---

⁷⁷ Hozák, Jan. Telegraf a telefon. In: *Komunikace a izolace v české kultuře 19. století*. Sborník příspěvků z 21. ročníku symposia k problematice 19. století, Plzeň, 8. – 10. března 2011. 1. vyd. Praha: KLP, 2002. ISBN 80-85917-88-2, s. 42.

⁷⁸ Bedřich Frída (1855 Slaný – 1918 Slaný), český překladatel, dramaturg a divadelní kritik. Bratr Jaroslava Vrchlického.

⁷⁹ Sestra Bedřicha Frída a Jaroslava Vrchlického, Marie Anna Emilie Frídová se narodila dne 22. ledna 1852 v Lounech.

⁸⁰ Literární archiv Památníku národního písemnictví Praha, fond Frída Bedřich, č. NAD 385, korespondence vlastní odeslaná Bedřich Frída Frídové Marii (ml.). Dopis není datován, ale s určitostí lze říci, že byl napsán roku 1877, protože v něm Frída sestře oznamuje, že toho roku Vrchlickému vyšla v Lumíru báseň Vittoria Colonna a další indicií k určení roku napsání je zmínka o tom, že se Lumír právě stal „majetkem“ Sládka, jenž se stal jeho redaktorem.

⁸¹ Lenderová, Milena; Bezectný, Zdeněk. Šlechtická korespondence jako pramen v gender history. In: *Dějiny žen aneb Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zajetí historiografie*. Pelhřimov: Univerzita Pardubice, 2006. s. 525.

jednotlivé dostihy běžely. Zaměříme-li se pouze na tu část článku, která se věnuje popisu průběhu dostihu, zjistíme, že tyto jsou velmi krátké, bez nádechu většího citového zabarvení. Jedná se opět o stručné popisy událostí a případné seznámení s neočekávanou událostí v průběhu dostihu. Celkově tyto pasáže v člancích vyznívají velmi ploše a nezúčastněně:

„Velká pardubická steeple chase. Sedm koní od startu. K cíli vede „Sláva“ a vítězí (žokej Bastien), avšak následkem protestu pro skřížení dráhy jest distancována a vítězem stanoven hr. Kinského „M a g y a r á d“ (žokej Buckenham), druhá hr. Taxise „Dark Beauty“, ostatní vybočili; Hesp a Philips spadli s koní, úraz však se nepříhodil.“⁸²

Domnívám se, že tento názorný výňatek jasně vystihuje, v jakém duchu byl průběh dostihů vykreslován. Nenajdeme zde opravdu žádnou stopu po nějakém nadšení apod.

Zato však pohled na obsah ostatních článků je opravdu velmi zajímavý. Prolíná se zde několik aspektů, které tehdy sehrávaly ve společnosti velkou roli. Články spadající do tohoto období jasně naznačují náladu, která tehdy panovala mezi lidmi a která se vztahovala ke třem skupinám obyvatel: *šlechtě, důstojníkům a cizincům*, přičemž z popisu jejich účasti na dostizích můžeme postihnout pro společnost mnohem důležitější otázku, která v té době hrála velmi významnou úlohu.

Největší zájem tisku byl věnován *šlechtě*. Na aristokracii bylo nahlíženo ze dvou úhlů. Jedna část obyvatel ji a její chování odsuzovala, druhá část ji zase naopak bránila, protože si uvědomovala nesporný přínos, který pobyt šlechty a jejího služebnictva pro město znamená. Při popisu či výčtu návštěvníků v člancích tedy můžeme najít jak pozitivně laděné konotace, tak i negativně laděná slovní spojení. Ve většině článků o Velké pardubické však převládají citově nezabarvené výrazy jako například pouhé konstatování o účasti „*šlechty*“, v citově zabarvenějších spojeních se používalo „*vysoce urozená šlechta*“⁸³, či „*členové aristokratické haute volée*“⁸⁴.

⁸² VČM. Kuklíček, Antonín. Pardubické dostihy. *Neodvislé listy*, 10. listopadu 1900, roč. XI., č. 45.

⁸³ VČM, Autor neznámý. Dostihy. *Pernštýn*, 12. října 1881, roč. III.č. 56.

⁸⁴ VČM, Janda, Josef. Koňské dostihy. *Pernštýn*, 31. 10. 1883, roč. V., č. 87.

Výjimku mezi všemi tvořily poměrně časté návštěvy členů vládnoucí rodiny, které z většiny měly velmi pozitivně laděné ohlasy. Ze všech dohledaných článků, které informovaly čtenáře o průběhu návštěvy členů vládnoucí rodiny na pardubických dostizích, je zřejmý jasný respekt či dokonce netajená úcta vůči panovnické rodině. Tento fakt však lze připisovat cenzuře tisku⁸⁵, která vůči ní kriticky laděné články nedovolovala.

Druhou významnou skupinou ve výčtu návštěvníků jsou *důstojníci*. Tito jsou v článcích, kde jsou výčty návštěvníků, zmíněni vždy pouhým výrazem „důstojnictvo“. Citově zabarvené konotace k těmto návštěvníkům však můžeme často nalézt v článcích při popisu dostihu či jeho organizace. Zde jsou s pravidelností vykreslováni jako „brutální“⁸⁶ či je jim vyčítána jejich rozhazovačnost a hlučnost při zábavách na dostihy navazujících.⁸⁷ Z toho je patrné, že mezi místním obyvatelstvem tato skupina obyvatel nebyla oblíbena. Jejich neoblíba však nevznikla mezi obyvatelstvem v průběhu dostihů, ale byla zapříčiněna jejich dlouhodobým pobytem ve městě, povýšeneckým chováním vůči obyvatelům města a hlučností na veřejnosti, zejména v hostincích.

Třetí a poměrně dosti zajímavou složkou jsou v článcích *cizinci*. Tento pojem je na základě článků velmi těžké uchopit a definovat jeho přesný význam. V některých článcích jsou jimi jasně míněni cizojazyčně mluvící návštěvníci, jako např.

*Hotely nestačily ani pojmout všechny cizince, kteří sem za příčinou koňských dostihů zavítali a mnozí museli uchýliti se i do příbytků soukromých. /.../ český hovor zanikal takřka v záplavě němčiny a angličtiny.*⁸⁸

V jiných článcích jsou jimi zřejmě myšleni lidé, kteří nebydlí v okolí Pardubic a do města přijeli pouze na dostihový den.

---

⁸⁵ Oktrojovaná ústava vyhlášená 4. března 1849 sice zaručovala, že každý má „právo slovem, písmem nebo tiskem mínění své svobodně projevovati. Tisk nesmí se cenzuře podrobovati. Za zlé užívání tisku vydá se zákon odvetný.“ Ale za několik dnů od vydání ústavy byly vydány v platnost represivní zákony a nový tiskový patent, který byl sice zmírněn tiskovým zákonem z roku 1862, avšak neznamenal velké ulehčení. Stále mohl být zabaven závadný tisk nebo zakázáno jeho další rozšiřování.

⁸⁶ VČM. Janda Josef. Koňské dostihy. *Pernštýn*, 31. října 1883, roč. V., č. 87.

⁸⁷ Např. VČM, Pardubické dostihy. *Východočeský obzor*, 26. října 1911, roč. V., č. 49.

⁸⁸ VČM. Kuklíček, Antonín. Nedělní dostihy. *Neodvislé listy*, 31. 10. 1896, roč. VII., č. 44.

*Závody poskytovali cizincům velikým počtem závodících výtečných koní, krásnou zábavu.*⁸⁹

Pro odůvodnění mého tvrzení použiji výňatek z jiného článku, který moji domněnku dokládá. Tehdy totiž neexistoval pojem „cestovní ruch“, nýbrž „cizinecký ruch“: *...pozvednouti ruch cizinecký jakýmkoliv způsobem*⁹⁰. Proto se lze domnívat, že pojmem cizinec byl myšlen jakýkoliv občan Rakouska-Uherska, který nebydlel v katastru Pardubic.

Zajímavostí, kterou dle mého názoru je dobré zde zmínit, jsou také místní názvy či slova přejatá, která se často v člancích vyskytují. Z článků jasně vyplývá, že v tomto období nebyl jasně určený pravopis velké části slov. Nejzřejměji lze tento fakt doložit na používání slova „pardubický“, „steeple-chase“ či „parforsní“. V novinách není výjimkou, že narazíte na několik pravopisných variant těchto slov. V případě přídavného jména odvozeného od místního názvu Pardubice se nejčastěji jedná o odchylku „pardubský“. V případě psaní slov přejatých z anglického jazyka zde najdeme více odchylek. Slovo steeple-chase můžeme v mnoha člancích najít psané bez pomlčky, dohromady nebo se dvěma s „steeple-chasse“. Slovo parforsní lze často vidět jako perforční nebo parforcesní, což nelze považovat za chybu, jelikož se jedná o odvozeninu od slova par force, což je anglický výraz pro tento typ honů. Zachování c v přídavném jméně je tedy opodstatněné.

O celkové charakteristice tohoto období lze říci, že v člancích místo podaných sportovních výkonů spíše dominoval popis účastníků dostihů z tzv. vyšších sfér. Přičemž se ve vztahu k jejich pobytu ve městě řešila tzv. *česká otázka*, kdy odběratelé místních novin byli postaveni mezi dvě sféry pohledu na toto téma. Jedna byla představovaná týdeníkem *Neodvislé listy*⁹¹, který hájil pozici šlechty a jejího ekonomického přínosu pro město. Autor článků v tomto periodiku si jasně uvědomoval veškeré souvislosti, které byly spojeny s pobytem šlechty v Pardubicích.

---

⁸⁹ VČM, Štěpánková, Antonie. Pardubické dostihy. *Samostatné směry*, 6. listopadu 1902, roč. III., č. 49.

⁹⁰ VČM, Štěpánková, Antonie. Pardubické dostihy. *Samostatné směry*, 20. října 1912, roč. XIII., č. 47.

⁹¹ Týdeník věnovaný zájmům národní strany svobodomyšlné ve východních Čechách. Vycházel v Pardubicích 1x týdně každou sobotu od roku 1895 až do roku 1915. Vydavatelem a redaktorem byl Antonín Juklíček.

„Dostihy a celý pobyt parforční společnosti, at' se v tom jakkoli soudí, znamená pro naše město rozhodný hmotný užitek. /.../ Je to pěkná kapitola o tom, jak zamýšlí městská rada se svým orgánem chrániti životní zájmy mnohých velkých zdejších podniků, které z dostihů mají nepopíratelný užitek.“⁹²

Na straně obhájců pobytu šlechty ve městě se postavil i týdeník Samostatné směry⁹³:

„Marné bylo varování škůdců města /.../ jen špatný a zlomyslný člověk by mohl ještě dnes mluvit o vypuzení jezdeckého a jiných sportů z města, které děkuje rozkvět i pověst svou dostihům, štvanicím /... / kdo poznal, co znamená sport pro město a ví, že celá řada dobročinných podniků, výstav, chov koní atd. podporována jest parforsní společností“⁹⁴,⁹⁵

Druhá, negativně smýšlející strana, byla představovaná týdeníkem Východočeský obzor⁹⁶, který jasně chování šlechty odsuzoval a dostihy samotné považoval za surové a životu koní i žokejů nebezpečné. Jelikož tyto noviny vydávala Sociálně demokratická strana⁹⁷ ve Východních Čechách, nelze se tomu moc divit. Politická strana, jejíž členskou základnou byly zejména dělníci, a která se zasazovala o všeobecné volební právo, logicky nemohla podporovat společenskou zábavu, která byla organizována šlechtou, proti níž ideologicky bojovala.

„Celkem však dostihy ty obecenstvo naše neuspokojily. Ani jeden jezdec nesrazil vaz, ani jeden kuň nezcepeněl před lačnými zraky diváků, ač jinak o surové výjevy nebylo nouze. /.../ Týrání zvířat a zesurovování lidí, kterýmžto dvěma účelům rozšafná městská rada pardubická věnuje 2000 K ročně, co zatím na jiné účely, kulturní a všeobecně prospěšné peněz se nedostává. Jen když nám zůstanou koňské dostihy zachovány! Nemíti je čím by se lišily Pardubice od jiných měst?“⁹⁸

---

⁹² VČM, Kuklíček, Antonín. Jak si to vysvětliti? *Neodvislé listy*, 9. listopadu 1895, roč. VI., č. 7.

⁹³ Týdeník Samostatné směry vycházel od roku 1900 do roku 1919. Majitelkou, redaktorkou a vydavatelkou byla Antonie Štěpánková. Tento list nepatřil pod žádnou politickou stranu.

⁹⁴ Rozuměj šlechtou. Členy parforsní společnosti byli pouze šlechtici, kteří v Pardubicích dlouhodobě pobývali, pořádali zde hony, dostihy a další společenské či charitativní akce. Členové parforsní společnosti dokonce roku 1881 finančně přispěli na znovuzřízení Národního divadla.

⁹⁵ VČM, Štěpánková, Antonie. Koňské dostihy. *Samostatné směry*, 22. října 1910, roč. XI., č. 47.

⁹⁶ Východočeský obzor byl vydáván Orgánem strany sociálně demokratické ve východních Čechách v letech 1907 – 1938. Redigován byl A. V. Koberou.

⁹⁷ Strana původně vznikla roku 1878 pod názvem Sociálně demokratická strana československá v Rakousku. Poté byla roku 1893 utvořena organizačně samostatná Československá sociálně demokratická strana dělnická.

⁹⁸ VČM. Autor neznámý. Koňské dostihy. *Východočeský obzor*, 4. listopadu 1909, roč. III., č. 45.

Zde je nutno podotknout, že v této sledované době v Pardubicích vycházelo ještě další tištěné periodikum, které se k otázce pobytu šlechty ve městě vyjadřovalo víceméně objektivně bez náznaku citových zabarvení vůči této sociální skupině. Jednalo se o týdeník Pernštýn⁹⁹. V celku lze tedy konstatovat, že ze čtyř místních periodik dvě pohlížela na šlechtu pozitivně, jedno negativně a jedno objektivně.

Vezmeme-li v úvahu všechna zjištěná fakta z tohoto období, můžeme vytvořit dimenzionální škálu nálady obyvatelstva při jejich pohledu na pobyt šlechty, důstojníků a cizinců ve městě, který se skládá ze dvou protipólů: pozitivně laděného a negativně laděného. U každé této sociální vrstvy se však pohled na ni výrazně lišil. Pro jasnější znázornění jsem opět vytvořila přehledovou tabulku:

sociální vrstva	dimenzionální škála vnímání uvedených sociálních vrstev obyvatelstvem města		
	negativní vnímání	objektivní vnímání	pozitivní vnímání
šlechta	X	X	XX
důstojnictvo	XXXX		
cizinci			XXXX

Jak lze z tabulky usuzovat, byl pohled na šlechtickou sociální vrstvu, která Pardubice každoročně během konání dostihů navštěvovala, rozporuplný. Lze jen těžko říci, který z těchto názorů mezi obyvateli města převládal. Přestože dimenzionální škála ukazuje spíše na pozitivně laděné názory. Vzpomeňme zde např. na nedávno nalezenou kroniku města, jejíž kronikář při zmínkách o šlechtě často hodnotil to, zda její příslušníci mluví česky apod.

Pozornosti novinářů neunikal ani pohled na způsob dopravy, kterým se návštěvníci dostávali na dostihové závodiště. Nikdy nezapomněli čtenáře informovat o tom, jakým způsobem probíhala. Technickou vymožeností tohoto období byly vlaky. Pardubice ležely na trati severozápadní dráhy, která město spojovala s hlavním městem monarchie Vídní. Výstavba dráhy byla pro Pardubice a dostih samotný nesporným přínosem. Z velmi častých zmínek o vypravených vlcích speciálně k příležitosti konání dostihu lze usuzovat, že

⁹⁹ Týdeník Pernštýn, list politický a národohospodářský. Vycházel v Pardubicích od roku 1880 do roku 1904.

by se ve městě bez tohoto způsobu dopravy zřejmě nikdy jinak nesešlo tolik návštěvníků. Redaktoři novin bedlivě pozorovali jejich obsazenost a z kterých směrů do Pardubic přijížděly. V novinách dokonce můžeme nalézt jejich stesky, pokud vlak nezastavil na železniční zastávce přímo v centru města, ale pouze na jeho okraji v Rosicích nad Labem, kde se dodnes nachází druhá nejdůležitější železniční stanice ve městě. Považovali to za újmu způsobenou místním podnikatelům, protože davy návštěvníků kvůli tomu nezavítaly do města a nepřinesly kýžený výtěžek živnostníkům a řemeslníkům. Dopravní spojení s ostatními místy v monarchii bylo pro Velkou opravdu stěžejní, jinak by se tomu noviny tolik nevěnovaly. Po celé období až do roku 1913 redaktoři novin sledují s úpěnlivou naléhavostí, kolik vlaků byla vypraveno. Dnes již jen těžko posoudíme, zda by byl dostih tohoto významu v Pardubicích založen, nebýt výhodné polohy na dopravní spojnici s Vídní.

„...právě přijížděl zvláštní vlak od Chrudimi, jenž přinášel několik set hostů k dostihům zavítavších; zastavil na trati proti tribuně a vysypav četný obsah svůj, odebral se ku stanici rosické. Sotva odejel, nový se ohlašoval hvizdotem vlak přijíždějící od Hradce Králové též zvláště toho dne vypravený, zastavil se rovněž naproti tribuně, obohativ prostoru opětně několika sty účastníků.“¹⁰⁰

„Státní dráha zvláštní vlak z Vídně vypravila; po severozápadní přibyly pak dva vlaky, a sice od Německého Brodu¹⁰¹ a od Hradce Králové, jež účastníky přímo u dráhy dostižní složily.“¹⁰²

„Jako obyčejně vypraveny budou k nim zvláštní vlaky z Vídně a z Hradce Králové.“¹⁰³

„Velkou vadou jest také ta okolnost, že zvláštní vlaky staví zpravidla v Rosicích, takže vzdálenější návštěvníci jdou přímo na závodistiště, aniž by o Pardubice zavádili,...“¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ VČM. Autor neznámý. Dostihy v našem městě. *Pernštýn*, 28. října 1885, roč. VII., č. 86.

¹⁰¹ Dnes Havlíčkův Brod.

¹⁰² VČM. Janda, Josef. Dostihy v Pardubicích 1889. *Pernštýn*, 6. listopadu 1889, roč. XI., č. 88.

¹⁰³ VČM. Kuklíček, Antonín. Koňské dostihy. *Neodvislé listy*, 2. října 1897, roč. VIII., č. 82.

¹⁰⁴ VČM, Kuklíček, Antonín. Koňské dostihy. *Neodvislé listy*, 4. listopadu 1905, roč. XIV., č. 44.

5.1.2. První republika

5.1.2.1. Stručná charakteristika období

První světová válka byla významným předělem v lidských dějinách. Staré jistoty byly vyvráceny a nové musely být teprve ustanoveny. Nastal konec habsburské monarchie, vznikla Československá republika, šlechtické tituly byly Ústavní listinou Československé republiky z roku 1920 zrušeny. Musely být vybudovány základy Československé republiky a obnoven společenský řád.

Příznivý hospodářský vývoj Československa ve 20. letech byl umožněn uklidněním politické situace. Objem průmyslové výroby se ve srovnání s předválečným rokem 1913 zvýšil o 20 % [Čornej, Pokorný, 2004: 48]. Postupně se zde začala zavádět elektrifikace či pásová výroba. Třicátá léta s sebou však přinesla velkou hospodářskou krizi, která vyvolala období sociálních zápasů. Průmyslová výroba v ČSR poklesla o 40 %. Největším důsledkem krize byla vysoká nezaměstnanost [Seifertová, 2008:99].

Během první světové války se na pardubickém závodě žádné dostihy nekonaly. Jeho areál postupně pustl. Pouze tribuny pro diváky se po tuto dobu používaly jako provizorní vojenská nemocnice. Stejně jako mnoho šlechticů a obyvatel města Pardubice putovalo na bojiště i mnoho koní. Válka tedy citelně zasáhla i do jejich chovu pro dostihové účely. Když v monarchii nastal nedostatek masa, začali být koně poráženi na jatkách.

Po uzavření míru se život všech začal pomalu vracet do normálních kolejí. V květnu roku 1919 byl založen Československý Jockey Club, který se zaměřil na obnovu chovu koní a obnovení provozu na dostihovém závodě. Velká pardubická steeplechase se poprvé po válce běžela roku 1920.

Tradici jezdecké v Pardubicích, městě s půlkou koně ve znaku, baště parforsních honů v monarchii a hostiteli Velké pardubické, po první světové válce pomáhalo upevnit a nadále rozvíjet i vojenské jezdecké učiliště. Jeho působnost navazovala na jezdecká kasárna, která se ve městě nacházela. Právě z tohoto důvodu sem sídlo školy bylo Československou armádou roku 1924 přeneseno

z moravského Hodonína [Kovář 2011: 37]. Škola poskytovala vojenským důstojníkům základní i vyšší výcvik. Měla svou vlastní jízdárnu, pořádala skokové soutěže a zaměřovala se na military a steeplechase. Zdejší školitelé jezdili na studijní pobyty po celé Evropě, kde získávali drahocenné vědomosti. Mezi učiteli byli jezdci, kteří vyhrávali závody jak doma, tak i v zahraničí. Po mnoho let tak armádní jezdecké učiliště v Pardubicích mělo velké zásluhy v rozvoji jezdeckví a dostihového sportu v Československu.

Sport po první světové válce zaznamenal prudký vzestup a těšil se zájmu společnosti. Napomáhal podporovat patriotismus, zvyšoval národní hrdost i prestiž.

5.1.2.2. Diskurzivní analýza článků z období první republiky

Na základě článků z regionálních novin lze rozdělit časové rozmezí mezi světovými válkami na dvě období. Celá dvacátá léta se jasně nesou ve znamení obnovy a stabilizace dostihu, zatímco ve třicátých letech nastalo zlaté období Velké pardubické. Zcela na počátku 20. let si lidé jasně uvědomují změnu, kterou první světová válka pro společnost znamenala, jak bude později doloženo při charakterizaci všech nejčastěji zmiňovaných významných diskurzů v člancích. Ve 30. letech se organizátorům dostihů podařilo opět pozdvihnout slávu dostihu. Celkové lze meziválečné období rozdělit na několik hlavních okruhů prezentování Velké pardubické v místním tisku.

Během druhého období Velké pardubické v Pardubicích vycházely troje noviny, většinou týdeníky. Jednalo se o noviny Východ¹⁰⁵, které byly listem české státoprávní demokracie ve východních Čechách. Dále Východočeský republikán¹⁰⁶, což bylo periodikum republikánské strany zemědělského a maloroľnického lidu, a nakonec Východočeský rozhled¹⁰⁷, který byl nepolitickým týdeníkem.

Stejně jako v prvním období v každém z periodik nejdříve vyšel jeden nebo dva články upozorňující na blížící se termín konání Velké pardubické. Přestože

---

¹⁰⁵ Východ vycházel od roku 1918 až do roku 1940. O tisk se starala tiskárna B. Brix v Pardubicích.

¹⁰⁶ Východočeský republikán vycházel v letech 1919 – 1944. Tiskl se u Václava Vokolka, později u bratří Peřinů v Hradci Králové.

¹⁰⁷ Východočeský rozhled vycházel v letech 1931 – 1941. Majitelem, vydavatelem a zároveň redaktorem byl Stanislav Vinař z Pardubic.

oznámení před dostihem zpravidla vycházelo v každých novinách dvakrát, jejich obsah se typologicky změnil. Obě dvě totiž oproti prvnímu období obsahovala téměř shodné informace. Většinou se jednalo o stručná a krátká oznámení, která zde však již měla nástin možných očekávání pro případné návštěvníky dostihu. Oproti obsahově strohým prvním oznámením z 2. poloviny 19. století se zde většinou dozvíme počet přihlášených koní, jejich zemi původu apod. Dosti často se v nich také nachází zmínka o tom, že dostihoví koně se již nacházejí v Pardubicích a připravují se na svůj velký den.

„Pro největší překážkový dostih na kontinentu, který se koná v neděli dne 14. října na závodišti v Pardubicích, byl letošního roku odevzdán rekordní počet přihlášek, z nichž většina ze zahraničí. Z celkového počtu 34 podpisů jest pouze 12 domácích. Cizina jest zastoupena 16 koňmi z Německa, 3 z Francie, 2 z Rakouska a 1 z Maďarska. Z přihlášených koní jest 11 plnokrevníků a 23 polokrevníků.“¹⁰⁸

Jak lze v uvedeného příkladu vidět, byl v člancích dosaženo jistého kompromisu oproti minulému období, kdy první oznámení bývala extrémně krátká a druhá oznámení naopak příliš dlouhá s obširným výčtem členů z organizačního výboru, jmenováním všech startujících v dílčích dostizích atd.

Regionální tištěná média z tohoto období již nejsou plná podrobných údajů o účastnících dostihů. Nelze v nich již nalézt detailní informace o startujících, jejich váze či rozeznávacích barvách. Informace jsou zde stručnější a omezují se na oznámení termínu, počtu startujících koní a jejich země původu.

Pro mou diskurzivní analýzu nadále zůstávají nejdůležitějším zdrojem informací články, které byly otištěny až po konání dostihu. Při bližším zkoumání opět odhalují několik zajímavých věcí či změn ve vývoji Velké pardubické z hlediska jejich pozorovatelů. V tomto období již články nejsou obsahově ploché a citově nezabarvené. O mnoho více, oproti minulému období, odhalují atmosféru, která na závodišti panovala. Zároveň podstatně obširněji informují o průběhu hlavního dostihu, avšak na úkor dílčích dostihů. Velká pardubická tak o mnoho více vystupuje do popředí. Stejně tak i startující koně a jejich jezdci, jejichž jména se

---

¹⁰⁸ VČM. Vinař, Stanislav. Velká pardubická steeple-chase. *Východočeský rozhled*, 10. října 1934, roč. IV., č. 37.

v tomto období začínají vyskytovat i v názvech článků. Také citová zabarvenost je o mnoho větší. Co se však vůbec nezměnilo, bylo uvádění informací o neočekávaných negativních událostech během dostihového dne. Pokud zde byl některý z žokejů zraněn nebo pokud kůň podlehl smrtelnému pádu, vždy byla tato informace v článku uvedena. Nutno říci, že tyto informace se nacházejí v každém ročníku Velké pardubické. Přesto celkový dojem z článků vyznívá mnohem pozitivněji a také zaujatěji. Jakoby jejich autoři byli ztotožněni s jejich účastníky a radovali se zároveň s vítězi, samozřejmě hlavně českými, kterých v tomto období bylo opravdu mnoho.

„Dostihů zúčastnili se letos většinou koně důstojníků, jež docílili pronikavého úspěchu. Favorisovaný Landgraf II. Musil se spokojiti jen druhým místem, za All right II., která podle dosavadních výsledků neměla valné chance na vítězství. Úspěch nadpor. Poplera byl přijat bouřlivým potleskem a také spolujatelce koně slečně Formánkové bylo blahopřáno. /.../ Kromě vážně zraněného Dudsáka vrátili se ostatní úplně zdrávi.“¹⁰⁹

Pokud se týká všeobecného obrazu Velké pardubické a její recepce v novinových v člancích, vyplývá na povrch několik oblastí. První nejčastěji zmiňovanou oblast jsem pojmenovala *nostalgie*. Důvodem pro to mi bylo velké množství článků, které se odkazují s určitou nostalgií na onu změnu, která se ve společnosti po válce odehrála. Ať už je jí myšlena samotná první světová válka nebo zaniklá sociální vrstva šlechticů. Oba druhy lze doložit články, které tuto změnu v nahlížení na dostih dokumentují:

„Ale když tak se zamyslíme nad uplynulou dobou hrozných válečných let, tu ztrácejí dostihy ten ráz surovosti. /.../ Ostatně od roku čtrnáctého prožili jsme tolik nebezpečí, tolik krajně vzrušujících dojmů, mnozí jsme stáli mnoho a mnohokrát smrti tváří v tvář, že nebezpečí při dostihách připadá nám titěrným. /.../ Hledáš známé tváře. Kolik jich chybí od posledních dostihů z roku třináctého. Jsme starší. O tolik roků! A snad o více. Vždyť v minulých letech stárlo se daleko rychleji.“¹¹⁰
Jindy se zase dočteme *„Nikoliv /sport/, bere na sebe jiné modernější a*

---

¹⁰⁹ VČM. Autor neznámý. Velká pardubická. All right II. vítězí pod nadpor. Poplerem. *Východ*, 28. října 1926, roč. 8., č. 44.

¹¹⁰ VČM. Autor neznámý. Pardubické dostihy. *Východočeský republikán*, 22. října 1920, roč. 2., č. 45.

demokratičtější formy, ač „dostihy“ mají stále ještě, ne-li ráz, aspoň aristokratickou vůni. Jistě, že zúčastní se činně i jako diváci dostihů 9. 10. celé řady bývalých šlechticů, usedlých v naší republice, i šlechticů z jiných zemí, jakož i z Francie, snad i Anglie, Maďarska.“¹¹¹

Snad nejjasněji je vyřčena ona změna v sociálních vrstvách společnosti v tomto výňatku, který říká, že dostihy „... jsou vždy svátkem Pardubic a celého kraje. Bývalo tomu tak odedávna, kdy dostihy byly výsadou staré šlechty, a je tomu tak i nyní, kdy tento druh sportu rozšířil se na občanské vrstvy.“¹¹² Jindy se dočteme, že „návštěva cizinců rovnala se ve všech směrech návštěvám zašlých dob aristokratické slávy, jejíž hojní zástupci na závodech vyvolávali u pamětníků reminiscence „jak kdysi bývalo“. Byli tu bývalá hrabata: Šternberg z Častolovic, Frid. Larisch, Otto Westfahl, Quido Thun, H. Nostic a jiné, ovšem již jen jako prostí občané Československé republiky.“¹¹³

Tato forma nostalgie je patrná zejména ve dvacátých letech, poté vlivem vzrůstajícího zájmu o dostihy a také postupného vzdalování se od hrůzných okamžiků války, postupně dostává jiného významu. Po celá dvacátá léta jsou tyto zmínky týkající se šlechty myšleny spíše ironicky a s jistou dávkou hrdosti na nový československý stát. Ve třicátých letech tato ironie v člancích postupně slábne, ubývá v nich sarkasmu a mění se na pouhé konstatování typu: „... ušlechtilý jezdecký sport – dříve majetek šlechty – stal se nyní majetkem širší společnosti“.¹¹⁴ Po celá dvacátá a třicátá léta však nelze popřít, že ať už byly články vůči šlechtě myšleny jakkoliv, vyznívá z nich jasná hrdost na to, že Velká pardubická je stále pro tuto zaniklou sociální vrstvu natolik atraktivní, že se jí vedle novodobých politických představitelů a podnikatelů, účastní s pravidelností i nadále. Jakoby se lidé o významnosti dostihu utvrzovali na základě návštěvnosti nejvyšších společenských vrstev.

Druhou oblast jsem pojmenovala *renomé*, protože zejména v této době začalo být v novinách propagováno několik ustálených tvrzení, či chcete-li hesel, která jsou dodnes základem věhlasu Velké pardubické steeplechase a potažmo i města

¹¹¹ VČM. Autor neznámý. Ze zašlé sportovní slávy města Pardubic. *Východ*, 8. října 1927, roč. 9, č. 41.

¹¹² VČM. Autor neznámý. Letošní dostihy. *Východočeský republikán*, 29. října 1926, roč. 8, č. 44.

¹¹³ VČM. Autor neznámý. Pardubické dostihy. *Východ*, 15. října 1927, roč. 9, č. 43.

¹¹⁴ VČM. Autor neznámý. Pardubické steeplechase. *Východ*, 11. října 1935, roč. 17, č. 41.

Pardubice. Všechny tyto výrazy jsou používány v jasném pozitivním smyslu s jistou dávkou hrdosti na to, že se takovýto typ dostihu každoročně odehrává zrovna právě v Pardubicích. Právě v době po první světové válce začali lidé Velkou pardubickou označovat jako tradiční dostih. Což bylo také způsobeno „obnovením“ tohoto závodu a již několik desetiletí trvajících tradicí. Snad v každém článku, který oznamuje konání dostihu, můžeme toto přídavné jméno ve spojení s dostihem nalézt: „*Říjen, sportovní měsíc v Pardubicích, býval a bude, jak se zdá zase v nové době, neboť není možno staré tradice Pardubic jako města sportovního, jehož jméno sportovníci vyslovují s úctou jako Liverpool, zapomenouti.*“¹¹⁵

Porovnáme-li užívání adjektiv v superlativu ve vztahu k Velké pardubické v prvním období „Velké“, tedy v druhé polovině 19. století a následně v jejím druhém meziválečném období, dojdeme k zajímavému zjištění. Po celé první období bylo v člancích použito pouze několik¹¹⁶ adjektiv třetího stupně. Zhruba polovina z nich se týkala Velké pardubické jako nejzajímavějšího či nejnapínavějšího závodu z celého dostihového dne. Pro doložení citujme: „*Nejzajímavější ze všech závodů byl závod druhý...*“¹¹⁷ či „*Nejzajímavějším číslem závodu bývá pravidelně velká jízda s překážkami.*“¹¹⁸

Druhá polovina superlativů byla použita sice ve vztahu k Velké pardubické, ale spíše z hlediska její výjimečnosti z hlediska její délky a rozlohy závodního samotného. „*Největší jízdou přes překážky jest v Rakousku a Německu pardubická steeple-chase...*“¹¹⁹. „*Velká pardubická steeple-chase, kteráž jest největším překážkovým závodem nejen v Rakousku, ale i v Německu...*“¹²⁰ Z těchto výňatků vyplývá, že Velká pardubická byla zřetelně „pouze“ oním nejdůležitějším dostihem z celodenního programu a byla porovnávána s jinými dostihy na území Habsburské monarchie a Německou říší.

Při bližším pohledu na adjektiva v superlativu v meziválečném období zjistíme, že Velká pardubická je nadále označována za nejzajímavější dostih

---

¹¹⁵ VČM. Autor neznámý. Dostihy. *Východočeský republikán*, 6. října 1922, roč. 4, č. 41.

¹¹⁶ Ve sledovaném regionálním tisku se mi podařilo v letech 1880 - 1913 dohledat necelých dvacet adjektiv v superlativu v přímém vztahu k Velké pardubické steeplechase.

¹¹⁷ VČM. Janda, Josef. Koňské dostihy. *Pernštýn*, 31. října 1883, roč. V., č. 87.

¹¹⁸ VČM. Autor neznámý. Koňské dostihy. *Samostatné listy*, 4. listopadu 1903, roč. neuveden, č. 48.

¹¹⁹ VČM. Štěpánková, Antonie. Pardubské dostihy. *Samostatné směry*, 2. listopadu 1907, roč. VII., č. 49.

¹²⁰ VČM. Kuklíček, Antonín. Nedělní dostihy. *Neodvislé listy*, 7. listopadu 1908, roč. XIX., č. 45.

z celého dne, ke kterému se poutá největší pozornost diváků. Celková prezentace obtížnosti tohoto dostihu a porovnání s ostatními se však změnila:

„...ve Velké pardubické, největší a nejlepší na pevnině Evropské...“¹²¹.

„...jest to po liverpoolské Great National steeplechase největší steeplechase v Evropě.“¹²²

Z výše zmiňovaných článků je patrné, že jejich autoři si místo zaniklé monarchie a Německé říše našli jiné, širší přirovnání dostihu, které rozšířili již na celou Evropu. Ačkoliv o výjimečnosti závodu se vědělo již od samého počátku jeho existence, začalo se toto tvrzení objevovat až po první světové válce.

K tomu se váží i jiná slovní spojení, která se poprvé objevila také až v tomto období. Nově se v tomto období začalo užívat výrazu „světoznámá“. Tento výraz byl používán nejen ve vztahu k dostihu samotnému, ale také k celému pardubickému závodisti – „světoznámé dráze pardubické“¹²³, na které je Velká pořádána. „Světoznámá „Velká pardubická steeplechase“, nejtěžší překážkový dostih na kontinentu.“¹²⁴ Toto slovo bylo užíváno opravdu velmi často a lze ho najít v každém ročníku sledovaných pardubických novin. Při pročitání všech článků je cítit hrdost na to, že dostih tohoto typu se pravidelně běhá v Pardubicích. V málokterém z nich je některé ze zmiňovaných zdůraznění unikátnosti tohoto dostihu či závodní dráhy opomenuto.

Další časté přirovnání, které začalo být používáno, je porovnávání Velké pardubické steeplechase s Grand National v Liverpoolu. Historie Velké liverpoolské se datuje od roku 1839. Iniciátorem prvního dostihu byl William Lynn, který pro dostih zvolil neupravený terén s přírodními překážkami. Tento dostih je na celém světě jediným, se kterým se může Velká pardubická srovnávat. Nikde jinde se nenachází závodní trať, která by byla podobná pardubickému dostihu svou délkou a typem překážek. Přestože si organizátoři Velké pardubické uvědomovali, že se prestiží tomuto dostihu nemohou rovnat, zvolili tuto formu pro zvýšení věhlasu českého dostihu: „Překážky tohoto vrcholného překážkového dostihu, jenž je

¹²¹ VČM. Autor neznámý. Velká pardubická steeple chase. *Východ*, 22. října 1921, roč. 4, č. 41.

¹²² VČM, Autor neznámý. Cvalový dostihový sport. *Východ*, 24. října 1925, roč. 9, č. 42.

¹²³ VČM, Autor neznámý. Koňské dostihy v Pardubicích. *Východ*, 29. září 1920, roč. 3, č. 37.

¹²⁴ VČM. Autor neznámý. Koňské cvalové dostihy v Pardubicích. *Východočeský republikán*, 19. října 1930, roč. 12., č. 41.

skutečným „Liverpoolem pevniny“, byly nově upraveny na původní stav.“¹²⁵ Pro větší ilustraci přikládám ještě jeden doklad pro srovnání: „Velká pardubická bude skutečně zlatým hřebem dostihové sezony a závodem nejtěžším z nejtěžších, jaký se nekoná na celém kontinentě. Jedině „Velká Liverpoolská“ – největší překážkový dostih světa předčí naši „Pardubickou“.“¹²⁶

Zatímco během prvního období existence Velké pardubické v člancích nenalezneme žádnou zmínku o tradičnosti tohoto dostihu, v následující éře jsou tato slovní spojení poměrně běžná. O Velké pardubické steeplechase se velmi často psalo jako o *tradičním závodě*¹²⁷, nebo *tradičním nejtěžším dostihu*¹²⁸. Jak je vidno, tato užívaná slovní spojení se váží k výše popsanému diskurzu, který jsem pojmenovala *nostalgie*. Jeho časté užívání přispívá k doložení předešlého tvrzení. Ačkoliv byla společnost ráda, že šlechta byla zbavena svých titulů a její příslušníci se často stali československými občany, i přesto přisuzovali dostihu výjimečnost na základě účasti této společenské vrstvy na dostihu. Zároveň s tím se konání dostihu samotného považovalo za pokračování tradice, kterou bývalí šlechtici před lety započali. Ačkoliv tedy nastala nová doba, pouta nebyla zcela přetrhána. Pouze se pokračovalo v jiném duchu.

Další poměrně markantní odlišností tohoto období od předchozího je uvědomění si změny ve společnosti nejen z hlediska politického, ale také z hlediska technického. Zmínky o tom, že někteří z návštěvníků dostihů na ně přijížděli auty, můžeme místy nalézt již před první světovou válkou. Avšak v letech po válce je na ně kladen zcela jiný důraz. Před válkou byla auta obdivována jako novinka a byla považována za módní záležitost a zajímavost. Po válce zaujala tato čtyřstopá vozidla místo povozů a kočárů. Autoři článků často v člancích, které informovaly o průběhu Velké pardubické, zmiňovali počet vozů, které zaplatily parkovné na závoděšti. „*Jaká spousta automobilů sem jen přijela. Byla jich celá mračna, jako much, že ani v Praze jich tolik pohromadě není viděti. Na závoděšti platilo 1180*

---

¹²⁵ VČM, Autor neznámý. Velká pardubická steeple chase. *Východočeský republikán*, 21. září 1928, roč. 10., č. 39.

¹²⁶ VČM, Autor neznámý. Velká p ardu bická steeple-chase. *Východ*, 13. října 1933, roč. 16, č.39.

¹²⁷ VČM, Autor neznámý. Poslední cesta kapitána R. Poplera. *Východ*, 21. října 1932, roč. 15., č. 41.

¹²⁸ VČM, Autor neznámý. Velkou pardubickou vyhrál Ben Hur. *Východ*, 19. října 1929, roč. 13, č. 41.

aut“¹²⁹ Porovnávali nejen počet účastníků v minulých letech, ale také počet automobilů v Pardubicích se nacházející. „*Sta a sta aut projelo Pardubicemi a na závodisti u tribuny bylo jich plné pole. Nikdy jich tu tolik nebylo.*“¹³⁰ Rychlost této přeměny ve způsobu dopravy osob na závodisti pro ně byla zřejmě zarážející, jelikož se jedná o zmínky časté, v nichž jsou mnohdy vyjádřeny i obavy z nadcházejícího vývoje techniky ve vztahu ke koním a jejich využití. „*Co však tentokrátě vůbec nebylo k vidění, byly kočáry a vůbec dopravní prostředky tažené koňmi. Ještě roku loňského bylo několik kočárů, ale letos již ani jediný. /.../... doufejme, jako bylo ještě před několika roky přepychem přijeti na dostihy v autu, že se dočkáme i toho, že bude honosnější projeti se s elegantním koňským spřežením.*“¹³¹ Jednou z příčin těchto obav o udržení koňské tradice a využití koní bylo ovlivněno i založením další sportovní akce, která má dnes v Pardubicích už také mnohaletou tradici, plochodrážního motocyklového závodu Zlatá přilba. Ta se poprvé konala roku 1929 za mnohatisícové účasti diváků. Za vhodné místo ke konání závodu bylo vybráno právě dostihové závodisti, kde se Zlatá přilba konala až do roku 1964¹³², než pro ni byl zřízen speciální plochodrážní stadion ve Svítkově¹³³. Pro nastínění zde uvádím dva příklady za všechny:

„*Tento jediný dostih v Evropě, který se může rovnati dostihu v Liverpoolu, má dnes konkurenci v závodech na téže dráze na motocyklech. Je to závod o Zlatou přilbu, která má totéž evropské jméno jako dostihy.*“¹³⁴

„*Dostihová dráha je svědkem novodobých závodů, v nichž živá síla koně je nahrazena mrtvým a hřmotným motocyklem, aby byla zkoušena technická vyspělost, která je příčinou, že se dnes klade větší požadavek na pohyblivost koně než dříve.*“¹³⁵ K naplnění jistých obav o budoucnost dostihového sportu nakonec

---

¹²⁹ VČM. Autor neznámý. Cvalové dostihy. *Východočeský republikán*, 19. října 1928, roč. 10., č. 43.

¹³⁰ VČM. Autor neznámý. Letošní pardubické dostihy. *Východočeský republikán*, 14. října 1927, roč. 9., č. 42.

¹³¹ VČM. Autor neznámý. Automobily o Velké pardubské. *Východočeský republikán*, 9. 10. 1931, roč. 13., č. 41.

¹³² Brož, Radovan; Studnička, Pavel. *Pardubice město sportu*. Pardubice: Magistrát města Pardubic, 2009. s. 18.

¹³³ Městská část spadající pod Pardubice.

¹³⁴ VČM. Vinař, Stanislav. Pardubice jsou městem sportu. *Východočeský rozhled*, 8. listopadu 1939, roč. 9., č. 12.

¹³⁵ VČM. Autor neznámý. 15 let vojenského jezdeckého učiliště a jezdecký sport na Pardubicku. *Východ*, 11. října 1935, roč. 18., č. 39.

nedošlo. Každou ze sportovních akcí si oblíbila zcela jiná skupina diváků a obě tak mají od dob svého založení pravidelně návštěvnost čítající desítky tisíc osob.

Vraťme se však opět k Velké pardubické. Další změnou ve vnímání dostihu bylo objevení prvních „*hrdinů*“ tohoto závodu. V předešlém období se dle obrazu podaných v novinových článcích návštěvníci Velké neměli s kým niterně ztotožnit a komu fandit. Dostih byl sice velmi zajímavý díky své délce, jedinečnosti a náročnosti. Avšak koně vlastnili vždy šlechtici, jejich jezdci byli většinou Angličané. I trenéři byli cizí národnosti. Po válce však i v tomto nastala výrazná změna, způsobená zejména založením vojenského jezdeckého učiliště v Pardubicích. Jeho lektoři se Velké pardubické pravidelně účastnili a nezdá se, že stáli na stupíncích vítězů. Návštěvníkům i samotným účastníkům dostihů tedy náhle vysvitla naděje, že by někdo z nich mohl vyhrát. Často v článcích najdeme jména Rudolfa Poplera a Hynka Býčka, lektorů z učiliště. Vedle nich se s pravidelností objevuje, i když po několik let bez umístění mezi vítězi další jméno - Lata Brandisová. Přestože jsem si na začátku diplomové práce dala za cíl nevyzdvihovat zde žádná konkrétní jména, neubráním se tomu, abych ve stručnosti nerozepsala o důvodech, proč se média zaměřila právě na ně. V případě Rudolfa Poplera se jednalo o mimořádnou jezdeckou výjimečnost. Pravidelně vyhrával dílčí dostihy v rámci Velké pardubické a několikrát vyhrál i samotnou Velkou pardubickou.

*„Letos Pardubice byly ve znamení vítězství, neboť kapitán Popler bezmála, že nevyhrál všechny ceny. Byl vítězem ve Velké pardubické, takže značná peněžitá výhra zůstala v Pardubicích.“*¹³⁶

Čech a ke všemu bydlící v Pardubicích! Nejen město mělo svého hrdinu. Jeho „sláva“ zůstala trvalá a do dnešních dob připomínaná kvůli jeho smrtelnému zranění, které utrpěl přímo na pardubické dráze roku 1932. Bolestný pocit ze ztráty nejlepšího jezdce byl obsažen v každém článku, který se o jeho smrti zmiňoval. Odpůrcům, kteří vyzdvihovali krutost závodu, ale bylo připomínáno, že „*Nehoda nepříhodila se však ve „Velké“ a také ne při některém z těžkých skoků,...*“¹³⁷ Přesto se nelze ubránit dojmu, že ve společnosti se po smrti Poplera opět zvedla vlna

---

¹³⁶ VČM. Autor neznámý. Nedělní pardubické dostihy. *Východočeský republikán*, 1930, roč. 12., č. 42.

¹³⁷ VČM. Autor neznámý. Pardubické dostihy. *Východ*, 13. října 1933, roč. 16, č. 39.

kritiky proti krutosti a zbytečné náročnosti Velké pardubické. Zřejmě proto v novinách následně vyšlo několik připomínek jeho úmrtí, které opět upozorňovaly na fakt, že se tak nestalo během hlavního dostihu a dokonce ne na nejtěžším skoku Taxisově příkopu.

Další zajímavou osobností tohoto období byla žokejka Lata Brandisová. Ve všech článcích shodně obdivovaná a opěvovaná.

„Světovou událostí sportovní možno podle úsudku znalců nazvati vítěznou jízdou sportovkyně slečny L. Brandeisové z Mnišku. Dáma sportovkyně projela velikou pardubickou s, dráhu 6400 m dlouhou, dráhu to světovou. Pardubice mají primát, že absolvovalal její velikou steeple chase dáma, a to dáma z Československa. /.../ Slečna Brandeisová pátá z 13 jezdců projela čilá a bezvadně dráhu na koni Nevěstě ze světoznámé stáje p. Zdenka Kinského.“¹³⁸

Její obliba byla opravu veliká, přestože se zpočátku neumísťovala na stupních vítězů. Všechny noviny se o ní i tak zmiňují v superlativech. V žádných článcích nenajdeme tolik chvály na žokeje, jako na Brandisovou, první ženu, která se účastnila dostihů a ke všemu i Velké pardubické steeplechase.

„Skupina tří mušketýrů z pardubického jezdeckého učiliště (Poppler, Seyfrid, Býček), držela se v delším závodě pohromadě se svým novým d'Artagnanem, obdivuhodně jedoucí sl. Brandisovou na Norbertu, který padl až na hadím příkopu, ale byl znovu nasednut a za bouřlivých ovací a zaslouženého potlesku dojel do cíle čtvrtý.“¹³⁹

Výkony této jezdkyňe se neustále zlepšovaly. A od roku 1932, kdy zemřel Rudolf Poppler, se začala umísťovat i na medailových pozicích. Těžko říci, zda šlo o náhodu, nebo skutečně vyplnila uprázdněné místo po legendě tohoto sportu.

„Zvláštní zmínky zasluhuje sl. Brandisová, která ojediněle skvělým způsobem přivedla Normu na druhé místo. Je to největší úspěch této jezdkyňe vůbec“¹⁴⁰.

Její sláva dosáhla vrcholu v posledním ročníku Velké pardubické před druhou světovou válkou, kdy jako první a zatím jediná závodní jezdkyňe dosáhla vítězství

---

¹³⁸ VČM. Autor neznámý. Pardubické světové dostihy. *Východ*, 15. října 1927, roč. 10., č. 43.

¹³⁹ VČM. Autor neznámý. Velká pardubická steeple-chase. *Východ*, 18. října 1930, roč. 13., č. 41.

¹⁴⁰ VČM. Autor neznámý. Velká pardubická steeple-chase. *Východ*, 19. října 1934, roč. 17., č. 42.

v tomto dostihu. Její vítězství bylo o to více vyzdviženo, jelikož zvítězila v již vyhocené době nad německými koňmi.

„Před 56 roky byl tento závod založen a letos prvně vyhrála na něm žena, československá příslušnice, na koni československého chovu. A musela se bít se statečnými závodníky cizími, hlavně z Německa.“¹⁴¹

Oproti českému mlynářskému synku Rudolfu Poplerovi pocházela Lata Brandisová¹⁴² z úplně jiných poměrů. Jejími rodiči byli hrabě Leopold Brandis a hraběnka Johanna Brandisová, kteří byli příbuznými slavného Oktaviána Kinského, zakladatele Velké pardubické. Rodina bydlela na zámku Řitka poblíž Prahy a mluvilo se v ní výhradně německy. *„Jazykem Goethovým“* [Kovář, 2011:58] přestala Lata mluvit až v době protektorátu Čechy a Morava, kdy rodinné statky přešly pod nucenou správu. Je tedy s podivem, že věc, kterou novináři často vytýkali příslušníkům šlechtických kruhů, tedy to, že mezi sebou a navenek komunikují pouze německy, bylo nyní v případě Laty Brandisové přehlédnuto. Noviny ji vyzdvihovaly jako československou závodnici. V jejím případě tedy jazykové hledisko ustoupilo do pozadí. Československý národ si jí oblíbil za její statečnost a houževnatost.

---

¹⁴¹ VČM. Vinař, Stanislav. Lata Brandisová, vítěz Velké pardubické. *Východočeský rozhled*, 22. října 1937, roč. 19., č. 43.

¹⁴² Celým jménem Immaculata Brandisová, narozená 26. června 1895.

5.1.3. Komunistické období

5.1.3.1. Stručná charakteristika období

Po druhé světové válce bylo Československo obnoveno ve svých původních hranicích bez Podkarpatské Rusi¹⁴³. Do zvolení nového parlamentu platila ústava z roku 1920. Postupně bylo obnovováno hospodářství poškozené válkou. V parlamentních volbách roku 1945 zvítězili komunisté a předsedou vlády se stal Klement Gottwald¹⁴⁴. Pomoc ČSR dle Marshallova plánu¹⁴⁵ byla na nátlak Moskvy odmítnuta. Ve státě se začala projevovat politická krize, která vyvrcholila roku 1948, kdy komunisté začali s protesty a žádali znárodnování průmyslu, rozdělování zemědělské půdy apod. [Cuhra, Ellinger, 2006: 167]. President Beneš¹⁴⁶ pod nátlakem přijal demisi a jmenoval na základě Gottwaldova návrhu novou vládu. Komunisté tak převzali moc ve státě a zavedli totalitní režim.

Během druhé světové války utrpělo dostihové závodiště velké škody. Nebylo dlouhodobě udržováno, protože se během válečných let nepořádaly žádné dostihy. Díky bombardování blízké chemičky dopadlo mnoho bomb i do areálu závodiště, kde způsobily ohromné škody. Z toho důvodu se celý areál před opětovným pořádáním dostihů po válce musel oplotit. Desítky kráterů způsobených bombardováním bylo třeba zahladit a postavit zde provizorní tribuny a opravit ty, které se zachovaly. Součástí prací bylo i vytvoření a očíslování překážek. S návratem k tradičním dostihům byla spojena spousta práce. Na obnově závodiště se proto podíleli představitelé Východočeského jezdeckého klubu spolu s Jockey Clubem a vojáky z místní posádky. Finanční pomoc poskytnul tehdejší městský národní výbor.

---

¹⁴³ Podkarpatská Rus byla jednou ze čtyř samosprávných zemí Československa v letech 1918 – 1939.

¹⁴⁴ Klement Gottwald (23. 11. 1896 Dědice u Vyškova – 14. 3. 1953 Praha), komunistický politik. Roku 1948 byl zvolen prezidentem Československa.

¹⁴⁵ Oficiálně European Recovery Program, který měl za cíl zajistit americkou snahu pomoci poválečné Evropě. Ale z důvodu odmítnutí zeměmi východního bloku se plán omezil pouze na západní Evropu.

¹⁴⁶ Edvard Beneš (28. 5. 1884 Kožlany – 3. 9. 1948 Sezimovo Ústí) československý prezident v letech 1935 – 1948. Představitel československého odboje během 2. světové války.

Počátkem 50. let však byla existence pardubického závodiště a „Velké“ ohrožena. Nejdříve se uvažovalo o tom, že bude rozšířeno hned vedle se nacházející vojenské letiště. Poté byla nejistá samotná budoucnost dostihového sportu, jelikož ji noví političtí představitelé Československa považovali za pozůstatek někdejších buržoazních dob. Proti tomu se postavilo několik místních patriotů, kteří se tradičního dostihu zastávali. Záchrana paradoxně přišla z Moskvy. O pokračování Velké pardubické rozhodl sovětský maršál Semjon Buďonj¹⁴⁷.

5.1.3.2. Diskurzivní analýza článků z komunistického období

Během komunistické éry vycházely ve Východočeském kraji dva deníky. Prvním byly okresní noviny Zář¹⁴⁸, orgán Oblastního výboru Komunistické strany Československé a Občanského národního výboru v Pardubicích. Dále zde vycházel deník Pochodeň¹⁴⁹, Krajský výbor Komunistické strany Československé. Jelikož se jednalo pouze o dva deníky, zaměřila jsem kvůli porovnání článků o Velké pardubické svoji pozornost také na národní deník Svobodné slovo¹⁵⁰, list Československé strany socialistické.

Již během dohledávání novinových článků v archivu Východočeského muzea v Pardubicích bylo jasné, že toto období se oproti předchozím vyznačuje nesmírným množstvím informací k Velké pardubické. Tento fakt nebyl zapříčiněn tím, že se jedná o dlouhé časové rozmezí tohoto období. Svou roli zde spíše sehrál fakt, že v tomto období začal vycházet denní tisk a tudíž recepce Velké pardubické v novinách úměrně stoupla. Další důležitou okolností, proč stoupl počet zmínek o tomto závodě bylo, že se začaly běhat kvalifikace na Velkou pardubickou.

---

¹⁴⁷ Semjon Michajlovič Buďonj (25. 4. 1885 Kozjurin – 26. 10. 1973 Moskva). Absolvent Vyšší důstojnické jezdecké školy. Velitel jízdní Rudé armády. Po vítězství nad Německem se stal blízkým Stalinovým spolupracovníkem. Roku 1947 byl jmenován náměstkem ministra zemědělství. Měl na starosti obnovu chovu koní v Sovětském svazu a zastával funkci inspektora jezdeckva.

¹⁴⁸ Noviny Zář vycházely v letech 1954 až 1992, kdy byly sloučeny s Pardubickými novinami. V letech 1954 – 1961 byl podnázev Záře „list pardubického okresu“, od roku 1961 vycházely s podnázevem Orgán OV KSČ a ONV v Pardubicích.

¹⁴⁹ Noviny Pochodeň vycházely v letech 1933 až 1991 v Hradci Králové. V letech 1945 – 1959 s podnázevem Výkonný výbor KSČ, v letech 1960 – 1980 s podnázevem Krajský výbor KSČ a později Orgán Východočeského KV KSČ.

¹⁵⁰ Deník Svobodné slovo vycházel v letech 1945 až 1996. Od roku 1997 pokračuje pod názvem Slovo. Vycházel v Praze v nakladatelství Melantrich.

Prostudování všech dohledaných textů tedy bylo poměrně náročné, jelikož se jich nashromáždilo nepřeberné množství. Oznámení o termínu Velké pardubické se začala v novinách objevovat již na konci srpna či počátku září, zatímco v minulých obdobích se tak dělo většinou až tři týdny před akcí. Před dostihem již nevycházely pouhé dvě upozornění o datu konání, běžně jsem dohledala 3 – 6 oznámení, která zabírala téměř jednu čtvrtinu strany. Oproti předchozím letům pro mne nebyly zdrojem informací zejména články s výsledky dostihu, ale úplně všechny texty včetně oznamovacích. Ve všech se nacházely důležité detaily, které lze uplatnit v diskurzivní analýze.

Jak již bylo řečeno, všechny články jsou poměrně dlouhé. Co se týká stylistiky, jsou opravdu velmi agitační. Tento fakt není moc překvapující, jelikož majoritní podíl agitačních projevů se vyskytuje v publicistickém stylu.¹⁵¹ Míra agitace však s postupem let klesá, až se na přelomu s demokratickým obdobím v člancích nenachází téměř vůbec. Velká míra emotivnosti a citového působení se nachází snad ve všech člancích. Kompletně všechny otištěné texty jsou obsahově dlouhé, popisují do detailů, a bez plurality názorů. Čiší z nich velká dávka nekritičnosti a vyzdvihování mnoha věcí souvisejících s organizací a náplní dostihu. V mnoha textech se vyzdvihuje práce, která byla odvedena pro hladký průběh dostihového dne:

*„Nezapomeňte v novinách pochválit zaměstnance chrudimské Konstruktivy, hlavně soudruha Fabiána,“ připomíná nám soudruh Teplý¹⁵². „Vybudovali nám obětavě v krátkém čase stáje pro koně ze zahraničí poblíže závodiště.“
/.../Dovídáme se, že hlediště je rozšířeno letos o 1200 sedadel a pod hlavními tribunami byl vybudován násep, kde bude pěkně vidět jezdeckou dráhu. Pro letošní dostihový meeting byly rozšířeny tři překážky do šířky.“¹⁵³*

Čtenář má téměř dojem, že vše je naprosto bezchybné. V textech se nachází jeden superlativ vedle druhého, i běžné věci např. jako počasí jsou vykreslovány do nejmenších detailů a v plné barvitosti, aby v čtenáři pokud možno vyvolali co

---

¹⁵¹ Kuchař, Jaroslav. [online]. *E-polis.cz*, 14. květen 2005. [cit. 2011-12-28]. <<http://www.e-polis.cz/nezarazene-clanky/95-cenzura-v-ceskem-tisku-od-habsburku-do-roku-1939.html>>.

¹⁵² Tehdejší ředitel dostihového závodiště.

¹⁵³ VČM. Autor neznámý. Než koně vyběhnou. *Zář, list KSČ pardubického kraje*, 2. října 1956, roč. XII., č. 79.

nejvíce dojmů. Popis samotné Velké pardubické je v tomto období vždy opravdu velmi dlouhý. Čtenář se v nich dozví celý jeho průběh od startu až po cíl s přesným popisem všech předběhnutí, kolizí, pádů, šťastných i nešťastných náhod. Popisy dostihu jsou vždy velmi dynamické za použití výrazů, které onu energii a rychlost ještě více vyzdvihují.

„500 m před cílem přišel rezolutní nástup Sagara, Jawan neměl sílu atak odrazit, a tak finiš kladrubského tandemu byl triumfální. Sagar si pro třetí vítězství po sobě sprintoval bez stop viditelné námahy. Liebich s rukou vztyčenou a úsměvem ve tváři.“¹⁵⁴

Nově jsou v člancích zařazovány rozhovory s vítězi a trenéry a jejich výroky. V celkovém množství se nachází málo článků, které jsou striktně pouze rozhovory. Rozhodně v nich převažují klasické články, které jsou doplněny o věty, které vyřkl někdo z účastníků. Většinou se jedná o jejich bezprostřední dojmy po závodě. Tyto pasáže jsou v člancích zvýrazněny tučně¹⁵⁵.

Krátkou, ale přesto velmi zajímavou výjimku ve vnímání diskurzu Velké pardubické představují padesátá léta. Pouze v tomto období byla oznámení termínu dostihu ohromného agitačního rázu. Byli zde opěvováni sovětští jezdci, uveřejňovány jejich medailonky, výroky, připravené programy jejich pobytu apod.

„Sovětská delegace je nejpočetnější zahraniční výpravou na letošní ročník Velké pardubické /.../ - Jejich první zájem patřil samozřejmě závodní dráze Velké pardubické“¹⁵⁶

O několik čísel dále najdeme článek s titulkem *Hrdinou Sovětského svazu*¹⁵⁷, v němž je krátký rozhovor s představitelem ruské delegaci spolu s jeho krátkým životopisem. Nad míru byla v člancích vyzdvihována přátelská atmosféra prosta jakéhokoliv konkurenčního zápasu. Pro ilustraci opět přikládám několik výňatků:

„Tento závod, který byl přehlídkou výkvětu dostihového sportu, se nyní stane dalším utužením přátelství lidu těchto zemí lidových demokracií.“¹⁵⁸

---

¹⁵⁴ VČM. Autor neznámý. Vynikající úspěch Plemenářského podniku Kladruby nad Labem. *Pochodeň*, 10. října 1983, roč. 72., č. 239.

¹⁵⁵ Viz příloha č. 2.

¹⁵⁶ VČM. Autor neznámý. Poslední dny před Velkou pardubickou. *Zář*, 11. října 1955, roč. 11., č. 81.

¹⁵⁷ VČM. Autor neznámý. Velká pardubická svátkem kraje. *Zář*, 21. října 1955, roč. 11., č. 84.

¹⁵⁸ VČM. Autor neznámý. Unkas vítězem jubilejí 65. Velké pardubické. *Zář*, 26. října 1954, roč. 10., č. 86.

*„Soudruh Babylov ze sovětské delegace před nedělními závody posílá nejsrdečnější pozdravy všem československým jezdcům s přáním, aby jejich první střetnutí na závodní dráze bylo ve znamení přátelství a družby všech zúčastněných národů.“*¹⁵⁹

*„Všichni mluví různými jazyky, ale jasně poznáváš, že mezi nimi není té bývalé závodnické revnivosti a tajnůstkářství při přípravě na dostihy. Dnes jeden druhému radí a pomáhá a těší se z jeho úspěchu.“*¹⁶⁰

Pozornému čtenáři také neunikne změna, která v tomto krátkém období nastala ve vnímání koní. Před druhou světovou válkou sice v člancích nenalezneme bližší přestavení koní - seznámení s nimi se omezuje na jejich definování pomocí zabarvení (bělka, ryzka, hnědák) či jejich typologizaci (teplokrevní, plnokrevní atd.). Přesto však jsou uváděna s jejich jmény alespoň tato spojení. V prvních letech po druhé světové válce se ale najednou dočítáme o koních zcela jiné informace. I když se v člancích chovu koní přikládá význam a dokonce se vyzdvihuje jeho důležitost při obranyschopnosti státu, byl kůň v textech naprosto odosobněn a snižen na úroveň věci.

*„Naše státní chovatelské ústavy věnují velkou pozornost chovu koně, neboť pro stát to znamená cenné devisy, které nám cizina za naše krásná zvířata platí. /.../ A abychom vyzkoušeli kvalitu tohoto cenného materiálu, který tak pečlivě pěstujeme, je nutno pořádati dostihy.“*¹⁶¹

*„Zde se představí chovný materiál ze státních statků a z chovatelských stanic.“*¹⁶²

Nyní se již vrátím k diskurzivní analýze, jež vyplynula ze zhodnocení celého období, které se vyznačuje několika změnami v prezentování dostihu regionálními médii. Nejvýrazněji se změna diskurzu projevuje v neustálém návratu k počátkům dostihu a jeho historii, dále se zde projevuje markantní důraz na jubilea a rekordy všeho druhu. Toto období by se také dalo nazvat obdobím odpočítávání

---

¹⁵⁹ VČM. Autor neznámý. Poslední dny před Velkou pardubickou. *Zář*, 11. října 1955, roč. 11., č. 81.

¹⁶⁰ VČM. Autor neznámý. Pardubický hotel Veselka – to je srdce přátel dostihového sportu. *Zář*, 21. října 1955, roč. 11., č. 84.

¹⁶¹ VČM. Autor neznámý. Na okraj Velké pardubické. *Východočeská zář*, 8. října 1948, roč. 3., č. 39.

¹⁶² VČM. Autor neznámý. Co uvidíme na mezinárodním dostihovém meetingu? *Zář*, 27. září 1955, roč. 11., č. 77.

jednotlivých ročníků. Nově se v člancích objevují také spekulace o možných vítězích a do popředí se dostává Taxis.

Opakovaný návrat v člancích k počátkům dostihu je často dáván do vztahu s jeho dlouhodobou tradicí. Obsahy textů se s pravidelností vracejí k zakladatelům „Velké“, popisují průběh prvního dostihu, někdy připomínají vítězství jediné ženy či úmrtí populárního Poplera. Historizující znění textů je zajímavé. Nejedná se v nich o žádnou manipulaci s fakty. Nejsou zde kritizováni příslušníci šlechty, ani se autoři článků nevyjadřují špatně o období první republiky (v porovnání s předchozím obdobím, kdy zejména v jeho prvním desetiletí nacházíme sarkastické zmínky týkající se ztráty titulů šlechty). Je zarážející, že komunistická propaganda nevyužila událost tohoto typu k většímu vyzdvižení své práce. Jak již bylo řečeno, agitace se v člancích vyskytuje, zejména v 50. letech, avšak nenachází se v ní negativní stanoviska vůči kapitalistickému období či kritika jiného druhu, např. zaměřená na to, jak byly dostihy pořádány „špatně“ předtím a jak jsou „dobré“ za vlády komunistické strany. Články se zaměřují pouze na budování přátelství se Sovětským svazem a zlepšováním stavu dostihového závodiště, jehož stav však není prezentován jako zanedbaný bývalým pořadatelem, ale jako přizpůsobování areálu pro větší nároky diváků a pohodlí dostihových koní, zejména ze zahraničí¹⁶³. Jedinou viditelnou změnou, která v tomto období nastala a má jasnou souvislost se změnou politické orientace Československa je to, že se po druhé světové válce přestal běhat poslední rámcový dostih zvaný Memoriál Zd. Kinského, který byl nahrazen Memoriálem kpt. Poplera.

Na neutuchající zájem o historii dostihu navazuje druhý markantní okruh pozornosti novinářů, a to důraz na jubilea a vyzdvihování rekordů. Při pročítání článků to až vzbuzuje dojem, že Velká pardubická v tomto období byla jedna velká oslava, která díky vyzdvihování těchto věcí měla přilákat co největší počet návštěvníků a vyvolat ve čtenářích další zájem o budoucí vývoj událostí.

„Prvořadá dostihová událost evropského významu Velká pardubická se znovu hlásí k životu, a to dokonce s jubilejním ročníkem.“¹⁶⁴ „V neděli půjdeme na

---

¹⁶³ Zde myšleno pro účastníky ze SSSR, NDR, Maďarska, Bulharska a Polska.

¹⁶⁴ VČM. Autor neznámý. Velké jubileum Velké pardubické. *Svobodné slovo*, 4. října 1980, roč. 36., č. 235.

98. *Velkou pardubickou. Železník? Forman? Nebo někdo jiný? Za dva roky se v Pardubicích uskuteční jubilejní 100. ročník Velké pardubické.*¹⁶⁵

Vedle zdůrazňování historických událostí a jubileí je vyzdvihoáno také překonávání rekordů nebo upozorňování na to, že by rekord mohl být v daném ročníku Velké pardubické překročen. Důvody ke spekulacím o nich byly vyhledávány úplně všude. Počítal se rostoucí počet závodních koní, počet startů jednoho žokeje, počet výher žokeje, počet výher koně, vyzdvihoáno bylo i časové hledisko. Neustále se něco počítalo.

*„Časový rekord na trati dlouhé 6900 metrů s 31 překážkami patří Stephen's Society, vedenému jezdcem Collinsem, kteří dosáhli času 10:04,9 min.“*¹⁶⁶

*„Přihlášeno je osmadvacet koní, a pokud všichni půjdou, bude to rekord celé historie VP. Dosud startovalo nejvíce šestadvacet koní – v roce 1967.“*¹⁶⁷

*„Devětadvacet nápadníků má trůn 99. Velké pardubické, což by mohl být absolutní rekord! Dosud totiž na kurs jednoho nejtěžších dostihů kontinentu vyrazilo nejvíce 26 koní v roce 1967. V celé předlouhé historii od 1874 do dneška se o triumf v Pardubicích ucházelo více než dvacet koní jen v deseti případech.“*¹⁶⁸

Jasným cílem tohoto neustálého připomínání rekordů a počtu vítězství bylo přitáhnout k dostihu co největší pozornost diváků navštěvujících dostihy i širokého publika, které na dostihy pravidelně nechodí. To se vzhledem k počtu opakování v člancích zřejmě dařilo a z toho důvodu bylo nadále využíváno. Někdy však tato snaha z hlediska čtenáře zachází až do směšných detailů, kdy má člověk pocit, že se organizátoři dostihu a novináři snaží v historii Velké najít jakoukoliv maličkost, jen aby upozornili na její výjimečnost a unikátnost. Zde si pro názornost a lepší vykreslení dovolím uvést více výňatků z článků:

„Populární dostih VP oslaví letos jubilejní 75. ročník. Je to v dějinách našeho sportu opravdu výročí zcela ojedinělé. /.../ Probíráme-li historii závodu a jména vítězných koní, je nutno se zastavit především u trojnásobných vítězů, jimiž byli Brigand (1875, 1877,

---

¹⁶⁵ VČM. Autor neznámý. V neděli půjdeme na 98. Velkou pardubickou. *Pochodeň*, 7. října 1988, roč. 77., č. 237.

¹⁶⁶ VČM. Autor neznámý. Velké jubileum Velké pardubické. *Svobodné slovo*, 4. října 1980, roč. 36, č. 235.

¹⁶⁷ VČM. (red). S Milošem Svobodou o šancích v 92. Velké pardubické. *Pochodeň*, 7. října 1982, roč. 71. č. 238.

¹⁶⁸ VČM. Autor neznámý. Rekord na spadnutí. *Pochodeň*, 6. října 1989, roč. 78., č. 236.

1878), *Lady Anna* (1891, 1894, 1896) a fenomenální sovětský kůň *Epigraf* (1957 – 1959).“¹⁶⁹

“Vynikající úspěch Plemenářského podniku Kladruby nad Labem Triumfální finiš – Osmiletý ryzák Sagar a jezdec Pavel Liebich z Plemenářského podniku Kladruby nad Labem se včera na dostihovém závodišti v Pardubicích stali nejúspěšnější dvojicí v historii nejtěžšího dostihu kontinentu. VP totiž vyhráli potřetí za sebou. Pravda anály sice už dva hattricky zaznamenala – Brigand vyhrál 2,3 a 4. ročník a Epigraf 68., 69. a 70. ročník, vždy se však v jejich sedle vystřídali dva jezdci (Herbert a Metternich, resp. Fedin a Prachov)“¹⁷⁰

„Nejvíce startů ve VPS má Angličan Fletcher, který byl v Pardubicích poprvé v roce 1880 a naposledy absolvoval náročný kurs na počátku tohoto století. Celkem tu byl sedmnáctkrát:…Z druhé pozice historického žebříčku mocně dotahuje ing. Václav Chaloupka, který v sedle Fráze půjde do Velké v neděli už po šestnácté. SE čtyřmi vítězstvími je však absolutně nejúspěšnějším jezdcelem už dnes.“¹⁷¹

Vedle nových a nových „nej“ v dostihu se v komunistickém období objevuje spekulativnost, která se netýká pouze nastiňování dalších možných rekordů. Zcela nových trendem v těchto letech je vyzdvihování favoritů dostihu. Tato spekulativnost se samozřejmě nachází v člancích, které předcházejí konání dostihu, tedy v těch, které zde nazývám oznamovacími články. Na rozdíl od předešlých dvou období se v těchto člancích nachází bližší náhled na startující koně a jejich závodní kariéru. Nejedná se o žádné dlouhé výčty všech jejich výher apod. V textech jsou zmíněny pouze jejich zkušenosti se startem na Velké pardubické a informace o tom, jak naposledy při startu na dostihu dopadli. Články se o koních a jejich žokejích vyjadřují pouze pozitivně a s projevem respektu vůči tomu, co v průběhu své kariéry již dokázali. Je zde tedy i viditelný posun ve vnímání koní oproti padesátým letům, kdy byly vesměs prezentovány jako pouhé věci. Naopak nyní jsou jasně vykreslovány jako živé bytosti, které mají i určité vlastnosti jako např. zmínka níže, že kůň je dobrým skokanem. V člancích také můžeme nalézt zmínky o tom, že ten a ten kůň skáče s bravurní jistotou.

---

¹⁶⁹ VČM. Autor neznámý. Velká pardubická jubluje. *Pochodeň*, 2. října 1962, roč. 53., č. 236.

¹⁷⁰ VČM. Autor neznámý. 93. ročník Velké pardubické. *Pochodeň*, 10. října 1983, roč. 72., č. 239.

¹⁷¹ VČM. Autor neznámý. Rekord na spadnutí. *Pochodeň*, 6. října 1989, roč. 78., č. 236.

„Z našich stájí je nejvíce nadějí přisuzováno pochopitelně loňskému vítězi Morovi, hodně se čeká od nováčků Dafné a Kyba. Kyb po celou sezónu překvapoval dobrými výkony. Ze zahraničí se objeví ve „Velké“ jen tři koně, polokrevník Nebel z NSR a Geolog s Danijou z Bulharska. Oba bulharští koně patří k favoritům, zkušený Geolog již dvakrát po sobě v Pardubicích vyhrál Memoriál kpt. Poplera a je stejně jako Danija výborným skokanem.“¹⁷²

Stylisticky jsou tyto články formulovány opět tak, aby pokud možno co nejvíce zvýšily napětí a očekávání možných návštěvníků dostihu a jeho vzdálených pozorovatelů. Jsou zde využívány všechny možné techniky toho, jak zvýšit pozornost čtenářů a zaměřit ji na průběh příští Velké pardubické. Nejenže jsou koně „oživeni“ a pozitivně laděné texty nenápadně podsouvají čtenáři ztotožnění se s nimi a jejich osudem, poprvé se zde také jinak pracuje s nadpisy článků samotných. Nadpisy samotné vyvolávají ve čtenářích otázky, upozorňují na nadcházející jubilea, možné rekordy a dokonce se v nich odrážejí i ony spekulace o možných vítězích.

„Čím překvapí Angličan Sloan s americkým New Arcticem?“¹⁷³

„V neděli půjdeme na 98. Velké pardubické. Železník? Forman? Nebo někdo jiný?“¹⁷⁴

Do opozice proti hrdinům absolvujícím jedinečný dostih na evropském kontinentu je kladena nejtěžší překážka z celého výčtu, který se na dráze nachází, a to nejobávanější skok ze všech – Taxisův příkop¹⁷⁵. V tomto období se jednoznačně dostává do popření zájmu hned vedle koní a jezdců. V člancích je zdůrazňována jeho náročnost. Přestože bez Taxisova příkopu by Velká pardubickou zdaleka nebyla tím nejtěžším dostihem na starém kontinentu, je v člancích tento skok vykreslován ze zcela opačného – negativního – pohledu. Taxisův příkop je

---

¹⁷² VČM. (red). Bulharští zástupci patří k favoritům před Velkou pardubickou. *Svobodné slovo*, 10. října 1975, roč. 31., č. 239.

¹⁷³ VČM. Autor neznámý. Čím překvapí Angličan Sloan s americkým New Arcticem? *Svobodné slovo*, 3. října 1976, roč. 32., č. 239.

¹⁷⁴ VČM. Autor neznámý. V neděli půjdeme na 98. Velkou pardubickou. Železník? Forman? Nebo někdo jiný? *Pochodeň*, 7. října 1988, roč. 77., č. 237.

¹⁷⁵ Překážka byla mezi ostatní zařazena na návrh knížete Thurn-Taxisa. V tomto období se skákala jako čtvrtá v pořadí (dokud mají koně sílu na skok takové náročnosti). Živý plot byl vysoký a široký 150 cm, za ním se nacházel vyhloubený příkop hluboký dva metry a široký pět metrů. Aby ji kůň překonal, musel skočit více než sedm metrů.

v textech zobrazen jako osudový moment, který buď koně vynesel na piedestal vítězů, nebo zmaří jeho možnost na umístění nejméně na jeden rok, ne-li navždy.

Ve spojení s touto překážkou jsou opět používána superlativa, hlavně ve spojení se jmény několika málo koní, kteří jsou schopni absolvovat tak dlouhý a náročný kurz Velké pardubické. V článcích je zdůrazňováno očekávání, jak Taxis „dopadne“, tento skok se totiž nemůže skákat při tréninku, ale pouze přímo při samotném dostihu. Proto je Taxis dáván do spojení s adjektivy, která v čtenářích evokují obavy. Možná právě v tomto období také překážka dostala přívlastek „skok pravdy“, což novináři při popisu dostihu rádi užívali. Jen tento skok totiž pravdivě ukázal, zda byl kůň na obtížný dostih dostatečně fyzicky připraven a zda mu byl věnován dostatečný trénink, který ho připravil na závod.

„Taxisův příkop je opět první a největší překážkou v cestě za úspěchem.“¹⁷⁶

„...trať s řadou překážek, v nichž tradičně kraluje ten zlověstný Taxis.“¹⁷⁷

„Překážky jsou pochopitelně připraveny včetně té nejobávanější – Taxisova příkopu, nazývaného „skokem pravdy“.“¹⁷⁸

„Nejobtížnější překážka trati Velké pardubické, proslulý Taxisův příkop.“¹⁷⁹

Podstatnou roli v prezentování Velké pardubické a Taxisova příkopu také sehrálo neustálé připomínání toho, kolik koňů a jezdců tato překážka připravila o zaslouženou slávu. Opět až v tomto období nacházíme v textech mnoho zmínek o zmařených nadějích. Informace tohoto ražení jsou v článcích jasně používány pro deklarování náročnosti dostihu. Samozřejmě jsou také logicky dávány do souvislosti s Taxisovým příkopem pro ilustraci toho, jak je tuto překážku technicky obtížné absolvovat. Takováto prezentace dostihu má na čtenáře dvojitý účinek. Opět jsou o to více spřízněni s tím, jak jejich favorit dopadne tento rok a zároveň to v nich vyvolává větší zájem seznámit se následně s výsledky dostihu.

„Jedenáct koní ze 16 startujících zde padlo, dva z nich našli za Taxisem smrt.“¹⁸⁰

---

¹⁷⁶ VČM. Autor neznámý. Taxis prošel pole koní. *Svobodné slovo*, 9. října 1972, roč. 28., č. 238.

¹⁷⁷ VČM. Autor neznámý. Collins a Stephen's Society suveréni Velké pardubické. *Svobodné slovo*, 8. října 1973, roč. 29., č. 240.

¹⁷⁸ VČM. Autor neznámý. Čím překvapí Angličan Sloan s americkým New Arcticem? *Svobodné slovo*, 3. října 1976, roč. 32., č. 239

¹⁷⁹ VČM. Autor neznámý. „Taxisův příkop vinen není“ *Pochodeň*, 18. října 1984, roč. 73., č. 247.

¹⁸⁰ VČM. Autor neznámý. „Taxisův příkop vinen není“ *Pochodeň*, 18. října 1984, roč. 73., č. 247.

„Taxisův příkop se stal osudný Etikovi.“¹⁸¹

„Také v letošním závodě sehrál svou roli těžký a obávaný Taxisův příkop. Tady končily naděje mnoha jezdců a život mnoha koní.“¹⁸²

Při celkovém zhodnocení období, během kterého v Československu vládla komunistická strana, nelze organizátorům dostihu a novinářům upřít to, že začali z hlediska propagace dovedně využívat klady závodu a všechny možné publicistické prostředky pro vyzdvižení Velké pardubické steeplechase. Z celého dostihového dne byl jejich zájem jednoznačně zaměřen na Velkou, zatímco ostatní rámcové dostihy v tomto období ustoupily spíše do pozadí a nebyla jim věnována velká pozornost, pokud v nich nestartovali koně ze Sovětského svazu či jiných lidově demokratických republik.

Z hlediska obsahu článků a stylistiky začala být Velká pardubická dobře propagována až v tomto období. Během druhé poloviny 19. století a za první republiky sice z periodicity článků a jejich obsahů vyplývá jasná snaha co nejlépe informovat čtenáře o termínu konání a programové náplni dostihového dne, což se vzhledem k tehdejším možnostem využití mediálních prostředků dařilo, informace podané v novinách ale obsahovaly více méně pouze nutná fakta, která byla zapotřebí čtenáři sdělit, aby se dokázal zorientovat v případě, že by na Velkou pardubickou chtěl přijet, anebo se dozvědět, jak se umístili koně v jednotlivých závodech. V textech ale chybí emotivnost a vykreslení atmosféry na dostihu, na kterou začal být v člancích kladen důraz teprve až v tomto období.

Paradoxně v tomto ohledu z hlediska propagace komunistické období pomohlo. To, jak se agitačně prezentovaly přípravy na dostih, úpravy zázemí pro návštěvníky či program připravený pro zahraniční delegace, zjevně ovlivnil také způsob, jakým se začal prezentovat dostih samotný. Nejen, že díky regionálnímu dennímu tisku, který začal na Pardubicku vycházet až v tomto období, se výrazně zvedl počet článků o Velké pardubické steeplechase, v této době mu byl v novinách také věnován větší prostor z hlediska rozsahu článků. Noviny se tedy více věnovaly rozepsání událostí, které s Velkou souvisely, a samozřejmě také dostihu

---

¹⁸¹ VČM. Autor neznámý. Korok s Chaloupkou. *Pochodeň*, 12. října 1969, roč. 58., č. 241.

¹⁸² VČM. Autor neznámý. Neděle byla pro příznivce dostihového sportu velkým svátkem. *Svobodné slovo*, 11. října 1971, roč. 27., č. 241.

samotnému. Opěvování několikaleté šňůry sovětských vítězství, které započalo v druhé polovině padesátých let 20. století, nastolilo z hlediska popisu průběhu dostihu v novinách nový trend. Vítězům začala být věnována o hodně větší pozornost v tisku, jelikož bylo z hlediska agitace nutné podrobně rozepsat to, jakým způsobem zde Sověti dosáhli úspěchu a co tomu předcházelo. Proto se právě v tomto období v novinách začínají objevovat velmi podrobné popisy průběhu Velké pardubické steeplechase, které používají všechny možné lexikální prostředky k tomu, aby co nejvíce čtenáře vtáhly do dramatického průběhu dostihu.

5.1.4. Demokratické období

5.1.4.1. Stručná charakteristika období

Ve druhé polovině 80. let 20. století začalo být jasné, že socialismus již nemůže držet krok s vývojem v kapitalistických zemích. Režim byl strnulý a nemohl pružně reagovat. Politika Komunistické strany Československa znejistila díky změnám v Sovětském svazu. V srpnu roku 1988 se občanská nespokojenost projevila v demonstracích. Vzrostla aktivita opozičních skupin, obyvatelstvo začalo více vnímat mezinárodní situaci¹⁸³. Režim se již nemohl dlouho udržet. Dne 17. listopadu 1989 se v Praze konala velká demonstrace vysokoškoláků, která byla brutálně rozehnána. Následovala stávka studentů a divadel dne 19. listopadu a generální stávka 27. listopadu 1989. 29. prosince 1989 byl zvolen prezidentem republiky Václav Havel.¹⁸⁴ Změna režimu poté byla potvrzena ve volbách roku 1990. Občanský a trestní zákoník byl novelizován, zrušen trest smrti. Bylo obnoveno tržní hospodářství založené na soukromém vlastnictví. Hospodářská reforma byla uskutečněna na základě tzv. kupónové privatizace.

Československá zahraniční politika usilovala o vymanění z vlivu Sovětského svazu. Roku 1990 se stalo členem Rady Evropy a o rok později se přidružilo k Evropskému společenství či roku 1992 v podepsání Středoevropské dohody o volném obchodu se zeměmi visegrádské čtyřky.¹⁸⁵

Mezi Čechy a Slováky však rostl pocit odcizení, který nakonec vyústil v rozdělení republiky roku 1993 na Slovenskou republiku a Českou republiku, jejímž prezidentem byl opět zvolen Václav Havel. Česká republika navázala na členství bývalého soustátí v OSN, Radě Evropy a dalších organizacích. Roku 1999 se stala členem NATO. Roku 2003 vystřídal Václava Havla v prezidentské roli

---

¹⁸³ Např. reformní hnutí v Maďarsku, situace v NDR nebo výsledky voleb v Polsku, kde v čele stál nekomunistický politik.

¹⁸⁴ Cuhra, Jaroslav et al. *České země v evropských dějinách. Díl čtvrtý od roku 1918*. Praha: Paseka, 2006. s. 297 – 298.

¹⁸⁵ Čornej, Petr; Pokorný Jiří. *Dějiny českých zemí do roku 2004 ve zkratce*. Praha: Práh, 2003. s. 84.

Václav Klaus. Posledním a nejdůležitějším aktem na mezinárodním poli byl vstup České republiky do Evropské unie roku 2004.

Ke zvýšení prestiže České republiky pomohlo také mnoho kulturních a sportovních úspěchů. Film Kolja režiséra Jana Svěráka získal roku 1997 Oscara. Výborné byly výsledky našich sportovců. Naši hokejisté v letech 1996, 1999 a 2000 získali titul mistrů světa, roku 1998 vyhráli v Naganu olympiádu. Fotbalisté se roku 1996 stali vicemistry Evropy a na olympiádě v Atlantě jsme získali 4 zlaté medaile.

Do posledního období svého vývoje vstoupila tentokrát Velká pardubická steeplechase bez několikaleté přestávky, jako tomu bylo v předešlých obdobích. Roku 1989 se v průběhu Velké pardubické netušilo, že brzo proběhne změna politického režimu. Tímto ročníkem socialistická éra na pardubickém závodisti skončila.

O změně, která tehdy v Pardubicích kolem závodu nastala, se nikde mnoho nedočteme. Prameny k tomuto tématu jsem téměř žádné nenašla. Přesto se mi podařilo dohledat několik zmínek zejména ve dvou knihách, věnovaných historii Velké pardubické, které byly vydány v posledních letech.

České dostihy všeobecně po pádu komunismu procházely těžkým obdobím. Žokejové, trenéři a lidé kolem dostihů se museli přizpůsobit zcela nové situaci. Vlastnické poměry totiž byly najednou nejasné. Lidé, kteří předtím byli pouhými zaměstnanci, se nyní museli naučit být podnikateli. Závodistiště čelila problémům se získáváním sponzorů a jejich návštěvnost začala rychle klesat.¹⁸⁶

Pardubické závodistiště bylo vráceno do majetku města, které dostihovou dráhu považovalo (a stále považuje), za jeden z klíčových prvků místní ekonomiky a důležitý prvek, jak do města a okolního regionu přilákat návštěvníky ze zahraničí. Město Pardubice klade důraz na mezinárodní vazby, které s sebou dostihový sport logicky přináší. Z toho důvodu před několika lety založilo spolu s belgickým Waregemem, portugalskou Golegou a španělským Jerez de la Frontera mezinárodní koňskou asociaci Euro Equus, jež si klade za cíl podporovat kulturní dědictví koní a jejich chovu.¹⁸⁷

---

¹⁸⁶ Pinfeld, John; Pecherová, Kamila. *The Velká Pardubická and the Grand National. The story of two horse races*. Pardubice: Helios, 2010. s. 108.

¹⁸⁷ Vložit odkaz na webové stránky asociace.

Pryč je doba, kdy místní orgány a funkcionáři servilně vycházeli vstříc delegacím ze Sovětského svazu a lidé v hledišti nadšeně tleskali každému vítězství nad ruskými koňmi.¹⁸⁸ Dnes má provoz dostihového závodiště a organizaci kvalifikačních dostihů spolu s vyvrcholem sezóny, Velkou pardubickou steeplechase, na starosti Dostihový spolek Pardubice a. s., založený roku 1992, jehož majoritním vlastníkem¹⁸⁹ je Statutární město Pardubice.

5.1.4.2. Diskurzivní analýza článků z demokratického období

Pro diskurzivní analýzu posledního období dostihu jsem vycházela z článků, které jsem dohledala v následujících regionálních periodikách. Prvním jsou noviny Pernštejn¹⁹⁰, které začaly vycházet roku 1990 a existují dodnes. Obsahově jsou jeho zprávy zaměřeny zejména na události z Pardubicka, Holicka a Přeloučska. Dalším zdrojem informací byl Pardubický deník¹⁹¹, který vychází od roku 1992 a je jedním z regionálních periodik spadajících pod Deníky Bohemia. Tato dvě periodika byla pro můj výzkum v tomto období stěžejní. Pro doplnění potřebných údajů jsem dále čerpala z Radničního zpravodaje, měsíčníku, který je vydáván Magistrátem města Pardubic. Dále Pardubického kurýra¹⁹², který vychází od roku 1991, a týdeníku Sedmička, respektive jeho regionální verzi Pardubická Sedmička¹⁹³.

Dohledaných článků v tomto časovém rozmezí je opět nepřeborné množství, stejně jako v předchozím období. Přestože se jedná o velmi krátký úsek z hlediska historie Velké pardubické, takové množství článků je zapříčiněno tím, že v Pardubicích vychází několik regionálních deníků. Zároveň s nimi zde díky

---

¹⁸⁸ Kovář, Pavel. *Velká pardubická. Příběhy z dějin, současnosti a zákulisí slavného dostihu*. Praha: XYZ, 2001. s. 137.

¹⁸⁹ Město Pardubice vlastní v dostihovém spolku 51 % akcií.

¹⁹⁰ Noviny Pernštejn začaly být vydávány roku 1990 Pozemstavem a. s. jako nezávislý list. Roku 1997 byl přejmenován na Noviny Pernštejn: list Pardubicka, Holicka a Přeloučska, který v letech 1997 – 2007 vycházel v nakladatelství B. Jesenský. Od roku 2007 nesou název Nový Pernštejn: regionální noviny Pardubicka.

¹⁹¹ Pardubický deník začal vycházet roku 1992, kdy byl sloučen s regionálním deníkem Zář. Vydavatelem je společnost Vltava – Labe - Press a. s., která v České republice vydává devadesátčtyři regionálních titulů.

¹⁹² Pardubický kurýr vychází nepravidelně v Pardubicích od roku 1991 jako noviny pardubického okresu s podnázvem Noviny za české peníze!. V posledních deseti letech se Kurýr zaměřil na pravidelné vydávání titulů zaměřených k ploché dráze, Velké pardubické, motokrosovým šampionátům atd.

¹⁹³ Sedmička je regionálním týdeníkem vydávaným od roku 2009 nakladatelstvím Mladá fronta, který chce konkurovat deníkům Vltava – Labe – Press a.s.

uvolnění politických poměrů začalo vycházet s menší pravidelností několik dalších místních novin. Sledované noviny vždy vydaly několik článků upozorňujících na konání dostihového dne a jeho programovou náplň. Po uskutečnění dostihu následně vychází článek se zhodnocením dostihu a otištěním umístění jednotlivých jezdců. Počet článků otištěných po dostihu oproti komunistickému období ještě mírně vzrostl. To je zapříčiněno zejména tím, že noviny častěji otiskují nejen informace o průběhu dostihu, ale také rozhovory s vítězi či vyjádření lidí, kteří se na organizaci dostihu podílejí nebo jsou v blízkém kontaktu s vítězem.

I zde jsou všechny články opravdu dlouhé, často je Velké pardubické steeplechase věnována v novinách celá jedna strana, na níž jsou otištěny stručné informace o historii závodu, přehled nejlepších jezdců a vítězů, vedeny spekulace o možných výhercích, v medailoncích představeny jednotliví koně apod. Po uskutečnění dostihu je tento prostor věnován zejména výsledkům a již zmíněným rozhovorům. V případě Pardubického kurýru například vycházejí přímo celá čísla se zaměřením na další ročník dostihu.

Ze stylistického hlediska se v textu nachází citelně méně agitačních prvků. Po většinu sledovaného období je v člancích psaných novináři i méně emotivnosti a citového působení, což lze spojit i s oním agitačním hlediskem. To se odráží i v popisu průběhu Velké pardubické, který se o výkonech koní vyjadřuje s menším zapálením. Přehnaný počet používaných superlativ je nahrazen spíše objektivním popisem dostihu. Pokud se jedná o rozhovory a různé výroky zařazené do článků, najdeme zde různé styly vyjadřování od slangového až po vulgární. Ve vyhrocených situacích, kdy se regionální a dokonce i celorepublikové noviny zabývaly kauzami spojenými s konáním Velké pardubické, v nich najdeme výrazy jako „debil“¹⁹⁴, či „hajzl“¹⁹⁵, které jsou obsaženy ve výrazech přímé řeči. Chybí zde přehnané a nadnesené termíny, které se nacházely v člancích z minulých let. Velkým rozdílem oproti přehnané nekritičnosti z minulého období se nově v člancích vyskytuje kritika dostihu samotného, z větší části je pak zaměřená vůči jeho organizátorům.

---

¹⁹⁴ VČM. Pozůstalostní fond Miloše Svobody, kartón č. 2 – výstřižek z MF dnes, 12.10.1992 – Překvapivě Quirinus – Železník a sedm dalších koní upadlo na Taxisu.

¹⁹⁵ Tamtéž, MF dnes, 12.10.1992 - Bylo to brutální!

Prvním popisovaným okruhem, který z diskurzivní analýzy vyplývá, je otázka bezpečnosti, která se v člancích nikdy předtím nevyskytovala. Z prostudování článků vyplývá, že časté zmínky o ní jsou zapříčiněny událostí, která se odehrála roku 1992 a měla dozvuky i v pozdějších letech. Toho roku na závodisti během Velké pardubické protestovalo několik stovek ochránců zvířat, kteří vnímali Velkou pardubickou steeplechase jako týrání koní. Problémy s demonstrujícími byly během celého dne, ochránci se totiž několikrát pokusili vtrhnout na dráhu. To se jim nakonec opravdu podařilo přímo během hlavního závodu - hlouček demonstrantů vtrhnul na dráhu přímo do cesty koním, kteří se právě připravovali skočit Taxisův příkop. Jejich chování způsobilo, že většina koní během skoku spadla a dostih byl znehodnocen. Na dráhu okamžitě vběhli policisté, aby útočníky odehnali z dráhy, přičemž na ně použili obušky. V novinách proto vyvrcholila diskuze, zda je Taxisův příkop pro koně a závodníky bezpečný, a zároveň se neustále probírala přiměřenost zákroku policistů.

Co se týká protestů proti náročnosti dostihu a Taxisově příkopu, dovolím si tvrdit, že ty byly z části způsobeny tím, jak byl tento skok prezentován v médiích během komunistického období. Noviny se o něm shodně vyjadřovaly pouze v negativních konotacích, jediné pozitivní výroky o něm byly otištěny pouze v případě rozhovorů s profesionály zabývajícími se dostihovým sportem. Ty vždy shodně tvrdili, že tato překážka pro dobře připravené a kvalitní koně problém nemají:

„Bez Taxisova příkopu v této podobě by Velká pardubická ztratila svou specifiku, výjimečnost a nenapodobitelnost. Sto deset let jejího trvání potvrdilo, že připravený a dobře jetý kůň Taxis úspěšně zdolá. Bezpodmínečně ovšem musíme učinit opatření v souvislosti s připraveností jezdců a koní a nepouštět na start Velké pardubické ty, kteří nemají předpoklady pro její zdárné absolvování, a to i za cenu menšího množství startujících.“¹⁹⁶

Debaty tohoto typu jsou spojeny s celým obdobím komunismu, kdy se neustále ozývaly hlasy, které upozorňovaly na to, že úroveň přípravy koní na tak těžký závod významně klesla a není dostatečná. Zároveň také upozorňovaly na fakt,

---

¹⁹⁶ VČM. ČTK. Taxis na vině? *Pochodeň*, 18. října 1984, roč. 73., č. 247.

že za úrazy není vinen Taxis, ale špatně nastavená pravidla pro kvalifikaci koní na Velkou.

„Je pravda, že Taxis vzal šance našim favorizovaným koním /.../, ale to ještě stále zbývalo na dráze osm koní. Z nich nedokončilo pět a to nás vede k otázce, zda dosavadní výběr našich steeplerů pro Velkou nepřipouští se kvalifikovat koně na tak těžký dostih dostatečně nepřipravené. Vždyť někteří z nich měli možnost získat kvalifikaci v dostizích na 440 m a pak v závěru Velké pardubické na 6 900 metrů jim chyběly síly i skoková spolehlivost.“¹⁹⁷

Z hlediska počtu článků na obhajobu Taxisu lze konstatovat, že se jedná o pouhou jehlu v kupce sena. V novinách jich mnoho nenalezneme. Jednoznačně převažují články, kde byl skok uváděn do souvislosti s obavami o osud dostihových koní. Často v textech byla také uváděna jména koní, kteří zde přišli o život. I když obhajoba Taxisu je v novinách minoritním tématem, jasně to naznačuje, že tento problém byl ve společnosti dlouhodobý a bylo otázkou času, kdy bude eskalovat. Vzít bychom také měli v potaz nárůst výskytu článků o Velké pardubické steeplechase v těchto letech a rozšíření komunikačních možností, které po druhé světové válce nastaly.

Po incidentu na dostihové dráze byla reakce veřejnosti překvapující. Lidé se víceméně přiklonili na stranu policistů¹⁹⁸, přestože ti byli obviňováni z brutálního útoku proti demonstrantům a některým novinářům¹⁹⁹. Podle všeho v tom velmi důležitou roli sehrál fakt, že ochránci vběhli na dráhu, kde ohrozili jak koně, které chtěli „chránit“, tak i životy jezdců.

„Přes veškeré napomínání a žádosti, aby demonstranti opustili trať, se tak nestalo. Když začala zasahovat policie, fandila jsem jí. Přála jsem si, aby tuto situaci zvládla a dokonce se mi chvílemi zdálo, že je na výtržníky moc mírná.“²⁰⁰

„Jsem z Pardubic a plně podporuji majora Žáka a všechny schopné policisty, kteří se nebojí a chtějí svoji práci dělat poctivě. /.../ Co by se asi stalo, kdyby

---

¹⁹⁷ VČM. René, Šimon. Malé zamyšlení nad letošní Velkou pardubickou. *Pochodeň*, 14. října 1988, roč. 77., č. 243.

¹⁹⁸ Viz příloha č. 2.

¹⁹⁹ Viz příloha č. 3.

²⁰⁰ VČM. Pozůstalostní fond Miloše Svobody, kartón č. 2 - Horáková, M. Fandila jsem policii. *Jas*, 3. prosince 1992.

*police takto nezasáhla a třeba i několik demonstrantů nebo žokejů bylo vážně zraněno???*²⁰¹

Dostihový spolek a město Pardubice nakonec nátlaku demonstrantů ustoupilo. Taxisův příkop byl snížen o 30 cm a příkop za ním byl z půlky zasypán, takže je v současnosti pouze jeden metr hluboký. Obavy o bezpečnost v organizátorech nadále přetrvaly, takže zmínky o ní můžeme nalézt i v dalších letech. Z článků vyplývá, že snahou dostihového spolku bylo jak zamezit opětovnému vniknutí na dráhu, tak zajistit bezpečnost pro návštěvníky dostihu.

*„Nejen výraznými úpravami dráhy, ku prospěchu bezpečnosti jezdců, udělali pořadatelé z Dostihového spolku a. s. maximum ke zdaru této významné akce.“*²⁰²

*„Bezpečnost a pořádek na závodišti zajišťovala spolu s městskou a státní policií soukromá bezpečnostní služba. Diváky u vchodu namátkově kontrolovala i za pomoci bezpečnostních rámu.“*²⁰³

Jelikož se tato ujištění opakovala ještě po několik let po narušení dostihů, lze se domnívat, že organizátoři dostihu tuto hrozbu brali velmi vážně. Bezpečnost všech na závodišti považovali za jednu z největších priorit a dbali na její řádné zajištění. Význam tohoto slova se v souvislosti s dostihem během sledované doby nezměnil. V současnosti se tento termín v člancích vyskytuje i nadále. Obsah článků naznačuje, že se vedení spolku neustále potýká s vandaly a škodami, které způsobují na závodišti. Posledním markantní případ tohoto typu se udál před Velkou pardubickou roku 2011, kdy byla v areálu poničena tráva.

*„Nejen na dostihovém závodišti, ale po celém městě budou posíleny hlídky státní i městské policie. A to jak pořádkové, tak především dopravní.“*²⁰⁴

Důraz na bezpečnostní opatření je v tomto období v člancích uváděn také v souvislosti s návštěvou významných osob, které na Velkou pardubickou zavítají. Bezpečnostní hledisko je zde zpravidla vyzdvíženo v případech hlav států.

---

²⁰¹ VČM. Jelínková, Jarmila. Nejtěžší dostih kontinentu také nejdiskutovanější. Musel jsem vám napsat.... *Svobodné slovo*, 1. prosince 1992, roč. 48., č. 316. (dopis od J. Bakeše z Pardubic).

²⁰² VČM. Jasanský, Bohuslav. Velká pardubická na závěr nedělního odpoledne. *Nezávislý list Pernštejn*, 7. října 1994, roč. 5., č. 157

²⁰³ VČM. Autor neznámý. Dostihové závody tentokrát bez masových protestů. *Pardubické noviny*, 13. října 1997, roč. 6., č. 240.

²⁰⁴ VČM. Autor neznámý. Pardubice čeká v neděli opět kolaps. *Pardubický deník*, 9. října 2010, roč. 19., č. 236.

„Mimořádné bezpečnostní opatření na nedělní Velké pardubické chystá pražská ochranná služba. Její svěřenkyní je členka britské královské rodiny – princezna Anna.“²⁰⁵

Tím docházíme k další proměně diskurzu v novinách. V prvních dvou obdobích se v textech s pravidelností uvádějí nejvýznačnější hosté, kteří Velkou navštívili. Vždy byl na jejich přítomnost kladen důraz, jelikož zájem těchto lidí o závod zjevně znamenal zvyšování prestiže dostihu. Články vždy obsahovaly jména šlechticů a poté hlavně politických představitelů, kteří v ten den do Pardubic zavítali. Během komunistického období nastal v tomto ohledu útlum. Jedinými lidmi, kteří byli v člancích opětováni, byli zejména v padesátých letech delegáti Sovětského svazu. Společenské hledisko dostihu bylo v novinách jinak zcela vynecháno. Po revoluci se noviny o nejdůležitějších návštěvnících dostihů opět začínají zmiňovat. Vedle politických představitelů České republiky a zahraničních států můžeme v člancích nalézt jména pěveckých, sportovních či mediálních hvězd. Takovýchto zmínek můžeme najít opravdu mnoho. Účast těchto osob na dostihu je vždy prezentována pozitivně, jasně zamýšleným účinkem přilákat na závodiště co nejvíce diváků a zvýšit tak zájem široké veřejnosti.

„Mezi několika desítkami tisíc diváků v hledišti se očekává účast řady osobností z politického i kulturního života v čele s místopředsedou vlády a ministrem zemědělství Josefem Luxem, který přijal nad závodem záštitu. Chybět by neměl ani dvojnásobný olympijský vítěz kanoista Martin Doktor.“²⁰⁶

Další prvek, který má v tomto období spojitost se zvýšením přitažlivosti dostihu pro návštěvníky, je tzv. dotace závodu. I o ní existují v prvních dvou obdobích v novinách zmínky. Vždy jsou ale jasného informativního rázu, bez náznaku jiných významových konotací. Během komunistického období tyto informace v člancích opět nenalezneme. Finanční prospěch pro vítěze zde zmiňován není. A znovu se po roce 1989 situace mění. Obnos, který může vítězný jezdec a majitel koně vyhrát, je zde zmiňována s pravidelností. Zmínky o výši finanční

---

²⁰⁵ Šafář, Jan. *Pardubičtí policisté jsou připraveni chránit Annu!* [online] 14.10.2007 [cit. 28. 12. 2011] <http://pardubicky.denik.cz/zpravy_region/princezna5_20071014.html>

²⁰⁶ Škaloud, Vladimír; Strnad, Tomáš. Při 107. Velké pardubické České pojišťovny bude sedmnáct koní bojovat o rekordní dotace. *Pardubické noviny*, 9. října 1997, roč. 6., č. 237.

částce, pro vítěze nebo celkové dotace dostihového dne mají ještě více zdůraznit důležitost Velké pardubické, která je „vyvrcholením rovinové a dostihové sezóny“²⁰⁷. Není výjimkou, že zdůraznění výše částky, kterou lze obdržet, je obsaženo i v názvu článku: „Letošní Velká pardubická o milion“.²⁰⁸

„Celková dotace letošního ročníku Velké, 1 800 000 Kč je nejvyšší dotací v historii našeho turfu vůbec.“²⁰⁹

„S jejím přispěním²¹⁰ byla dotace dostihu postupně navyšována na současných 4,5 milionu korun. Někomu se může zdát, že vývoj ustrnul a že dotace je nízká. Velká pardubická má jasně nejvyšší dotaci mezi českými dostihy.“²¹¹

Akutním problémem, který z textů vyplývá, je obtížné parkování a komplikace v dopravě, který v den konání Velké pardubické steeplechase způsobují davy návštěvníků. Na počátku období se nejdříve vyskytují spíše pouze upozornění pro obyvatele Pardubic, které organizátoři žádají, aby se na závodě dopravili pomocí městské hromadné dopravy. Vždy se v člancích nacházejí i informace o posílení autobusových spojů, které mají dopravě ulehčit. S postupem času zřejmě naléhavost situace roste, jelikož se články začínají rozepisovat o něco více. Kromě městských autobusových linek jsou čtenáři informováni o uzavírkách silnic, které souvisejí s Velkou pardubickou a nejlepších příjezdových trasách pro návštěvníky. Z toho je patrná snaha vést automobilisty směry, které nebudou komplikovat dopravu ve zbytku města a omezit tak problémy z dopravní zácpou pouze na okolí závodě.

„Dopravní podnik upozorňuje návštěvníky Velké pardubické steeplechase, že v neděli 11. října vypravuje posilové spoje v době od 10 do 13.40 hodin v intervalech 20 – 25 minut.“

„Organizátoři žádají místní milovníky koní, aby využili posílenou městskou hromadnou dopravu. Pro ostatní budou připravená parkoviště na části obchvatu, a

---

²⁰⁷ VČM. (bja). 105. Velká pardubická steeplechase. *Pernštejn*, 5. října 1995, roč. 6., č. 16.

²⁰⁸ VČM. (zr) Letošní Velká pardubická o milion. *Pernštejn*, 8. září 1993, roč. 4., č. 100.

²⁰⁹ VČM. (bja). 105. Velký dostihový svátek na pardubickém závodě. Favority dostihu Drak, Lorient a Mírano? *Pernštejn*, 5. října 1995, roč. 6., č. 16.

²¹⁰ Rozuměj Česká pojišťovna.

²¹¹ Korel, Dušan. Děláme maximum, aby 121. Velká pardubická byla úspěšná. [online] 7. 10. 2011 [cit. 29. 12. 2011] <http://pardubicky.denik.cz/zpravy_region/delame-maximum-aby-velka-pardubicka-byla-uspesna.html>

*to od nadjezdu až po Dražkovice. K dispozici bude také jedna velká plocha, odkud bude jezdit kyvadlová doprava. Zatím není jasné, jestli půjde o prostory letiště, nebo o plochodrážní stadion ve Svítkově. Všechny příjezdové cesty budou značené.*²¹²

Na závěr kapitoly lze jen konstatovat, že obsahy článků se jasně rozrůznily. Přispěla k tomu jistě svoboda tisku, získaná po pádu komunismu. Novináři používají bohatší vyjadřovací prostředky a barvitou slovní zásobu. Nadále užívají ustálená slovní spojení o Velké pardubické, která vznikla v průběhu dlouhé historie závodu. Nejčastěji používaná adjektiva ve vztahu k závodu jsou: tradiční, nejtěžší, nejdelší. Zároveň je nadále užíváno ustálené tvrzení, že tento závod je nejtěžším dostihem na starém evropském kontinentu.

V posledních letech se do článků vkrádá častá ironie a sarkasmus týkající se místních osob politicky či podnikatelsky činných, která je zřejmě psána na zakázku politických činitelů či lidí figurujících v pozadí dostihu. Vypadá to, že se Velká pardubická stala nástrojem, jak ovlivňovat místní politiku a rozhodování potencionálních voličů. S jistotou to však říci nelze, toto hledisko by však zasloužilo bližší zkoumání, které by mohlo odhalit důvody toho, proč jsou do sportu stále více zatahovány osobní zájmy.

---

²¹² VČM. Šprinc, Radek. Závody, které proslavily naše město na všech kontinentech. *Pardubické listy*, 10/2011, roč. 1, č. 10.

5.1.5. Diskurzivní analýza rozhovorů

Při stanovování otázek potřebných pro provedení rozhovorů o Velké pardubické jsem mezi otázky na začátek zahrнула ty obecnějšího rázu a postupně přecházela k otázkám, které byly středem mého zájmu. Mým cílem bylo pokud možno odhalit:

- typologii tzv. „koňáků“,
- zmapovat změnu vztahu lidí ke koním,
- zjistit klady a zápory Velké pardubické steeplechase,
- seznámit se s koncepcí Dostihového spolku a. s.,
- zjistit vztah mezi městem a dostihovým spolkem.

Rozhovorů jsem udělala celkem 8. Ve chvíli, kdy jsem je prováděla, byli dva lidé v současném vedení Dostihového spolku a. s., a dva lidé v předchozím vedení spolku. Tito figurují jak ve vedení závodiště, tak ve vedení města²¹³. Dále jsem provedla dva rozhovory se zaměstnanci spolku a dva se zaměstnanci Magistrátu města Pardubic. V současné době tři z těchto informátorů již nejsou ve své funkci nebo pro své zaměstnavatele již nepracují. Jednotlivé osoby v textu označuji prvními 8 písmeny z abecedy (A – G).

Z odpovědí na otázky vyplynulo, že okruhy mého zájmu mají mnohem širší charakter a jsou vzájemně úzce provázané. Proto by si tato témata v budoucnu zasloužila pozornost hlubšího výzkumu.

5.1.5.1. Typologie „koňáků“

Položení této otázky nikoho z dotazovaných nezaskočilo, všichni víceméně ihned bez přemýšlení odpovídali. Pouze v jednom případě se tázaný v den konání rozhovoru nedokázal k této otázce ihned vyjádřit, avšak hned druhý den jsem od něj obdržela e-mail, ve kterém mi napsal, že nad otázkou přemýšlel a dospěl k závěru, že žokejové a trenéři pochází z rodin, které mají k těmto zvířatům již vztah.

---

²¹³ Členové představenstva jsou zároveň zastupiteli či radními města Pardubice.

Většina odpovědí se jasně shodla na tom, že lidé věnující se profesionálně jezdeckví pocházejí z rodin, které se tomu již věnují. To znamená, že majoritní část osob z této branže svůj zájem o koně získala díky zájmu rodičů nebo někoho blízkého z příbuzenstva. Další podstatná část osob, pohybujících se v dostihovém sportu, má dle odpovědí vystudovanou zemědělskou školu.

Dle vyjádření respondenta D: *„Jsou to většinou lidé z venkova, kteří se narodili v rodině. Andrés, Bartoš, Váňa.., tam se to dědí. Dnešní špičkoví jezdci mají za sebou rodinu. Či děti ze zemědělských škol, obzvlášť obory, kde se studuje zootechnika.“*

K této otázce s pravidelností všichni dodávali, že koně jsou pro koňáky srdeční záležitost. Respondent A se smíchem říká, že:

„ To jsou opravdoví srdcaři, kteří rozumí všemu. Jsou schopní se poprat ve vášnivých diskuzích o tom, který kůň je jaký plemník atd.“ Respondent H se také vyjádřil k této otázce tak, že lidé pracující v dostihovém sportu *„musí mít ke koním vztah“*. „E“ o nich tvrdí, že jsou *„nadšení blázni“*. Ve stejném duchu se vyjádřil i pan F, který řekl, že *„žokejové a trenéři, to jsou blázni. /.../ Dělají to proto, že mají rádi koně.“* B definovala tyto osoby jako *„...prostě zvláštní. Žijí v jiném světě, kolem koní, jsou to takový...prostě jiní.“*

Na základě odpovědí lze říci, že lidé věnující se dostihovému sportu by svou práci nedělali, aniž by měli osobní vztah ke koním. V jejich rozhodnutí tedy nehraje roli finanční hledisko, nýbrž oddanost a osobní obliba koní, se kterými jsou spjati díky koňarské tradici v rodině či díky svému vzdělání.

5.1.5.2. Vývoj vztahu lidí ke koním

Stejně jako v předchozím případě i zde se všichni shodli na tom, že vztah lidí ke koním se v průběhu dějin změnil. Jejich odpovědi se z hlediska zdůvodňování příčin vývojových změn různí, ale všichni ve svých odpovědích souhlasně tvrdí, že v posledních letech nastala změna k lepšímu. Například odpověď paní D na otázku byla velmi dlouhá a dotýkala se snad všech oblastí činnosti, kde v současné době koně figurují. Její pohled na věc je však ze všech nejzajímavější:

„Mění se. Ještě před tím, než se změnil politický systém, byl vztah zvláštní a zanedbatelný. Před tím rokem 1989. Koně zde vymizely. Kůň jako pracovní síla zůstal jenom v lesech nebo v oblastech, kde se nedalo orat traktorem. /.../ Dřív každý hospodář měl koně. To vymizelo. Řekla bych, že se to vrátilo zpátky. Pracovní koně se vrátili hodně do lesa. /.../ Jezdectví se dostalo opět nahoru, drezurní koně, všestrannost. Koně na parkury. /.../ Pronikl sem snobismus, ale teď se to ustálilo. Dále jsou to chovatelé, kteří to dělají, protože mají koně rádi. Vrátili se k tomu, chytlo je to znova. Provozují agroturistiku. Dělají jezdecké kurzy.“

Odpověď respondentů E na tuto otázku byla stručnější, ale výstižná: *„Jednoznačně se mění v Čechách velmi, velmi rychle a to tím kladným způsobem. Protože to je možno doložit na číslech. V roce 1990 bylo v celém Československu 27 tisíc registrovaných koní, zatímco dneska jenom v Čechách přes 70 tisíc registrovaných koní. Podle mého názoru ještě stejné množství není registrováno.“*

Další informátoři připisovali nárůst zájmu o koně spíše hipoturistice a vyššímu počtu jezdeckých škol. Lidé je podle nich dnes využívají jako prostředek zábavy, relaxace a aktivního odpočinku. Z jejich odpovědí bylo jasné, že této otázce vzhledem ke své práci nepřikládají až takovou váhu.

Dle odpovědí informátorů můžeme říci, že vztah lidí se koním se během historie jistě změnil. Dříve je lidé brali jako pracovní nástroj. V očích současníků je koním připisována velká role v oblasti rekreace, sportu a volnočasových aktivit. Z odpovědí nevyplývá, kdy byli lidé koním blíže. Pouze se v nich definuje jejich role, kterou zastávali dříve a nyní.

5.1.5.3. Klady a záporny Velké pardubické steeplechase

Pro vypracování této kapitoly jsem využila odpovědí na dvě položené otázky, z nichž jedna byla speciálně zaměřená na klady a druhá na záporny. Přičemž pozitiva závodu byla dle všech odpovědí opět jednoznačně shodně definována. Reakce respondentů byly u první otázky, zaměřené na klady, téměř totožné s terminologií užívanou v posledním období Velké pardubické v regionálních novinových článkách.

Pro definování kladů používali informátoři tato slova: „fenomén“, „historie“ „jedinečný dostih“, „osobnost Josefa Váni“, „unikátnost“, „výjimečnost“, „tradice“ a „sláva“. Při popisování kladů nikdo z nich nepoužil pouze jeden termín. Vždy se jich ve výčtu nacházelo několik. Všechny tyto výrazy jsou v různých pádech či jazykových obměnách používány často v novinových článcích. Je to soubor slov, která jsou často používána ve vztahu s Velkou pardubickou, zejména v titulcích článků a jejich úvodních. Z reakcí dotázaných je patrné, že tuto terminologii nevědomky převzali, a že se pro popis dostihu běžně používá. V případě Josefa Váni se jedná o novodobý trend posledních tří let, kdy třikrát za sebou vyhrál v pokročilém věku Velkou pardubickou. Díky jeho osobnosti totiž výrazně vzrostl zájem veřejnosti o pardubické závodiště a dostih samotný. Zvětšil se jak zájem návštěvníků, tak českých i zahraničních médií.

V otázce, která se ptala na zápory, se již odpovědi začaly dělit na dva proudy. Šest osob odpovědělo, že si negativ nejsou vědomy. Respondenti H a F odpověděli, že dle jejich názoru jsou negativem dostihu častá zranění koní.

„Žádná negativa nevidím. Někdy se stane, že se kuň zraní. Je to nepříjemné.“

„Co se týče negativ, já jako takové největší negativum, a to je právě spojeno s obtížností a zajímavostí dostihu, vidím úrazy.“

Obě tyto odpovědi mohou při objasnění souvisejících okolností vyvolat další otázky. Oba dva dotazovaní jsou totiž lidé, kteří se do bližšího kontaktu s dostihovým sportem dostali teprve nedávno. Je tedy možné, že úrazy koní během dostihu vnímají o mnoho citlivěji, než ostatní.

5.1.5.4. Koncepce Dostihového spolku a. s.

Ke koncepci Dostihového spolu se vztahovalo několik otázek, které se postojem jeho vedení k organizaci Velké a správě závodiště dotýkaly. Ke konci rozhovoru byla tato otázka následně položena jednoznačně.

Z odpovědí bohužel vyplývá, že současné vedení dostihového spolku zřejmě žádný plán pro nadcházející období zatím nemá. Jeho vedení bylo teprve nedávno ustanoveno, stejně tak i členové představenstva jsou ve svých funkcích teprve

krátce. Dle reakcí informátorů lze usuzovat, že ani řadoví zaměstnanci netuší, jaké jsou vlastně plány a záměry jejich nadřízených.

Minulé vedení spolku dle odpovědí většiny dotázaných neustále pracovalo na vylepšování technického stavu závodiště a usilovně pracovalo na tom, aby se na závodišti konaly akce různého typu, nejen jezdecké. Snažilo se například využívat závodiště i v zimě, kdy se jeho brány otevřely lyžařům. Důraz byl také kladen na co největší navázání kontaktů v zahraničí.

Současné vedení spolku má za úkol vyvést závodiště z kumulované finanční ztráty. Tento fakt všichni vědí nezávisle na pozici nebo délce pracovního úvazku. Nikdo ale netuší, jakým způsobem by to mělo být provedeno. Na otázky, které byly na toto téma zaměřené, sice všichni bez váhání odpověděli, avšak obsah reakcí se velmi lišil. Každý jednotlivec měl na způsob vyvedení společnosti z dluhů zcela jiné názory. Nikde se nenachází jednotnost a ucelenost záměrů. Odpovědi jsou subjektivního rázu. Nejde o všeobecně stanovené cíle.

Podle odpovědí jsem došla k závěru, že mezi hlavními aktéry dochází k určitým nedorozuměním v kompetencích. Vedle sebe se zde nachází více subjektů s rozhodovacími pravomocemi a po personálních obměnách ve vedení města v důsledku komunálních voleb a následné obměně ve vedení představenstva dostihového spolku i samotném vedení spolku došlo nejspíše ke komunikačním problémům. Jednotlivé orgány nemají jasně vymezené pravomoci nebo se v nich zatím dostatečně nevyznají. Z toho důvodu začalo docházet ke vzájemnému zasahování mnoha aktérů do problémů, ve kterých se závodiště nyní nachází. Nejvíce tuto situaci asi vystihuje odpověď informátora B na otázku, zda má dostihový spolek koncepci pro příští léta konání Velké pardubické a na provoz závodiště:

„Já si myslím, že teď v současné době koncepci a strategii vymýšlí hlavně město.“

Respondent A se ke koncepci vyjádřil následovně:

„Mám-li to charakterizovat, tak jak to vidím já, dneska je to bezkonceptní. Ztratili jsme všechno, co jsme za ta léta vybudovali. Jsme vnímáni jako burani.“

5.1.5.5. Vztah Statutárního města Pardubice a Dostihového spolku a. s.

Reakce na tento okruh otázek pro mne byly překvapivé. Statutární město Pardubice přispívá na provoz závodiště, ale na samotnou Velkou pardubickou žádné finance neposkytuje. Dostih podporuje tou formou, že si zde pro své hosty pronajímá jednu z největších lóží. Všichni jednohlasně oceňují snahu města o udržení dlouholeté tradice ve městě i za cenu, že by se mohli daňoví poplatníci stavět proti tomu, že jejich peníze jsou investovány do prodělečného podniku. Většina z nich se však shoduje v tom, že takto nastavený systém není pro město, ani pro podnik samotný příliš prospěšné. V ideálním případě by dle jejich názoru měla záštitu nad závodištěm a pořádáním Velké pardubické steeplechase převzít vyšší instance. Dle názoru několika z nich samotný stát, další zase vidí řešení v tom, že by si to zval za své Pardubický kraj. Níže cituji vyjádření k tomuto tématu informátorů E a D.

„Z tohoto pohledu je trošku škoda, že nikdy vedení města nedokázalo přenést zodpovědnost za dostih alespoň částečně z města na stát. Velká pardubická je české národní stříbro či zlato.“

„Dostáváme finanční podporu. A hlavně kraj aby to podpořil. /.../ Kraj v tom taky figuruje, dostáváme od nich finanční podporu na celou sezónu i na Velkou pardubickou, na dostihy, na kvalifikaci. Ale pořád ještě si to tam nikde nevezal za své.“

Při zhodnocování toho, jak se změny po volbách, odrážejí v činnosti dostihového spolku, se odpovědi mírně rozcházejí. Někteří vnímají změny negativně a jiní žádné problémy nepocítují. V souvislosti s otázkami na toto téma se ale shodují opět v tom, že by do problémů spolku neměla být zatahována politika. Politici by také neměli využívat dostihy k sebezprezentaci. Tato reakce je nezávislá na tom, kde je dotazovaný zaměstnán.

„Zviditelňují se představitelé²¹⁴, chodí do své lóže. /.../ Hlavně to závodisti nedělá dobré jméno, protože někdy výroky některých politiků... Někdy nám dělají problémy. “

„...zatahování politických kauz, politických problémů na pole závodisti, kam to nepatří. Závodisti tím bylo poškozeno.“

Politikům kromě toho již nic nevyčítají. Naopak, opět oceňují, že si představitelé města uvědomují důležitou roli Velké pardubické. Všichni shodně vyjadřují naději do budoucna, že i přes současné problémy představitelé města najdou řešení a Velká bude zachována.

Z náznaků ve výpovědích informátorů vyplývá, že nedorozumění, která mezi městem a spolkem nastávají, jsou způsobena z nedostatečné informovanosti jednotlivců. Opět tedy zde narážíme na problém komunikace.

„Předpokládal jsem, že v případě, že si nebudou vědět s něčím rady nebo budou potřebovat informaci, tak zvednou telefon a řeknou, ono se stalo tohle, a to, jak jste to řešili, s kým byl tenhle kontakt. Ne, ani jednou.“

---

²¹⁴ Rozuměj představitelé města.

5.1.6. Shrnutí výzkumu

Na předchozích stránkách jsem se snažila pomocí diskurzivní analýzy co nejpřehledněji popsat nejvýznamnější změny, které nastaly v historii Velké pardubické steeplechase.

Jak je již z rozdělení kapitol v empirické části textu patrné, nejvýrazněji byl tento dostih ovlivňován událostmi našich národních dějin. Během existence Velké pardubické se v tomto ohledu odehrálo mnoho změn. Diskurzivní analýza místních novinových článků prokázala, že změny v dějinném vývoji našeho národa, které se odehrály v posledních 121 letech, výrazně ovlivnily také mnohé okolnosti v organizaci a konání dostihu.

V období monarchie obyvatelé města nelibě nesli fakt, že společenská vrstva, která jejich městu přináší takový ekonomický užitek, mluví německy. Nebýt šlechticů, ve městě Pardubice by se drobným živnostníkům, řemeslníkům a lidem pracujícím v pohostinství jistě tak dobře nedařilo. Zároveň však na území habsburské monarchie probíhal národnostní boj o to, aby čeština byla zrovnoprávněna s němčinou. Jazykově české obyvatelstvo Pardubic nelibě neslo fakt, že po mnoho měsíců v roce zde slýchají na každém rohu němčinu. Názory občanů se rozdělily na dvě části. Jedni byli ochotní šlechtě jejich jazyk prominout, jelikož si byli vědomi jejich přínosu pro město. Druzí považovali dostihy za surové a hledali příčiny toho, jak šlechtu zhanobit a pomluvit. Poté vše přerušila první světová válka

Po obnovení dostihu se často v textech vyskytují sarkastické narážky na přítomnost bývalé šlechty během konání Velké pardubické. Tyto mají podle všeho dvě příčiny. Jednak zdůraznění úspěšného vyvrcholení snah v boji proti nim, potažmo používání němčiny a také radostí z ustavení Československé republiky, jejíž ústava všem zaručovala stejná práva. Dále pak také ale tyto poznámky upozorňovali na důležitost a společenskou prestiž dostihu. V další části tohoto období stoupla oblíbenost dostihu díky faktu, že nastala doba, kdy závod konečně začali vyhrávat českoslovenští, tedy domácí jezdci a zároveň také díky účasti ženy v dostihu. I když zde totiž mluvíme o 20. století, ve 30. letech ještě nebylo běžné

vídat ženu v profesionálních závodech, natož pak v těch fyzicky náročných. To bylo opravdu unikum, které v lidech nutně muselo vyvolávat zvědavost a v Čechoslovácích také hrdost, že ona žena vyrostla právě u nás. Další vývoj dostihu byl opět přerušen válkou, tentokrát druhou světovou.

Existence dostihu byla díky změně politické situace vážně ohrožena, protože jezdecký sport byl považován za buržoazní zábavu. I když toto období současníky není vnímáno pozitivně, nelze mu upřít určité přínosy pro dostih a jeho propagaci. Vždyť právě v tomto období začala být Velká pardubická v novinách masivně propagována. Pravda, v článcích se nacházelo mnoho agitačních výroků. Musíme však uznat, že právě tato forma propagace v novinách byla pro dostih přínosná. Styl, jakým byly články psány, ve čtenářích vyvolával zájem o něj. Více prostoru v novinách bylo věnováno informacím o koních a jejich žokejích. V tomto období začalo dodnes stále oblíbené překonávání rekordů a zdůrazňování jubileí. Přičemž nebylo popřeno ani historické hledisko dostihu. Čtenářům byly neustále opakovány nejdůležitější základní údaje o dostihu. Právě během komunistického období začaly články dostávat takovou podobu, jak je známe dnes.

Po roce 1989 dostihy plynule přešly do svého posledního období. Přechod do nové éry se nejvíce projevil tím, že se v novinách začala objevovat nejen chvála, ale také kritika. Lidé se nebáli projevit svůj názor (ať už v tisku, nebo přímo na závoděšti) protestem proti dostihu, při němž od jeho vzniku zahynulo mnoho koní. Nová doba s sebou přinesla i nová rizika, kterým se organizátoři dostihu snaží předejít zajištěním bezpečnosti. Přechod ke svobodnému trhu se projevil i v jiných ohledech. Ze zaměstnaných se stali zaměstnavatelé, kteří byli nuceni si pro svou činnost shánět sponzory. Z propagačního hlediska se do popředí dostaly finance. Výše dotace dostihu je propagována spolu s jeho dlouholetou tradicí a obtížností.

Je důležité si uvědomit, že o založení dostihu se zasloužili nadšenci, kteří milovali koně a dostihový sport. Následně v dobách, kdy byla jeho existence několikrát ohrožena, se o záchranu steeplechase zasloužili opět nadšenci. Po první světové válce to byli hlavně místní obyvatelé za přispění Jockey Clubu a armády. Po druhé světové válce nečekaný zásah milovníka koní z Moskvy. Naposled dostih zachránili zase místní obyvatelé za podpory města Pardubice. Na základě rozhovorů

a zpráv z novin to v současné době vypadá, že dostih bude třeba zachránit znovu. Zda to bude opravdu potřeba a kdo oním zachráncem bude, se ukáže až za čas. Z rozhovorů víme, že všichni lidé, kteří se pohybují v oblasti dostihového sportu, jsou mu oddáni celým srdcem. Lze tedy tvrdit, že nebýt lásky lidí ke koním, nikdy by nebyl založen tento dostih a nemohl by dosáhnout tak dlouhodobé tradice, kterou se v současnosti může pochlubit.

Z celkového dlouhodobého pohledu na obraz vývoje Velké pardubické v regionálních novinách vyplývá dlouhodobá snaha prezentovat tento závod jako vrcholnou společenskou událost roku. Toho je v článcích docíleno tím, že se po celou dobu existence dostihu v novinách zdůrazňuje přítomnost jeho nejdůležitějších návštěvníků. V dobách monarchie to bývala šlechta, důstojníci a cizinci. V druhém období již zmíněná bývalá šlechta spolu s politickými představiteli nově vzniklé republiky. Po druhé světové válce nejčastěji soudruzi Sovětského svazu, kteří nás poctili svou návštěvou. V současnosti se pozornost obrátila na hlavy států, velvyslance a české politiky. Pozornosti médií nikdy neuniknou ani celebrity.

Po většinu dlouholetého trvání dostihu se ukazuje, že důležitým hlediskem ve vnímání dostihu je infrastruktura, stav závodiště a služby, které jsou zde jeho návštěvníkům nabízeny. Po celou dobu existence nacházíme v článcích zmínky o novinkách v oblasti dopravy. V období monarchie se noviny věnují spřežením, kočárům a vlakům. Během první republiky jsou počítána auta. Lidé si najednou začali uvědomovat to, jak se doprava zrychlila. V období komunismu je toto hledisko vynecháno, avšak v současném demokratickém období se zmínky opět objevují. Tentokrát se řeší problémy s dopravou na závodiště a parkováním. To znamená, že v posledních desetiletích výrazně vzrostl počet osob, které se na závodiště dopravují automobily.

Noviny také čtenáře nezapomínaly informovat o změnách ve stavu závodiště a službách, které jsou zpravidla vnímány jako pozitivní. Z textů lze vyčíst, kdy byla zavedena na závodiště telefonní linka, zvýšen počet pokladen, zavedeny sázky, oplocen areál, postaveny tribuny, zajištěno zavlažování trávníku apod. Za

organizací dostihu se skrývá mnoho práce, kterou bylo třeba prezentovat místním občanům a návštěvníkům dostihů.

Dostihové závodiště i Velká pardubická jsou živým organismem, který se neustále přizpůsobuje okolnímu prostředí. Ano, platí to i v případě Velké pardubické. Dostih je všeobecně v médiích prezentován jako neměnný, což mu v zásadě nelze upřít. Hlavní rysy dostihu se jeho organizátoři ve všech sledovaných obdobích opravdu snažili a snaží zachovat. I tak ale dochází k jistým změnám, např. v termínu konání dostihu, jeho délce²¹⁵ či úpravách Taxisu.

Diskurzivní analýza článků ukázala, že Vekou pardubickou netvoří pouze koně a jejich jezdci. Atmosféra je závislá na historickém období, kdy se závod odehrává. Na vytváření obrazu dostihu se výrazně podílejí také média, která ovlivňují pohled mnoha lidí. A nesmíme zapomenout na tisíce návštěvníků, bez nichž by dostih nikdy nebyl tím, čím je dnes.

---

²¹⁵ Dříve byl závod dlouhý 6 400 metrů, v současnosti je 6 900 metrů.

6. Přílohy

Příloha č. 1

VČM. Autor neznámý. Pardubické dostihy, Pernštýn, 12. října 1889, roč. XI., č. 38.

- příklad delšího článku oznamujícího konání dostihů

nský dělí dne 28. t. m. o 2. hod. do ústavu c. k. real-
vka, ných škol.
proti **Pardubické dostihy** letošního roku, jež od-
pera bývají budou ve středu dne 31. října, mají na-
kūv. sledující program: Ředitelstvo: baron Felix
pak Aehreuthal (starosta), hrabě Rudolf Ferd. Kinský,
vat. J. J. kníže Alfred Windisch-Grätz. — Rozsudí:
hl., J. J. kníže Ferdinand Kinský, hrabě Jindřich
oho Larisch. — U váhy: Gen. m. bar. Hilb. z Löhney-
od- senů. — Dozor na dráze a vytčení dráhy při
usu, steeple-chase: hrabě Rud. Ferd. Kinský, baron
vbu Felix Aehreuthal. — Při handicapu: hrabě Ant.
Ze Wolkenstein. — Řaditel: mr. R. Reynolds. —
ské Sekretář: p. Hugo Capin. Jízda je rozdělena
zl. na pět částí a sice: I. Kunětická cena 1000 zl.
val, věnovaná bar. Richardem Drasche-Wartinbergem.
ed- Jízda pánů. Pro 3leté a starší koně všech zemí,
cas. kteří nestartovali s jockeyem při žádném závodu
ou- v roce 1888. Vítěz při závodu s cenou až do
ná- 1000 zl. 2½ kg, nadto 5 kg více. Délka dráhy
lné asi 2000 metrů. Sázka 40 zl., odstupné 10 zl.
er. Váha 3l. 71 kg, 4l. a starších 75½ kg. Hře-
V. bicím při jízdách bez překážek, s překážkami
si: a při steeple-chase 3½ kg povoleno. Jezdci,
ad kteří v r. 1887 aneb 1888 při dostihu bez pře-
vě kážek, s překážkami aneb při steeple-chase ob-
ře drželi cenu 2000 zl. a nadto, 3½ kg, s 5000 zl.
a nadto 7 kg více. Váhy počítají se pro jezdce
a koně společně. Druhému koni sázky a od-
ou stupné po srážce jednoduché sázky pro vítěze.
ok Jede se v uniformě neb v dressu. V případě gra-
sl úmluvy neb walkoveru se cena neudělí. (Ukon-
ti čeno dne 1. října s 16 podpisy.) — II. Velká
í, pardubická steeple chase. 7000 zl. Handicap. Stu

VČM. Šimon, René. Festival a Forman ve hře. Pochodeň, 26.a 27. září 1987, roč. 76., č. 226.

V Kladrubech n. L. se pečlivě chystají na 97. ročník VP Festival a Forman ve hře

Dostihová stáj Plemenářského podniku Kladraby nad Labem patří k nejúspěšnějším ve Velké pardubické steeplechase. Letošní, sedmadvadesátý ročník těchto dostihů 4. října, je vrcholem překážkových koní a k němu samozřejmě směřovala i příprava.

A tak jsme „vzali za kliku“ v Kolesách, kde se Kladrubští připravují. Trenér Václav Čermák: „Kvalifikační podmínky pro Velkou pardubickou splnili třináctiletý Festival a šestiletý Forman, do Memoriálu kpt. Poplera hlásíme Cívku a Vestce. V sedle Festivala a Vestce bude Petr Vozáb, Formana bude sedlat Libor Štencl a Cívku Ilona Raková“.

Festival splnil první podmínku výběru umístěním na 96. ročníku VP a pak 2. místem ve steeplechase Simona v srpnu. Forman startoval pětkrát, třikrát prošel vítězně, dvakrát byl druhý. Získal takřka 100 000 korun na dotacích, což je vůbec nejvíce ze všech steeplerů, kteří budou stát na startu v Pardubicích. V Čermák: „Všichni prošli náročnou přípravou v dobré pohodě ještě ferma v posledních střetnutích na pardubické dráze stále stoupala“

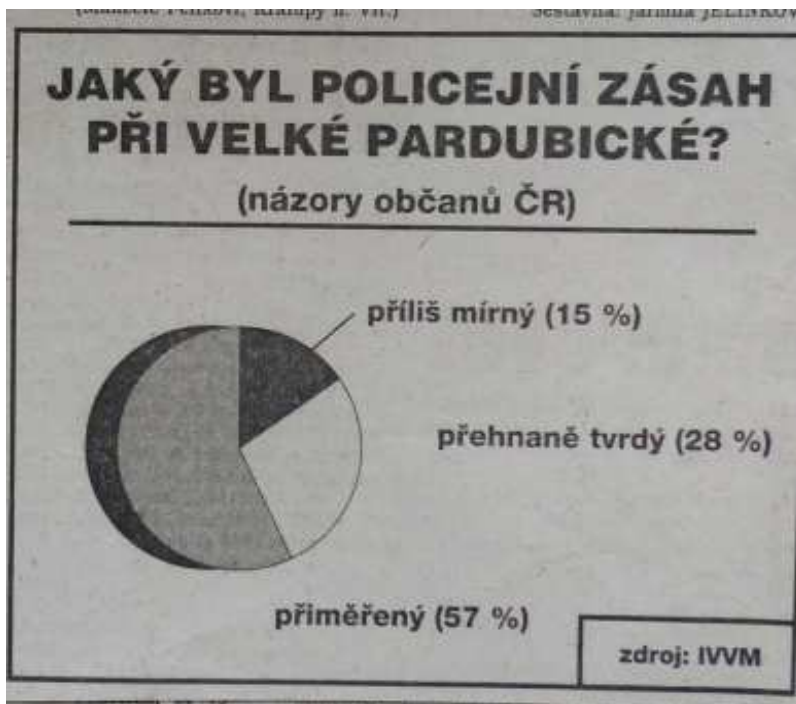
Petr Vozáb bude sedlat do Velké už posedmé, čtvikrát náročný kurs tohoto závodu přešel, v roce 1985 v sedle Festivala vítězně. Na tomto koni jezdí už devět let. „Festival je těžko jezditelný a pouze průměrný skokan, ale jeho chuť bojovat je úctyhodná. V každém dostihu dokáže odevzdat vše, co v něm je“.

Ponrvé Velkou pardubickou půjde Forman. Na rovině nebyl příliš výkonný, jevil se jako dost psychicky labilní. Po přechodu do překážkové stáje prokázal nadání pro steeplechase. Začal získávat úspěchy — jako čtyřletý vyhrál v Pardubicích Cenu Váhu. U něj triumf na druhém neštěstím a nejdelším dostihu pardubického odpoledne zopakoval Libor Štencl: „jeho rychlost, vytrvalost i skokové schopnosti mu dovolují, že může při dostizích lit stvlem start — cíl. Málokdy jsem měl možnost na tak dobrém koni jezdit, budeme usilovat o to abychom potvrdili všechny naděje které jsou nám přisuzovány“.

RENÉ ŠIMON

MAGAZIN POCHODNĚ ● 13

VČM. Jelínková, Jarmila. Nejtěžší dostih kontinentu také nejdiskutovanější. Musel jsem vám napsat.... *Svobodné slovo*, 1. prosince 1992, roč. 48., č. 316.

7. Prameny a literatura

Monografie:

Austin, John. L. *How to do Things With Words*. London: Harvard University Press, 1962.

Bělina, Pavel; Kaše Jiří, Kučera Jan: *České země v evropských dějinách*. Díl třetí 1756 -1918. 1. vyd. Praha: Paseka, 2006.

Bičík, Zdeněk. *Bibliografie kraje Pardubického*. Pardubice: Krajský dům osvěty, 1959.

Brož, Radovan; Studnička, Pavel: *Pardubice. Město sportu*. Pardubice: Magistrát města Pardubic, 2009.

Cuhra, Jaroslav et al. *České země v evropských dějinách. Díl čtvrtý od roku 1918*. Praha: Paseka, 2006.

Černý, Jiří. *Dějiny lingvistiky*. Olomouc: Votobia, 1996.

Čornej, Petr; Pokorný Jiří. *Dějiny českých zemí do roku 2004 ve zkratce*. Praha: Práh, 2003.

David, Vladimír. *Taxis a ti druzí*. Hradec Králové: Nakladatelství Kruh, 1987.

Disman, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 2002.

FAIRCLOUGH, N. 1989. *Language and Power*. London: Longman Inc. 1989.

Foucault, Michel. *Psychologie a duševní nemoc*. Slavonice: Dauphin, 1999.

Harré, R., Gillett, G.R. *Diskurz a myseľ. Úvod do diskurzívnej psychológie*. PhDr.

Milan Štefanko – IRIS, Bratislava, 2001.

Jedlička, Pavel; Paleček, Jiří. *Pardubická třída Míru II. Královská třída – Na zeleném*. In: AB – Zet Pardubicka, Ulice, sešit 29, Kostěnice: Společnost pro rozvoj Pardubicka, 2003.

Kárníková, Lenka. *Vývoj obyvatelstva v českých zemích 1754 – 1914*, Praha: Nakladatelství československé akademie věd, 1965.

Kovář, Pavel. *Velká pardubická. Příběhy z dějin, současnosti a zákulisí slavného dostihu*. Praha: XYZ, 2011.

Phillips, L.; Jorgensen, M. W. *Discourse Analysis as Theory and Method*. London: Sage Publications, 2002.

Pinfold, John; Pecherová, Kamila. *The Velká Pardubická and the Grand National. The story of two horse races*. Pardubice: Helios, 2010.

Plichtová, J. *Metódy sociálnej psychologie zblízka. Kvalitatívne a kvantitatívne skúmanie sociálnych reprezentácií*. Bratislava: Média, 2002.

Saussure, Ferdinand. *Kurz obecné lingvistiky*. Praha: Odeon, 1989.

Svoboda, Miloš. *100 ročníků Velké pardubické steeplechase*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1990.

Svoboda, Miloš. *Pardubické parforsní hony*. In: A B – Zet Pardubicka, sešit 25. Klub přátel Pardubicka a Společnost pro rozvoj Pardubicka, 2003.

Šebek, František. *Stoleté ohlédnutí. Život Pardubic kolem roku 1900*. Pardubice: Helios – Jiří Razskazov, 2000.

URBAN, Otto. *Kapitalismus a česká společnost*. 2. vyd. Praha: Lidové noviny, 2003.

Časopisy, sborníky:

Čermák, I. Štěpáníková, J. *Kontrola validity dat v kvalitativním psychologickém výzkumu*. *Československá psychologie*, 1/1998. s. 50 – 62.

Homoláč, J. 2006. *Diskurz o migraci Romů na příkladu internetových diskusí*. *Sociologický časopis*, 2006, roč. 42, č. 2, s. 329-351.

Hozák, Jan. *Telegraf a telefon*. In: *Komunikace a izolace v české kultuře 19. století*. Sborník příspěvků z 21. ročníku symposia k problematice 19. století, Plzeň, 8. – 10. března 2011. 1. vyd. Praha: KLP, 2002.

Lenderová, Milena; Bezectný, Zdeněk. *Šlechtická korespondence jako pramen v gender history*. In: *Dějiny žen aneb Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zajetí historiografie*. Pelhřimov: Univerzita Pardubice, 2006.

Meyer, M. *Between theory, method and politics: positioning of the approaches to CDA*. Kap. 2, str. 14 – 31. In: Wodak; Meyer (eds.). *Methods of critical discourse analysis*. London: Sage, 2002.

Vybíral, Z. Kritické přivítání diskurzivní psychologie. *Československá psychologie*, 2001, roč. XLV, č. 6, s. 526-536.

Wortham, Stanton. Reviews of Rom Harré and Grant Gillett, *The Discursive Mind*. In: *Theory and Psychology*. GSE Publications:University of Pennsylvania, 1997. vol.7, issue 3, June 1997, p. 422 – 424.

Elektronické zdroje:

Kolářová, Markéta. Cenzura v českém tisku od Habsburků do roku 1939 [online]. *E-polis.cz*, 14. květen 2005. [cit. 2011-12-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/nezarazene-clanky/95-cenzura-v-ceskem-tisku-od-habsburku-do-roku-1939.html>>. ISSN 1801-1438.

Korel, Dušan. Děláme maximum, aby 121. Velká pardubická byla úspěšná. [online] 7. 10. 2011 [cit. 29. 12. 2011] <http://pardubicky.denik.cz/zpravy_region/delame-maximum-aby-velka-pardubicka-byla-uspesna.html>

Šafář, Jan. *Pardubičtí policisté jsou připraveni chránit Annu!* [online] 14.10.2007 [cit. 28. 12. 2011] http://pardubicky.denik.cz/zpravy_region/princezna5_20071014.html

Rybníkárová, Dana. *Oficiální internetové stránky Statutárního města Pardubice – Stoletá kronika města Pardubic nalezena.* [online]. 23. 7. 2008 [cit. 25. 11. 2011].<<http://www.pardubice.eu/urad/radnice/tiskove-zpravy/tz2008/tz-080723-2.html>>.

Archivní materiály:

SOKA. Kronika města Pardubice, 1895 – 1933. fr

VČM. Pernštýn 1880 - 1904

VČM. Neodvislé listy 1895 – 1915

VČM. Samostatné směry 1900 – 1919

VČM Východ 1918 – 1940

VČM. Východočeský obzor 1907 – 1938

VČM. Východočeský republikán 1919 – 1944

VČM. Východočeský rozhled 1931 – 1941

VČM. Zář 1954 – 1992

VČM. Pochodeň 1933 – 1991

VČM Svobodné slovo 1945 – 1996

VČM. Pernštejn 1990 – 2011

VČM. Pardubický deník 1992 – 2011

VČM. Pardubický kurýr 1992 – 2011 (nepravidelně)